Alexandr Pusjkin

Kaptajnens datter

Alexandr Pusjkin

Kaptajnens datter

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Alexandr Pusjkin: *Kaptajnens datter* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Alexandr Pusjkin: *Kaptajnens datter* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1. Gardesergenten

Min fader, Andrej Petrovitsj Grinev, der i sin ungdom havde stået under grev Münich, var i året 1750 trådt ud af tjenesten med rang som premiermajor. Han levede derefter på sit gods i guvernementet Simbirsk, og giftede sig her med Avdotja Vasiljevna U., datter af en fattig adelsmand.

Vi var i alt ti søskende. Alle mine brødre og søstre døde allerede som børn. Jeg blev efter bestemmelse af fyrst B., der var gardemajor og en nær slægtning af min fader, indskrevet som sergent i det semenovskiske regiment. Jeg betragtedes dog som permitteret, indtil jeg havde fuldendt mine studier. På den tid opdroges børn anderledes end nu til dags. Da jeg var fem år gammel, blev jeg betroet til vor jæger, Savelitsj, ser ved sin fornuftige og satte opførsel havde opnået den udmærkelse at blive udnævnt til min lærer. Under hans ledelse lærte jeg at læse og skrive og var allerede i en alder af tolv år i stand til at tale fornuftigt om jagthunde og deres egenskaber.

Nu antog min fader en lærer til mig, som han indforskrev fra Moskva samtidig med sit årlige forråd af vin og provenceolie. Det var en franskmand ved navn Beaupré. Savelitsj var i højeste grad gnaven over dette.

"Gud ske lov!" brummede han. "Barnet bliver vasket og kæmmet og får godt at spise. Det var også meget nødvendigt at øse penge ud for at leje sådan en mossjø – som om der ikke var tjenestefolk nok her i huset."

Beaupré havde oprindelig været frisør og var derefter blevet preussisk soldat; derpå var han indvandret til Rusland, *pour étre outchitel* Note 1), uden at han imidlertid ret forstod dette ords betydning.

Han var et godmodigt menneske, men i højeste grad letsindig og udsvævende. Hans største svaghed var hans lidenskab for det smukke køn; det var ikke sjældent, at han fik sådanne puf for sin nærgåenhed, at han ømmede sig over dem i flere dage. Han var desuden efter sin egen tilståelse "ingen fjende af flasken" eller, rent ud sagt, han holdt meget af at tage sig en ordentlig rus. Men da der hos os kun blev skænket vin ved middagsbordet, og selv da kun et lille glas til hver – ved hvilken udskænkning læreren endda i almindelighed blev forbigået – så vænnede Beaupré sig meget snart til russisk brændevin og indrømmede endog denne fortrinnet for sit fædrelands vine, da den efter hans mening var langt bedre for maven.

Vi to kom udmærket godt ud af det med hinanden, og uagtet han ved sin antagelse havde forpligtet sig til at give undervisning i "tysk, fransk og alle skolefag," så fandt han det bekvemmere i en fart at lade mig lære sig at plapre noget russisk af, hvorefter vi hver for sig gjorde hvad vi havde lyst til. Vi levede sammen i største endrægtighed. Jeg ønskede mig slet ikke nogen anden lærer.

Men skæbnen skulle snart skille os ad, og det gik således til:

Vaskekonen Palasjka, en tyk, koparret kvinde, og den enøjede malkepige Akulka faldt, som efter fælles aftale, begge på én gang på knæ for min moder for at tilstå deres brøde, og

beskyldte grædende monsieur Beaupré for at have ført sig deres uerfarenhed til nytte.

Min moder forstod ikke spøg i slige ting og fortalte historien til min fader, der ekspederede sagen summarisk. Han lod franskmanden kalde. Man sagde ham, at denne netop var i færd med at give mig undervisning. Nu kom min fader ned til os på mit værelse. Beaupré lå på sengen og sov sødt som uskyldigheden selv. Jeg var beskæftiget på anden måde. Jeg må nemlig fortælle, at der var blevet indforskrevet et landkort til mig fra Moskva. Dette hang nu på væggen uden nogensinde at blive benyttet, og dets størrelse så vel som det gode og brede papir havde længe fristet mig. Jeg havde besluttet at lave mig en papirsdrage af det og benyttet mig af Beauprés søvn til at iværksætte denne plan.

Min fader trådte ind i værelset netop, ligesom jeg stod i begreb med at binde halen fast til Det gode Håbs forbjerg. Da han så, hvorledes jeg drev mine geografiske studier, kneb han mig i øret; derpå gik han hen til Beaupré, som han hensynsløst vækkede og overøste med bebrejdelser.

I sin forskrækkelse ville Beaupré rejse sig op, men det var ham ikke muligt – dertil havde han set alt for dybt i flasken. Én synd mere eller mindre, det gjorde jo ikke stort til sagen. Min fader tog ham i kraven og slæbte ham ud af sengen, stødte ham ud af døren og jog ham bort endnu samme dag – til usigelig glæde for Savelitsj.

Dermed var min opdragelse afsluttet.

Jeg blev hjemme og levede som en rigtig "moders egen dreng", fangede duer og legede hest med drengene på gården.

Således blev jeg seksten år gammel. Nu kom jeg til vendepunktet i mit liv.

En dag i efteråret havde min moder travlt med at lave syltetøj; jeg stod ved siden af, og tænderne løb mig i vand ved at se det kogende skum. Min fader sad ved vinduet og læste i statskalenderen, hvoraf han fik et eksemplar hvert år. Denne bog gjorde altid et mægtigt indtryk på ham; han læste den altid med særlig interesse, og læsningen virkede altid mærkværdigt ophidsende på hans galde.

Min moder, der kendte alle hans vaner og særegenheder til bunds, gjorde sig altid umage for så vidt muligt at gemme den uheldsvangre bog, og der kunne således gå hele måneder, uden at statskalenderen kom ham for øje. Men fik han tilfældigvis fat på den, kunne han sidde og studere den i timevis.

Min fader sad altså og læste i kalenderen, og trak under læsningen af og til på skuldrene og udbred halvhøjt: "Generalløjtnant! – han var jo sergent i mit kompagni! – Ridder af begge russiske ordener! – men det er jo ikke længe siden, vi –"

Til sidst kastede min fader kalenderen på sofaen og faldt i tanker. Det plejede aldrig at være gode tegn hos ham.

På én gang vender han sig mod min moder og spørger:

"Avdotja Vasiljevna, hvor gammel er Peter?"

"Han er fyldt sine seksten år," svarede min moder. "Lille Peter er født samme år som tante Nastasja brækkede sit ben, og samme år som –"

"Godt!" afbrød min fader hende, "det er bedst, han kommer i tjenesten nu. – Nu har han længe nok gået og drevet omkring i folkestuerne og jaget efter duer."

Tanken om snart at skulle skilles fra mig gjorde min moder så bestyrtet, at hun tabte skeen og gav sig til at græde. Med mig var det en ganske anden sag; jeg var i den syvende himmel. Mine forestillinger om tjenesten var nøje knyttede til tanken om frihed og om det fornøjelige ved livet i hovedstaden. Jeg så mig allerede selv som garderofficer, en stilling, der efter mine begreber var det samme som toppunktet af menneskelig lyksalighed.

Når min fader havde fattet en plan, plejede han at blive stående ved den og snarest muligt at bringe den til udførelse, og dagen for min afrejse blev derfor straks fastsat. Aftenen forud meddelte han mig, at han agtede at skrive til min tilkommende chef, og forlangte pen og blæk.

"Glem ikke, Andrej Petrovitsj," sagde min moder, "at hilse fyrsten af B. fra mig også, og sig ham, at jeg håber, han vil tage sig særligt af vor Peter."

"Passiar!" råbte min fader med streng mine, "hvad skulle jeg skrive til fyrst B. for?"

"Du sagde jo, at du ville skrive til Peters chef!"

"Nå, hvad så?"

"Ih, er fyrst B. da ikke hans chef? Peter er jo optaget i det semenowskiske regiment!"

"Hvad kommer det mig ved? Peter rejser ikke til Petersborg. Det kunne blive kønt at have ham der! – Sætte penge over styr og gøre dumme streger! – Nej, han skal tjene i linjen, bære tornyster – lugte krudt – han skal være en rigtig soldat og ikke gå og drive i garden. Hvor er hans pas? Lad mig se det!"

Min moder tog passet, som hun havde pakket ned sammen med min døbeskjorte, og rakte min fader det med rystende

hånd.

Min fader læste det omhyggeligt igennem, lagde det på bordet foran sig og begyndte at skrive på sit brev.

Jeg var umådeligt nysgerrig. Hvor skulle jeg da hen, når jeg ikke skulle til Petersborg?

Jeg kunne ikke vende øjnene bort fra min faders pen, der langsomt slæbte sig af sted over papiret. Endelig blev han dog færdig. Han forseglede brevet og passet i én konvolut, tog sine briller af, kaldte på mig og sagde: "Her har du et brev til Andrej Karlovitsj R., min gamle kammerat og ven. Du skal tage til Orenburg og tjene under ham."

Så var da alle mine glimrende forhåbninger tilintetgjort! I stedet for det lystige hovedstadsliv skulle jeg udholde kedsomhed på et øde og afsides sted! Tjenesten, som jeg for et lille øjeblik siden havde tænkt på med henrykkelse, forekom mig nu som en rædsom ulykke. Men der var ikke noget at gøre ved det. Al modstand ville have været forgæves.

Tidligt næste morgen holdt rejse-kibitkaen for døren, og min kuffert blev stuvet på vognen tillige med en kasse med tetøjet og et rigeligt forråd af hvedebrød og postejer – de sidste tegn på den moderlige ømhed.

Mine forældre gav mig velsignelsen. Min fader sagde: "Farvel, Peter! Tjen tro mod den, du aflægger eden til, adlyd dine foresatte, men jag ikke efter deres gunst; træng dig ikke på, men hold dig heller ikke tilbage, når det kræves, og glem ikke det ordsprog: Pas på dine klæder fra du begynder at bruge dem og på din ære fra din ungdom af!"

Min moder bad mig med tårer at være omhyggelig for mit helbred og pålagde Savelitsj at passe godt på mig. Jeg måtte

trække i en pels af hareskind og ovenpå denne en af renskind. Jeg satte mig op i vognen tillige med Savelitsj og tiltrådte min rejse med grædende tårer.

Den første nat nåede vi Simbirsk, hvor jeg måtte blive i fire og tyve timer, da Savelitsj havde fået ordre til her at gøre indkøb af forskellige nødvendighedsartikler. Næste morgen gik han derfor omkring i butikkerne, mens jeg blev i gæstgivergården. Jeg blev ked af at sidde ved vinduet og se ned ad den smudsige tværgade, og jeg gav mig derfor til at strejfe omkring i huset og i alle værelserne.

Da jeg kom ind i billardværelset, fandt jeg her en svær mand på omtrent fem og tredive år med langt, sort overskæg, i slåbrok, med en kø i hånden og piben mellem tænderne. Han gik og spillede med markøren, der, hver gang han vandt, fik et glas brændevin, og når han tabte måtte krybe under billardet på alle fire.

Jeg stod og så på spillet. Jo længere det varede, jo hyppigere måtte markøren krybe på alle fire, og til sidst blev han liggende under billardet.

Den omtalte herre udstødte nogle kraftige udtryk over ham, som en slags ligtale, og derpå opfordrede han mig til at spille et parti med sig. Jeg afslog det, da jeg ikke kunne spille. Dette syntes han at blive meget forundret over. Han så på mig med en vis medlidenhed; imidlertid kom vi dog i samtale. Han hed Ivanovitsj Surin og var ritmester ved et husarregiment; han opholdt sig i Simbirsk i anledning af udskrivning af rekrutter til husarerne og boede på gæstgivergården.

Surin bad mig spise frokost med sig – det var soldaterkost, sagde han, og jeg måtte tage til takke med hvad Gud beskar os.

Jeg modtog indbydelsen med fornøjelse. Vi satte os til bords. Surin drak tæt og trængte ind på mig, at jeg skulle gøre lige så, idet han ytrede, at jeg måtte vænne mig til tjenesten. Han underholdt mig med militære anekdoter, så jeg måtte holde mig i siderne af latter, og da vi rejste os fra bordet, var vi intime venner. Nu tilbød han at ville lære mig at spille billard.

"For folk i vor stand er det uundværligt," sagde han. "Man kommer f. eks. på marchen til en elendig lille rønne; hvordan skal man slå tiden ihjel? Man kan dog ikke i længden blive ved med at prygle jøder! Enten man vil eller ej, må man ty til kroen og spille billard, og derfor må man kunne spille billard!"

Fuldkommen overbevist af denne syllogisme begyndte jeg da at lære med stor iver. Surin opmuntrede mig med høj røst og var forbavset over de hurtige fremskridt, jeg gjorde. Efter at have spillet nogle partier med mig for at give mig lektion, foreslog han, at vi skulle spille om penge, f. eks. tre kopeker partiet; ikke for gevinstens skyld, men blot for ikke at spille om ingenting, hvilket efter hans mening var en afskyelig vane.

Jeg gik ind derpå, og Surin lod bringe punch og bad mig smage på den, idet han gentog, at jeg måtte vænne mig til tjenesten, og hvad var tjenesten uden punch! Jeg adlød. Imidlertid spillede vi videre. Jo mere jeg drak, jo mere forvovent spillede jeg. Hvert øjeblik fløj mine baller over billardet; jeg blev hidsig, skældte markøren ud for hans tælling, fordoblede stadig indsatsen – kort sagt, jeg opførte mig som en dreng, der pludselig er sluppet ud på egen hånd.

Tiden gik rask. Surin så på uret, lagde sin kø og sagde, at jeg skyldte ham hundrede rubler. Jeg blev noget betuttet over dette.

Savelitsj havde mine penge i forvaring. Jeg bad ham undskylde, at jeg ikke havde penge hos mig. Surin afbrød mig.

"Å, jeg be'er, bryd dig blot aldrig om det! Jeg kan vente. Kom nu og lad os gå hen og besøge Irene!"

Hvad skal jeg sige? Jeg sluttede dagen lige så udskejende, som jeg havde begyndt den. Hos Irene spiste vi til aften. Surin skænkede uophørligt i glasset for mig, idet han atter og atter gentog, at jeg måtte vænne mig til tjenesten. Da jeg rejste mig fra bordet, kunne jeg næppe stå på benene. Henimod midnat besørgede Surin mig hjem på gæstgivergården.

Savelitsj kom os i møde på trappen. Han sukkede, da han så de utvetydige beviser på min tjenstiver.

"Herre! Hvordan er det fat med dig?" udbrød han med klagende stemme, "hvor har du dog drukket dig så fuld? Ak, Herre Gud dog!"

"Hold mund, gamle knurrepotte!" svarede jeg stammende, "du er nok fuld – gå i seng – og hjælp mig i seng!"

Næste morgen vågnede jeg med en voldsom hovedpine og huskede dunkelt, hvad der var passeret. Jeg blev afbrudt i mine betragtninger af Savelitsj, der kom ind med en kop te til mig

"Du begynder tidligt, Peter Andrejitsj!" sagde han og rystede på hovedet; "du begynder rigtignok tidligt! Og hvem er det egentlig, du har det efter? Så vidt jeg ved, har hverken din fader eller bedstefader været drukkenbolte; din moder vil jeg ikke tale om; hun har vist aldrig nogensinde drukket andet end kvas. Og hvem er skyld i det hele? Hvem andre end denne forbandede mossjø? Han kom altid løbende til Antipovna og sagde: *Madame, je vous prie vodka*. Nu begynder du også på dit *je vous prie*. Ja, det må man nok sige, han har lært dig rart, den slyngel. Det var jo

også meget nødvendigt at leje sådan en forfløjen karl til lærer. Som om vi ikke selv havde folk nok!"

Jeg skammede mig. Jeg vendte mig om mod væggen og sagde:

"Gå din vej, Savelitsj! Jeg skal ingen te have."

Men Savelitsj var ikke så let at få på døren, når han først var kommet på prædikestolen.

"Der ser du nu, Peter Andrejitsj! hvad det vil sige at drikke sig fuld. Man har hovedpine og ingen appetit; det menneske, der drikker, duer slet ikke til noget ... Du skulle dog tage dig en spegesild – eller måske, bedre endnu, et lille glas limonade. Hvad siger du til det?"

I dette øjeblik trådte et bud ind med en billet fra Surin. Jeg åbnede den og læste følgende linjer:

> Min kære Peter Andrejitsj!
>
> Vær så god at sende mig med buddet de hundrede rubler, du blev mig skyldig i går; jeg trænger stærkt til dem.
>
> Din hengivne
>
> *Ivan Surin.*

Der var ingen udvej. Jeg påtog mig en temmelig ligegyldig mine og befalede Savelitsj, der var min penge-, linned- etc. forvalter, at levere buddet hundrede rubler.

"Hvad for noget? Hvorfor?" skreg Savelitsj forbavset.

"Fordi jeg skylder ham dem," svarede jeg så koldblodigt som muligt.

"Skylder ham dem!" gentog Savelitsj med stigende forbavselse. "Hvor har du dog kunnet komme i så stor gæld til

ham? Det ser mig højst mistænkeligt ud. Gør hvad du vil, herre! Men jeg betaler ingen penge ud."

Jeg indså, at hvis jeg ikke i dette afgørende øjeblik fik bøjet den gamle mands halsstarrighed, så ville det for fremtiden blive mig vanskeligt at frigøre mig for hans formynderskab; jeg så derfor myndigt på ham og sagde:

"Jeg er herre, og du er tjener. Pengene er mine. Jeg har tabt dem i spil; det bliver min sag. Men dig vil jeg blot råde til ikke at gøre vanskeligheder, men gøre, hvad der bliver dig befalet."

Savelitsj blev så bestyrtet over denne tale, at han slog hænderne sammen over hovedet og stod som forstenet.

"Nå, hvad betænker du dig på?" skreg jeg rasende.

Savelitsj begyndte at græde.

"Lille fader, Peter Andrejitsj," sagde han med sitrende stemme, "tag ikke livet af mig! Min engel, hør på mig gamle mand! Skriv til den slyngel, at det var ikke dit alvor, og at vi slet ikke ejer så mange penge! – Hundrede rubler! Almægtige Gud! – Sig ham, at dine forældre på det strengeste har forbudt dig at spille om andet end nødder –"

"Ingen snak!" afbrød jeg ham kort; "kom med pengene, eller jeg jager dig Fanden i vold."

Savelitsj betragtede mig med dyb smerte og gik så for at hente pengene. Det gjorde mig ondt for den gamle mand, men jeg ville rive mig ud af hans åg og vise ham, at jeg ikke var noget barn mere.

Surin fik sine penge. Savelitsj skyndte sig at få mig bort fra den forbandede gæstgivergård. Han kom og meldte, at der var spændt for. Med en urolig samvittighed og stum anger forlod

jeg Simbirsk uden at tage afsked fra min billardlærer, som jeg aldrig tænkte at få at se mere.

2. Vejviseren

De betragtninger, jeg anstillede undervejs, var ingenlunde af nogen behagelig natur. Når man tager hensyn til, hvad penge dengang var værd, var mit tab ikke ubetydeligt. Jeg måtte tilstå for mig selv, at jeg havde opført mig meget dumt i gæstgivergården i Simbirsk, og skammede mig for Savelitsj. Alt dette pinte mig. Den gamle mand sad mørk og tavs på bukken foran mig, og kun af og til hørte jeg ham udstøde et tungt suk. Jeg ønskede for enhver pris at forsone ham, men vidste ikke, hvorledes jeg skulle bære mig ad med det.

Endelig sagde jeg til ham:

"Nå, nå, Savelitsj, lad nu det være godt, og lad os være gode venner igen; jeg har båret mig galt ad, det indser jeg; det var dumt gjort af mig. Jeg opførte mig tosset i går og har oven i købet krænket dig uden grund. Jeg lover dig, at jeg for fremtiden skal opføre mig bedre og høre efter dig. Vær så ikke mere vred, lad os være gode venner."

"Ak, Peter Andrejitsj!" svarede han med et dybt suk. "Jeg er vred på mig selv; det er mig, der er skyld i det hele. Hvorfor lod jeg dig blive ganske alene tilbage i gæstgivergården? Men sådan går det, når ulykken skal være; jeg fik i sinde, at jeg ville besøge min gudmoder, klokkerens kone. Jeg kan sige med ordsproget: "Han gik for at besøge sin gudmoder, men kom på gale veje i stedet for". Ja, hvad det er for en ulykke! Hvordan skal jeg atter turde træde frem for mit herskab? Hvad vil de sige, når de hører, at deres søn både drikker og spiller!"

For at trøste den stakkels Savelitsj lovede jeg ham, at jeg ikke mere skulle give en eneste kopek ud imod hans vilje. Efterhånden beroligede han sig da, skønt han dog stadig vedblev fra tid til anden at mumle i skægget: "Hundrede rubler! – det er rigtignok ikke småpenge!"

Jeg nærmede mig mit bestemmelsessted; sørgelige sletter, hist og her afbrudt af bakker og lavninger, strakte sig til alle sider omkring mig. Alle vegne lå der dyb sne. Solen var i begreb med at gå ned. Kibitkaen kørte på den smalle vej, eller rettere sagt, i de spor, der var dannet af bønderslæderne.

På én gang begyndte kusken at se til siden, og endelig vendte han sig om mod mig, tog huen af og sagde:

"Herre, vil du ikke give befaling til at vende om?"

"Hvorfor?"

"Det ser ud til uvejr; vi kan vente en storm. Se blot, hvor vinden allerede fejer den sne bort, der nylig er faldet."

"Nå, ja, hvad gør det?"

"Ser du da ikke derhenne?"

Kusken pegede med pisken mod øst.

"Jeg ser ikke andet end den hvide steppe og den klare himmel."

"Men der – derhenne – den lille sky der!"

Jeg blev nu opmærksom på, at der virkelig i horisonten stod en lille hvid sky, som jeg først havde taget for en fjern bakke. Kusken forklarede, at denne sky bebudede en storm.

Jeg havde hørt tale om snestorme, og vidste, at de kunne begrave hele karavaner af fragtvogne. Savelitsj var ganske enig med kusken og rådede til at vende om. Men jeg syntes ikke,

blæsten var stærk; jeg håbede, at vi kunne nå den næste station i tide, og gav befaling til at køre hurtigere.

Kusken drev på hestene, men vedblev at holde øjnene rettet mod øst.

Hestene pilede rask af sted. Men vinden tiltog hvert øjeblik. Den lille sky forvandlede sig til en stor, hvid skymasse, der stadig voksede og efterhånden dækkede hele himlen. Der begyndte at falde lidt fin sne, men det varede ikke længe, inden den faldt i tætte flokke.

Stormen begyndte at hyle – vi befandt os midt i en snestorm. I et nu stod himmel og jord i et. Ingen genstand var til at skelne mere.

"Ja, herre!" råbte kusken, "nu har vi ulykken over os – det er en snestorm."

Jeg så ud af vognen; overalt mørke og storm. Vinden suste med en så vild piben, at man næsten syntes, det lød som menneskelige toner; vi blev overdænget af sne; hestene gik nu i skridtgang, og lidt efter stod de ganske stille.

"Hvorfor kører du ikke videre?" spurgte jeg utålmodigt kusken.

"Det kan ikke nytte noget!" svarede han og steg ned fra bukken. "Gud må vide, hvor vi er; der er ingen vej at se, og hvilket mørke!"

Jeg gav mig til at skælde ham ud. Savelitsj tog ham i forsvar.

"Hvorfor hørte du ikke efter vort råd?" spurgte han ærgerlig. "Du skulle have taget tilbage til gæstgivergården, så kunne du have drukket din te i en varm stue og sovet roligt i din seng til i morgen tidlig; så havde stormen været forbi, og vi kunne i ro og

mag have kørt videre. Hvad har vi sådan et jag for? Skal vi måske til bryllup?"

Savelitsj havde ret. Men hvad var der nu at gøre? Sneen blev ved at falde i tætte flokke. Der føg en hel snedrive sammen om kibitkaen. Hestene ludede med hovedet og rystede af og til over hele kroppen.

Kusken gik omkring ved dem og rettede på seletøjet nu og da af mangel på anden beskæftigelse. Savelitsj brummede. Jeg så mig om til alle sider i håb om et eller andet sted at opdage spor af et hus eller en vej, men der var ikke andet at se end hvirvlende sne – pludselig opdagede jeg noget sort.

"Hejda, kusk!" råbte jeg, "se der, hvad er det for en mørk genstand?"

Kusken så i den retning, hvori jeg pegede.

"Det må Gud vide," svarede han og indtog sin plads igen. "Det er hverken en vogn eller et træ; det ser ud til, at det rører sig. Det må være en ulv eller et menneske."

Jeg befalede ham at køre nærmere hen imod den ubekendte genstand, men i det samme nærmede denne sig os. Det viste sig snart, at det var et menneske.

"Hejda, min gode mand!" råbte kusken, "kan du ikke vise os vejen?"

"Vejen er her, hvor jeg står," svarede den fremmede, "men hvor skal I hen?"

"Kære landsmand!" sagde jeg til ham, "hvis du kender egnen her, ville du da ikke påtage dig at vise mig hen et sted, hvor jeg kan overnatte?"

"Vel kender jeg egnen," svarede manden, "jeg har Gud ske lov løbet og kørt her omkring i alle retninger. Men i sådant vejr

farer man let vild. Det ville være bedre at blive her og vente, til stormen måske lægger sig og himlen klarer op; så finder vi let vej, så kan vi rette os efter stjernerne."

Hans koldblodighed satte mod i mig. Jeg var allerede bestemt på at hengive mig i Guds vilje og tilbringe natten midt på steppen, da den fremmede pludselig tog plads på bukken hos kusken og sagde til denne:

"Nu er vi Gud ske lov ikke langt borte fra mennesker; drej til højre og kør så til!"

"Hvorfor skal jeg dreje til højre?" spurgte kusken vranten. "Kan du se nogen vej der? Du tror måske, at det ikke er vore egne heste; seletøjet er ikke mit; så kør da du og skynd dig lidt!"

Det forekom mig, at kusken havde ret.

"Ja," sagde jeg, "hvorfor tror du, at vi ikke er langt fra mennesker?"

"Fordi vinden blæste mig i ansigtet derovre fra," svarede den fremmede, "og den førte røg med sig; det er tegn på, at der må være en landsby i nærheden."

Hans fine lugt og skarpe iagttagelsesevne forbavsede mig. Jeg lod køre til. Hestene banede sig med møje vej gennem sneen. Kibitkaen kom langsomt af sted; snart kørte den i en snedrive, snart sank den i en grøft og hældede nu til den ene og nu til den anden side. Det var, som om vi havde befundet os på et skib, der gynger op og ned på et oprørt hav. Savelitsj stønnede og stødte hvert øjeblik mod mig. Jeg trak forhænget for, svøbte mig i min pels og slumrede ind, dysset i søvn af stormens hylen og den langsomt kørende vogns gyngen.

Jeg havde nu en drøm, som jeg aldrig vil glemme, og som jeg endnu den dag i dag betragter som noget profetisk, når jeg

tænker på den i forbindelse med mine ejendommelige eventyr. Læseren vil bære over med mig, når han tænker på, hvor almindeligt det er for os mennesker at hengive os til overtro, selv om vi nærer aldrig så stor foragt for alle fordomme.

Jeg befandt mig i denne ejendommelige sjælstilstand, hvori virkeligheden, idet man sover ind, flyder sammen med uklare drømmebilleder. Det forekom mig, at stormen endnu stadig rasede og vi flakkede om i sneorkanen uden at kunne finde vej – på én gang så jeg en port og kørte ind i en herskabelig gård. Min første tanke var frygt for, at min fader var vred på mig for min ufrivillige tilbagekomst og kunne finde på at anse denne for forsætlig ulydighed.

Urolig over dette sprang jeg ud af vognen, og ser da min moder med bedrøvet åsyn komme mig i møde på trappen.

"Stille!" hviskede hun, "din fader er syg, han ligger på sit dødsleje og ønsker at tage afsked med dig." Forfærdet fulgte jeg efter hende ind i soveværelset. Dette var kun svagt oplyst; tjenerskabet stod omkring sengen med sørgmodige miner – sagte nærmede jeg mig sengen; min moder skød omhænget til side og sagde:

"Andrej Petrovitsj, Peter er kommet; han vendte tilbage, da han hørte, du var syg; giv ham din velsignelse!"

Jeg knælede ned og så på den syge. Men hvad var det, jeg så? – I stedet for min fader var det en bonde med sort skæg, der lå i sengen og så på mig nok så fornøjet. Forbavset vendte jeg mig om mod min moder og spurgte: "Hvad skal det betyde? Det er jo ikke fader. Og hvorfor skulle jeg bede denne bonde om at velsigne mig?"

"Det er lige meget, lille Peter," svarede min moder, "det er din repræsentativfader, kys ham på hånden og tag imod hans velsignelse."

Det ville jeg ikke. Men nu sprang bonden ud af sengen, greb den økse, han bar i en rem bag på ryggen og slog omkring sig med den til alle sider. Jeg ville flygte, men det var mig ikke muligt; værelset overfyldtes med døde kroppe, jeg snublede over dem og vadede i blodpøle. – Den skrækkelige bonde kaldte venligt på mig og sagde: "Frygt ikke! Kom herhen og modtag min velsignelse." Angst og forfærdelse greb mig – og så vågnede jeg. Hestene stod stille; Savelitsj holdt mig i hånden og sagde:

"Stig ud, herre! Vi er kommet til hus."

"Hvor?" spurgte jeg og gned mig i øjnene.

"Det er en kro; Gud var med os; vi stødte lige på et plankeværk; kom nu ind og varm dig!"

Jeg steg ud af vognen. Snestormen blev ved at rase, om end med noget mindre heftighed. Det var bælgmørkt, man kunne ikke se en hånd for sig. Værten viste sig i døren med en lygte under kjoleskødet og viste mig ind i et værelse, der var temmelig lille, men renligt; det oplystes af en begfakkel. På væggen hang et gevær og en kosakhue.

Værten, der var en kosak fra Jaik, var en mand på omtrent tresindstyve år og sund og kraftig.

Savelitsj kom ind med tekassen og forlangte ild for at lave te til mig. Jeg havde aldrig trængt så meget til denne forfriskning som i dette øjeblik.

Værten gik ud for at besørge det fornødne.

"Hvor er vor vejviser blevet af?" spurgte jeg Savelitsj.

"Her, Deres Nåde!" svarede en stemme fra oven.

Jeg så op til mezzaninrummet og fik øje på et sort skæg og et par funklende øjne.

"Du er vel halvt frossen ihjel, gode ven?"

"Ja, må man ikke vel fryse, når man kun har en tynd bluse på! Jeg har ejet en fåreskindspels, men – oprigtig talt! – jeg har sat den i pant hos værten i går; det lod ikke til, at det ville blive så koldt."

I dette øjeblik trådte værten ind med den kogende temaskine. Jeg bød vor vejviser en kop te. Han kom ned. Hans ydre forekom mig ualmindeligt. Han kunne være omtrent fyrretyve år, han var af middelhøjde, mager og bredskuldret. I hans sorte skæg sås allerede enkelte grå hår; hans store, levende øjne vare i uophørlig bevægelse. Ansigtet havde et ret behageligt, men forslagent udtryk. Håret bar han kort afskåret. Han var iført en itureven bluse og vide tatarbenklæder. Jeg rakte ham en kop te; han smagte på den og skar ansigt.

"Deres Nåde ville måske være så venlig at lade mig få et glas vin; te er ikke nogen drik for os kosakker."

Jeg opfyldte med fornøjelse hans ønske. Værten hentede flaske og glas fra buffeten, gik hen imod ham og sagde:

"Ah! Er du nu atter kommet her på egnen? Hvor kommer du fra?"

Min vejviser tilkastede ham et betydningsfuldt blik og svarede gådefuldt:

"Jeg har kigget ind i haven og hakket hamp; den gamle kone kastede sten efter mig, men traf mig ikke – og hvordan står det til her?"

"Ja, hvorledes står det til her?" svarede værten, idet han benyttede sig af samme gådefulde udtryksmåde; "jeg skulle

ringe til vesper, men præstens kone forbød det; popen er til gilde, og imens holder Djævelen hus hjemme."

"Ti stille, gamle!" sagde min landstryger; "når det regner, skyder der svampe op af jorden, og kommer der svampe, vil der heller ikke være tomt i kurven; men nu –" her blinkede han atter; "gem oksen på ryggen, skovfogeden går på vagt – Deres skål, herre!"

Med disse ord greb han glasset, gjorde korsets tegn og tømte det i ét drag; derpå bukkede han for mig og gik atter op ovenpå.

Jeg forstod dengang intet af dette tyvesprog, og gættede først senere. At talen havde været om den jaikske hær, der dengang, efter opstanden i 1772, netop var underkuet. Savelitsj hørte ærgerlig til. Han så mistænksomt snart til værten og snart til vejviseren. Kroen eller umet'en, som den der kaldtes, lå afsides på steppen og lignede fuldstændigt en røverhytte. Men hvad var der at gøre? Her var ikke tanke om at rejse videre. Savelitsj' ophidselse morede mig særdeles.

Jeg gjorde mig det imidlertid bekvemt for natten og lagde mig på en bænk. Savelitsj besluttede sig til at lægge sig op i ovnen, og vor vært lagde sig på gulvet. Snart snorkede alle i huset, og jeg faldt i en dyb søvn.

Da jeg vågnede temmelig sildigt næste morgen, havde stormen lagt sig. Solen skinnede klart. Den blændende hvide sne lå som et tæppe over den uendelige steppe. Hestene stod forspændte. Jeg betalte værten, der forlangte et så ubetydeligt beløb, at endog Savelitsj barede sig for at prutte med ham; hans mistanke fra den foregående aften havde ganske forladt ham.

Jeg kaldte på vor vejviser, takkede ham for hans hjælp og bad Savelitsj at give ham en halv rubel i drikkepenge.

Savelitsj satte et fortrædeligt ansigt op.

"En halv rubel i drikkepenge?" gentog han. "For hvad? Fordi du har ladet ham køre hertil i din vogn? Nej, herre! Vi har ingen penge at ødsle med. Hvis vi ville give drikkepenge til enhver, så ville vi snart selv ikke have noget at spise."

Jeg kunne ikke strides med Savelitsj, da jeg én gang havde lovet ham at finde mig i, at han var kassemester. Men det ærgrede mig, at jeg ikke kunne vise taknemlighed mod den mand, der havde, om ikke just reddet mig af en stor fare, så dog friet mig ud af en højst ubehagelig situation.

"Godt", sagde jeg med rolighed, "vil du ikke give ham en halv rubel, så kom med et stykke af mine klæder. Han går meget tyndt klædt. Giv ham min hareskindspels!"

"Men for Guds skyld dog, lille fader, Peter Andrejitsj," råbte Savelitsj, "hvorfor skal vi dog give ham den? Den hund drikker den op i det første det bedste værtshus."

"Bryd dig blot ikke om det, gamle," sagde vor vejviser, "enten jeg drikker den op eller ej. Hans Nåde vil nu forære mig den pels; det er hans herskabelige vilje, og du, som tjener, har ikke at ræsonnere, men at adlyde."

"Har du da aldeles ingen kristelig følelse, du røver," vedblev Savelitsj i en vred tone. "Du ser jo, at han er et barn, der endnu ikke er kommet til skels år og alder, og du vil benytte dig af hans uerfarenhed til at plukke ham. Og hvad brug har du for en fin pels? Du kan jo ikke engang få den over dine fordømte skuldre."

"Hold nu op med det spektakel og giv ham pelsen."

"Ih, du Almægtige!" jamrede Savelitsj, "pelsen er jo næsten ganske ny! – ja, havde det endda været en anden, du ville forære den, men sådan en splitternøgen drukkenbolt!"

Skindpelsen blev bragt til stede. Den fremmede prøvede at tage den på, og pelsen, som jeg allerede var vokset fra, var alt for lille til ham. Det lykkedes ham dog at komme i den, men ikke uden at den brast i sømmene.

Savelitsj var ikke langt fra at græde, da han hørte, hvor det knagede i den. Den fremmede derimod var meget glad ved gaven. Han fulgte mig til vogns og sagde med et dybt buk:

"Mange tak, Deres Nåde! Gud lønne Dem for Deres godhed. Jeg skal ikke glemme Dem det."

Han gik, og jeg fortsatte min rejse uden at høre på Savelitsj' knurren. Jeg havde snart glemt både stormen i går, vor vejviser og min pels.

Da jeg kom til Orenburg, begav jeg mig straks til generalen. Det var en høj mand, dog noget bøjet af alderen. Hans lange hår var ganske hvidt. Hans gamle falmede uniform erindrede om kejserinde Annas tid, og han udtalte det russiske med stærk tysk accent.

Jeg overrakte ham brevet fra min fader. Da han hørte dennes navn, så han pludselig på mig.

"Herre Gud!" sagde han, "hvor længe er det vel siden, at Andrej Petrovitsj selv var i din alder, og nu har han allerede så vakker en søn! – hvor tiden dog går hurtigt!"

Han åbnede brevet og læste det halvhøjt, idet han samtidigt hist og her gjorde sine bemærkninger.

"Højstærede hr. Ivan Karlovitsj, jeg håber, at Deres Excellence" – nå, hvad er nu det for formaliteter! Fy, fy! Skammer han sig ikke? Ganske vist, disciplinen går frem for alt, men skriver man sådan til en gammel kammerat? – "Deres Excellence vil ikke have glemt" ... hm! ... "og ... da salig

feltmarskal Mün ... i felttoget ... også jeg ... Karlovitsj ..." ha, ha, min gamle ven, han husker endnu vore ungdomsspilopper! ... "Nu til sagen! Jeg sender Dem her min galfrans af søn" ... hm! ... "der må tages på ham med pindsvinehandsker" ... hvad er det: Pindsvinehandsker? Det må vel være en russisk talemåde ... hvad vil det sige, at tage på en med pindsvinehandsker?" gentog han og vendte sig om mod mig.

"Det vil sige," svarede jeg og satte så uskyldigt et ansigt op som muligt, "at behandle én venligt, ikke for strengt, og tilstå ham så megen frihed som muligt."

"Hm! Ja vel – "og ikke lade ham have for megen frihed" – nej! så må nok pindsvinehandsker dog betyde noget andet. – "vedlagt medfølger et pas" – hvor er det? Nå, der – "og fra det semenowskiske garderegiment" – godt, godt. Jeg skal besørge det alt sammen – "tillader jeg mig uden videre omstændigheder at omfavne dig som min gamle ven og kammerat" – nå, endelig begynder han da at blive et fornuftigt menneske – osv. osv. – Nå, min kære ven," sagde han efter at have læst brevet til ende og lagt passet til side. – "Jeg skal besørge det alt sammen; du er forflyttet her til regimentet som officer, og for ikke at spilde tiden tager du straks til fæstningen Bjelogorsk, hvor du kommer til at stå under kaptajn Mironov; det er en brav og retskaffen mand. Der vil du gøre rigtigt bekendtskab med tjenesten; han vil nok lære dig disciplin. For øjeblikket duer Orenburg ikke for dig; her er for mange adspredelser for et ungt menneske."

"Det bliver værre og værre," tænkte jeg ved mig selv; "hvad nytte havde jeg så af, at jeg blev udnævnt til gardesergent, så godt som før jeg blev født? Hvad har det hjulpet mig til? At blive

puttet ind i en øde fæstning på grænsen af den kirgisisk-kaukasiske steppe – hu! –"

Jeg spiste til middag hos Ivan Karlovitsj sammen med hans gamle adjudant. Ved bordet herskede streng tysk tarvelighed, ja jeg tror endog, at grunden til, at Ivan Karlovitsj så hastigt sendte mig af sted til Bjelogorsk, var hans frygt for, at han ved at beholde mig i Orenburg kunne risikere af og til at få en gæst mere, hvilket måske ville have været ham mindre belejligt, da han var ugift.

Næste dag meldte jeg mig hos generalen for at tage afsked og begav mig derefter straks til mit bestemmelsessted.

3. Fæstningen

Fæstningen Bjelogorsk lå i en afstand af 40 verst fra Orenburg. Vejen dertil gik langs med de stejle bredder af Jaik-floden. Denne var endnu ikke frosset til, og dens bleggrå bølger dannede en sørgelig modsætning til de ensformige, snedækkede bredder. Hinsides floden strakte den kirgisiske steppe sig mod øst. Jeg hensank i melankolske betragtninger. Garnisonslivet havde ingen tillokkelse for mig. Jeg søgte at danne mig en forestilling om min tilkommende chef, kaptajn Mironov. Jeg tænkte mig ham som en streng, vranten gammel mand, der kun havde interesse for sin tjeneste og var i stand til at sætte mig på vand og brød for den ringeste ubetydelighed.

Det begyndte imidlertid at blive mørkt; vi kørte temmelig hurtigt.

"Har vi endnu langt tilbage til fæstningen?" spurgte jeg kusken.

"Nej, nu er vi der snart," svarede han; "der kan man allerede se den."

Jeg spejdede omkring til alle sider i forventning om at se stolte bastioner, tårne og mure, men kunne ikke få øje på andet end en landsby, der var omgivet af et plankeværk. På den ene side stod der tre eller fire høstakke, der var delvis tildækkede af sne; på den anden side en skæv vindmølle, der ikke var i gang.

"Men jeg ser ingen fæstning," udbrød jeg forbavset.

"Der er den jo," sagde kusken og pegede på byen, og med disse ord kørte vi derind.

Ved porten bemærkede jeg en gammel kanon; gaden var snæver og krum; husene var lave og for største delen stråtækte. Jeg bad kusken at køre til kommandantens bolig, og et øjeblik efter holdt vi foran en lille træbygning, der lå på en høj ved siden af kirken, der ligeledes var af træ.

Der kom ingen ud for at tage imod mig. Jeg gik ind i forstuen og derfra ind i forværelset. Her sad en gammel invalid på et bord og syede en blå lap på albuen af en grøn uniform. Jeg bad ham melde mig.

"Vær så god at gå ind," svarede invaliden; "herskabet er hjemme."

Jeg trådte ind i et lille, venligt, på gammeldags vis møbleret værelse. I et hjørne stod der et skab med porcelæn. På væggen hang et officersdiplom i glas og ramme; ved siden af dette sås et par simple træsnit, forestillende Küstrins og Ortsjakovs indtagelse samt "Brudevalget" og "Kattens begravelse". Ved vinduet sad en gammel kone i en kort, varm kjole; omkring hovedet havde hun et tørklæde; hun vandt garn, og en enøjet gammel mand i officersuniform holdt garnet for hende.

"Hvad ønsker De, herre?" spurgte hun uden at lade sig forstyrre i sit arbejde.

Jeg svarede, at jeg skulle gøre tjeneste her og i den anledning ville melde mig hos hr. kaptajnen. Med disse ord vendte jeg mig mod den enøjede olding, da jeg antog ham for kommandanten.

Men den gamle dame afbrød mig i den tale, jeg havde indstuderet.

"Ivan Kusmitsj er ikke hjemme," sagde hun. "Han er på besøg hos pater Gerasim. Men det gør for resten ikke noget; jeg er hans kone. Hav den godhed at tage plads."

Hun kaldte på stuepigen og befalede hende at hente kosak-underofficeren. Den lille olding betragtede mig uafbrudt med sit ene øje.

"Tør jeg spørge, i hvilket regiment De har tjent," spurgte han.

Jeg tilfredsstillede hans nysgerrighed.

"Men tør jeg da spørge, hvorfor De har ombyttet garden med denne garnison?"

Jeg fortalte ham, at det var efter mine foresattes ønske.

"Det må da være, fordi De har båret Dem galt ad med et eller andet, der ikke kunne gå an i garden," vedblev den utrættelige spørger.

"Hold dog op med det vås," sagde kaptajnens kone; "du ser jo nok, at den unge mand er træt af rejsen; han har andre ting at tænke på – hold dine arme lidt stivere – og du, lille fader," vedblev hun til mig, "tag dig det ikke alt for nær, at du er blevet forvist til os her i denne udørken. Du er ikke den første, og vil heller ikke blive den sidste, og med tålmodighed finder man sig i alt. Der er nu Aleksis Ivanitsj Sjvabrin – han har nu allerede været her i fem år; han blev forsat hertil på grund af drab, Gud ved, hvordan han havde fat på det; ser du, han gik ud at spadsere med en anden officer; de havde begge to deres kårder ved siden, og så begyndte de at hugge løs på hinanden, indtil Aleksis Ivanitsj stak den anden ihjel, og det oven i købet i to vidners nærværelse! Hvad skal man sige! – Man er ikke herre over sine syndige tilbøjeligheder!"

I dette øjeblik trådte underofficeren, en ung, velvoksen kosak, ind i værelset.

"Maksimitsj!" sagde fruen til ham, "anvis løjtnanten hans kvarter og se efter, at alt er i ren og ordentlig stand."

"Vel, Vasilissa Jegorovna!" svarede underofficeren. "Skal jeg anvise Hans Velbårenhed logi hos Ivan Polesjajev?"

"Snak, Maksimitsj," sagde fruen, "Polesjajev har ingen værelser til overs. Bring løjtnanten – hvad er Deres døbenavn og Deres faders navn?"

"Peter Andrejitsj."

"Godt! Bring Peter Andrejitsj over hos Semen Kusov; den skælm har ladet sin hest slippe over i min køkkenhave. – nå, Maksimitsj! Er alt i orden?"

"Ja, Gud ske lov! Alt er i orden," svarede kosakken. "Korporal Protjorov og Ustinja Pegulin kom bare op at slås i badet om en kande varmt vand."

"Ivan Ignatitsj!" sagde fruen til den lille, enøjede mand, "vær så god at få at vide, hvem der har ret, og glem ikke at straffe dem begge to. – Gå nu, Maksimitsj! – Farvel – Peter Andrejitsj! Maksimitsj vil anvise Dem Deres kvarter."

Jeg anbefalede mig. Underofficeren førte mig til en hytte, der lå ved flodbredden i udkanten af fæstningen. Den ene halvdel af hytten beboedes af Semen Kusovs familie; den anden halvdel anvistes mig til ophold. Den bestod af et nogenlunde renligt værelse, der ved en skillevæg var delt i to dele.

Savelitsj gav sig til at ordne mine sager. Jeg så ud af det smalle vindue. Lige overfor lå et par hytter, og på gaden løb der en del høns omkring. En gammel kone kom ud i døren med en spand og kaldte på nogle svin, der svarede med en gemytlig grynten.

På et sådant sted var jeg altså fordømt til at tilbringe min ungdom! Det var bedrøvelige udsigter.

Jeg gik fra vinduet og lagde mig ned for at sove, uagtet jeg ikke havde fået noget at spise til aften, stik imod Savelitsj' ønske, der flere gange bekymret udbrød:

"Herre Gud! Han vil ikke spise! Hvad vil fruen sige, når barnet bliver sygt?"

Jeg var endnu ikke helt påklædt næste morgen, da døren gik op og en ung officer trådte ind i værelset. Han var af middelhøjde, og hans ansigtsfarve var meget mørk; ansigtet selv var stygt, men dets udtryk overordentlig levende.

"Om forladelse," sagde han på fransk, "at jeg således kommer uden videre for at præsentere mig for Dem. Jeg hørte i går, at De var kommet. Ønsket om endelig engang at se et nyt ansigt var så stærkt hos mig, at jeg ikke kunne holde det ud længere. De vil kunne forstå denne følelse, når De først har været her i nogen tid."

Jeg sluttede mig til, at det måtte være den officer, der var forsat fra garden på grund af duellen. Vi var snart gode bekendte. Sjvabrin var ingenlunde dum; hans underholdning var tiltrækkende og fuld af ånd. Med stor munterhed gav han mig en beskrivelse af kommandantens familie og af det sted, hvorhen skæbnen havde ført mig. Jeg lo af fuld hals. Nu kom den invalid, jeg havde set aftenen forud sidde i forværelset og lappe på sin uniform, og bragte mig en indbydelse fra Vasilissa Jegorovna til middag. Sjvabrin tilbød at ledsage mig.

Da vi nærmede os kommandantens bolig, bemærkede vi på den lille eksercerplads nogle og tyve gamle invalider med lange piske i nakken og trekantede hatte. De stod med front imod os, og kommandanten, en svær, kraftig gammel mand, med kalot og slåbrok på, stod foran dem. Da han bemærkede os, kom han

hen imod os, henvendte et par venlige ord til mig og fortsatte derpå med at kommandere. Vi var blevet stående for at se på eksercitsen, men han opfordrede os til at gå ind til Vasilissa Jegorovna og lovede snart at komme efter.

"Her er ikke noget for jer at se på," tilføjede han.

Vasilissa Jegorovna modtog os med stor glæde og ligefremhed og behandlede mig, som om hun havde kendt mig i mange år. Invaliden og pigen Palasjka var i færd med at dække bordet.

"Hvorfor bliver min Ivan Kusmitsj så længe borte i dag?" sagde kommandantens frue. "Palasjka, kald på herren, om han vil komme og spise. Men hvor er Masja?"

Her trådte en ung pige på omtrent atten år ind i stuen. Hun havde et blomstrende ansigt og lysebrunt hår; dette var kæmmet bag ørerne, og disse var helt ildrøde. Ved første øjekast gjorde hun ikke noget særdeles behageligt indtryk på mig. Jeg betragtede hende med en vis forudfattet mening om hende, for Sjvabrin havde skildret mig Masja, kaptajnens datter, som en ganske enfoldig pige. Maria Ivanovna satte sig i en krog af værelset og tog fat på et sytøj.

Imidlertid blev kålen sat på bordet. Da Vasilissa Jegorovna så, at hendes mand ikke var kommet endnu, sendte hun Palasjka efter ham endnu en gang.

"Sig til herren, at gæsterne venter, og at kålen bliver kold; Herre Gud, han kan jo altid komme til at eksercere disse rekrutter; de løber såmænd ikke deres vej; der er tid nok for ham til at skrige sig hæs."

Kaptajnen kom lidt efter, fulgt af den enøjede olding.

"Hvad går der dog af dig i dag, gamle?" sagde hans hustru; "maden har stået længe på bordet og ventet, og du kommer ikke."

"Ja, ser du, Vasilissa Jegorovna," svarede Ivan Kusmitsj, "jeg var jo i tjeneste; jeg måtte indeksercere de nye soldater."

"Å, passiar!" vedblev fruen; "altid har du så travlt med, at du må indeksercere soldaterne; de duer ikke til tjenesten, og du forstår ikke mere af den end de. Du gjorde bedre i at blive hjemme og holde bøn. – Tør jeg bede de ærede gæster at tage plads."

Vi satte os til bords. Vasilissa Jegorovna talte i et væk og stillede mig en mængde spørgsmål om alt muligt: Hvem mine forældre var, om de levede endnu, hvor de boede, hvor meget de havde at leve af osv. Da hun hørte, at min fader havde tre hundrede bønder, råbte hun: "Er det muligt? Ja, det kan nok være, at der gives rige mennesker i verden! Vi har kun én eneste sjæl, min ven, og det er vor stuepige, Palasjka; men vi kommer dog gudskelov nogenlunde ud af det. Vi har kun én bekymring, og det er for Masja; hun er nu en voksen pige, og hvad udstyr kan vi give hende? En redekam, en fejekost og fire skilling til en badebillet. Det var rart, om en eller anden retskaffen mand ville tage hende med det, ellers bliver hun såmænd en gammel jomfru."

Jeg så hen på Maria Ivanovna; hun var blevet blodrød i ansigtet, og tårerne stod hende i øjnene. Jeg havde medlidenhed med hende og skyndte mig at give samtalen en anden retning.

"Jeg har hørt," sagde jeg pludselig, "at basjkirerne agter at forsøge et angreb på Deres fæstning."

"Af hvem har du hørt det?" spurgte Ivan Kusmitsj.

"Man talte om det i Orenburg," svarede jeg.

"Snak!" sagde kommandanten. "Vi har i lang tid slet ikke hørt noget til dem. Basjkirerne tager sig nok i agt, og kirgiserne har også fået en drøj lektion. Vær du ganske rolig; de gør os ingen ulejlighed, og skulle de prøve på det, skal jeg nok give dem en så eksemplarisk behandling, at de skal have nok for de næste ti år."

"Men er De ikke bange for," spurgte jeg, og vendte mig til fruen, "er De ikke bange for at blive på et sted, der trues af sådanne farer?"

"Det er kun en vane, min kære!" svarede hun. "For tyve år siden, da vi kom hertil, Herre Gud, hvilken skræk havde jeg da ikke for disse fordømte hedninger! Når jeg bare så deres losseskindshuer og hørte deres hyl – du kan tro, min kære, at jeg var skrækkelig angst! Men nu er jeg så vant til det, at jeg ikke rører mig ud af stedet, selv om man fortæller mig, at disse slyngler kravler omkring rundt om fæstningen."

"Vasilissa Jegorovna er en ualmindelig tapper dame," bemærkede Sjvabrin alvorligt. "Ivan Kusmitsj kan bevidne det."

"Ja, det kan jeg," vidnede Ivan Kusmitsj, "den kone er ikke bange."

"Og Maria Ivanovna," spurgte jeg, "er hun også forvoven?"

"Masja forvoven?" svarede moderen. "Nej, Masja er rigtig fej. Hun kan ikke høre et bøsseskud, uden at hun ryster over hele kroppen. Da min mand for et par år siden fik det indfald at fyre vor kanon af på min fødselsdag, var min lille due lige ved at opgive ånden af angst. Siden den tid fyrer vi ikke mere den forbandede kanon af."

Vi rejste os fra bordet, og kaptajnen og hans frue trak sig tilbage for at tage sig en lille lur. Jeg fulgtes hjem med Sjvabrin og tilbragte hele aftenen i hans selskab.

4. Duellen

Flere uger var gået, og mit ophold i Bjelogorsk var blevet mig ikke alene tåleligt, men behageligt. I kommandantens hus behandlede man mig, som om jeg hørte til familien. Både han og hans hustru var fortræffelige mennesker. Ivan Kusmitsj var søn af en simpel soldat, og havde svunget sig op til officer; han var en meget jævn mand uden højere uddannelse, men en hæderlig og godmodig karakter. Hans hustru førte regimentet, og da han var noget magelig af sig, passede dette ham ganske. Vasilissa Jegorovna vågede desuden over alle tjenesteanliggender så vel som over sit hus og styrede fæstningen ganske efter samme grundsætninger.

Maria vænnede sig snart af med sin tilbageholdenhed overfor mig. Vi lærte at kende hinanden, og jeg opdagede, at hun havde en god forstand og var fuld af følelse. Efterhånden vænnede jeg mig til denne smukke familie, ja endog til Ivan Ignatitsj, den enøjede løjtnant, som Sjvabrin beskyldte for at stå i utilladeligt forhold til Vasilissa Jegorovna – en beskyldning, der rigtignok ikke havde skygge af sandsynlighed; men det generede ikke Sjvabrin.

Jeg blev udnævnt til officer. Tjenesten trykkede mig ikke synderligt. I vor af Gud så nådigt beskyttede fæstning gaves der hverken parader, eksercitser eller vagttjeneste. For sin fornøjelses skyld eksercerede kommandanten vel lidt med sine soldater, men havde dog endnu ikke bragt det så vidt med dem, at de vidste, hvad højre og venstre var.

Sjvabrin ejede nogle franske bøger. Jeg læste i dem, og herved vaktes i mig en tilbøjelighed for litteraturen. Om morgenen læste jeg, øvede mig i at oversætte og prøvede undertiden på at skrive vers. Næsten dagligt spiste jeg til middag hos kommandantens, hvor jeg da sædvanligvis tilbragte resten af dagen, og undertiden kom fader Gerasim over om aftenen med sin hustru Akulina Pamfylovna, den største nyhedskræmmerske i omegnen.

Sjvabrin og jeg omgikkes naturligvis dagligt, men hans underholdning blev mig stadigt mere og mere ubehagelig. Jeg kunne ikke lide, at han uophørligt gjorde kommandantens familie til skive for sine vittigheder,

Hans bidende bemærkninger om Maria Ivanovna tiltalte mig slet ikke.

Uagtet de rygter, der havde været i omløb om det, gjorde basjkirerne ikke oprør. Der herskede den dybeste ro rundt omkring os. Men ganske uventet opstod der en strid midt iblandt os.

Jeg har bemærket, at jeg syslede med litterære studier. Mine poetiske forsøg var for den tid ganske tålelige, og Aleksander Sumarokov [Note 2)] udtalte nogle år senere sit bifald med dem. Især var der ét digt, jeg havde skrevet, som jeg selv syntes overordentligt godt om. Man ved jo, at de herrer forfattere hyppigt søger at hverve sig tilhørere under påskud af, at de vil rådspørge vedkommende. Jeg skrev altså mit digt af og leverede det til Sjvabrin, som var den eneste i fæstningen, der var i stand til at bedømme digteriske frembringelser.

Efter et par indledende bemærkninger tog jeg mit papir op af lommen og forelæste efterfølgende vers for ham:

Ak, jeg vil min flamme dæmpe,
Ej på hende tænke mer;
Jeg min elskov vil bekæmpe,
Indtil jeg den fjernet ser.

Men de øjne klare, milde,
Står for mig ved dag, ved nat,
De min ånd i lænker hilde
Og min fred forstyrre brat.

Kan min kval du ret erkende,
Vis mig dog medlidenhed,
Da du ser, hvor jeg må brænde,
Fængslet helt i kærlighed. Note 3)

"Hvad mener du om disse vers?" spurgte jeg Sjvabrin i forventning af hans ros, som jeg ikke tvivlede på.

Men til min ærgrelse erklærede Sjvabrin, der ellers ikke plejede at tage det så nøje, mit digt for afgjort slet.

"Hvorfor?" spurgte jeg, idet jeg søgte at skjule min ærgrelse.

"Fordi sådanne vers," svarede han, "er min lærer Vassilij Tredjakovski Note 4) værdige, og de minder mig ganske om hans kærlighedssange."

Og derpå tog han mit manuskript og gav sig til ubarmhjertigt at gennemhegle alle versene, ja hvert eneste ord, og gjorde sig på den mest bidende måde lystig over mig. Det blev mig for galt, jeg rev papiret ud af hånden på ham og erklærede, at jeg for fremtiden nok skulle tage mig i agt for at vise ham mine digte.

Også denne trussel søgte han at gøre latterlig.

"Ja, lad os nu se, om du holder ord," sagde han; "en digter vil gerne have en tilhører, ganske ligesom Ivan Kusmitsj før middagsmaden må have sig et glas brændevin. Sig mig forresten, hvem er denne Maria, som du tolker denne ømme lidenskab og denne kærlighedskval? Det skulle da vel aldrig være Maria Ivanovna?"

"Det kan være dig lige meget," svarede jeg mut, "denne Masja kan være hvem det skal være. Jeg forlanger hverken din mening eller dine formodninger om dette."

"Aha! Ubehændig poet og hemmelighedsfuld elsker!" vedblev Sjvabrin, mere og mere tirrende. "Nej, følg du mit råd; vil du have held med dig i kærlighed, så giv dig aldrig af med at skrive digte til din skønne."

"Hvad vil det sige, højstærede! – Vær så god at udtrykke Dem tydeligere."

"Med fornøjelse! Det betyder, at hvis du vil have, at Maria Ivanovna skal besøge dig i mørkningen, så må du hellere, i stedet for dine ømme vers, forære hende et par ørenringe."

Blodet kogte i mig.

"Hvad berettiger dig til at tænke således om hende?" spurgte jeg, idet jeg med møje undertrykte min harme.

"Å," svarede han med djævelsk hån, "jeg skal sige dig, jeg kender af erfaring hendes tilbøjeligheder og hendes smag."

"Du lyver, slyngel!" råbte jeg rasende, "du er en skamløs løgner!"

Sjvabrin skiftede farve.

"Det skal du stå mig til ansvar for," svarede han og klemte min hånd, "jeg skal nok vide at skaffe mig satisfaktion."

"Jeg er ganske til tjeneste!" sagde jeg oprømt.

Jeg kunne have sønderrevet ham i dette øjeblik.

Jeg begav mig med det samme til Ivan Ignatitsj, som jeg traf med nålen i hånden. Efter befaling af kommandantens frue var han i færd med at ordne svampe, der skulle tørres ved vintertid.

"Ah, Peter Andrejitsj!" råbte han mig i møde. "Velkommen! Hvad har De på hjerte, med tilladelse?"

Jeg forklarede ham i korthed, at jeg havde haft en strid med Sjvabrin, og bad ham, Ivan Ignatitsj, om at være min sekundant.

Ivan Ignatitsj hørte opmærksomt på mig og så skarpt på mig med sit ene øje.

"Nå," sagde han, "De vil tage livet af Sjvabrin og ønsker, at jeg skal være til stede som vidne. Er det ikke Deres mening, må jeg spørge?"

"Akkurat!"

"Men for Guds skyld, Peter Andrejitsj! Hvor kommer De dog på sådanne tanker? De har haft en ordstrid med Sjvabrin! Er det så forskrækkelig en sag? – Han har fornærmet Dem, og De har til gengæld fornærmet ham; han giver Dem et slag i ansigtet, og De giver ham en på øret – én gang, to gange – og så går I jeres vej; vi skal nok mægle forlig mellem jer. Men for den sags skyld at tage livet af sine medmennesker, er det rigtigt, må jeg spørge? – Ja, var De endda sikker på, at det bliver Dem, der tager livet af ham – Gud velsigne Dem, der var ikke megen skade sket i det tilfælde; jeg holder heller ikke videre af den karl. Men sæt nu, at han støder Dem ned – hvad så? – hvem bliver det da, der trækker det korteste strå, må jeg spørge?"

Den godmodige løjtnants betragtninger var ikke i stand til at rokke mig. Jeg fastholdt min beslutning.

"Ja, når De endelig vil," sagde Ivan Ignatitsj; "gør da, hvad De ikke kan lade være med – men hvorfor skulle jeg være vidne til det? Hvad skulle det nytte til? – Er det da noget så mærkværdigt, noget så uhørt, at to mennesker slås med hinanden, tør jeg spørge? – Jeg har såmænd banket ordentligt løs både på svenskere og tyrker, jeg finder slet ikke, det er så forfærdelig en sag."

Jeg søgte så godt det lod sig gøre at forklare Ivan Ignatitsj, hvilken funktion der påhvilede en sekundant, men han var ganske ude af stand til at begribe det.

"Ja, ja, gør De, som De har lyst," sagde han.

"Men hvis jeg overhovedet turde blande mig i den sag, så ville jeg rimeligvis gå til Ivan Kusmitsj og tjenstmæssigt underrette ham om, at der er nogen, der har i sinde at begå en forbrydelse her i fæstningen, som er til skade for tjenesten, og så ville jeg bede kommandanten foretage de fornødne skridt til at ..."

Jeg blev bange og bad Ivan Ignatitsj om ikke at sige noget til kommandanten. Det holdt hårdt at bevæge ham til dette. Da han endelig havde givet mig sit ord på, at han ville tie, skyndte jeg mig bort.

Aftenen tilbragte jeg i reglen i kommandantens hus. For at undgå ubelejlige spørgsmål og for ikke at vække mistanke gjorde jeg mig umage for at synes munter og ubekymret. Men jeg må tilstå, jeg følte aldeles ikke den koldblodighed, som de, der har befundet sig i min stilling, næsten altid roser sig af. Jeg havde den aften anfægtelser af blødhed og sentimentalitet. Jeg syntes bedre om Maria Ivanovna end nogensinde før. Den tanke, at jeg måske så hende for sidste gang, gav hende i mine

øjne noget særegent rørende. Også Sjvabrin var til stede. Jeg tog ham til side og meddelte ham min samtale med Ivan Ignatitsj.

"Hvad skal vi også med sekundanter?" svarede han tørt; "dem kan vi godt undvære."

Vi blev enige om at slås bag høstakkene i nærheden af fæstningen og at mødes der klokken syv næste morgen. Vor samtale var tilsyneladende af så venskabelig natur, at Ivan Ignatitsj var nær ved at røbe sin glæde over det.

"Det er rigtigt," sagde han til mig med tilfreds mine, "en mangelfuld fred er bedre end en dygtig strid; er der just ikke megen *honneur* ved den, så er den så meget sundere."

"Hvad er det, De siger, Ivan Ignatitsj?" spurgte fruen, der sad i et hjørne af værelset og lagde kort op. "Jeg forstod ikke rigtigt."

Da Ivan Ignatitsj mærkede, at jeg var ærgerlig til mode, kom han i tanker om sit løfte. Han blev forvirret og vidste næppe, hvad han skulle svare.

Sjvabrin kom ham hurtigt til hjælp.

"Ivan Ignatitsj," sagde han, "billiger fuldstændig vor forsoning."

"Deres forsoning? Har De da haft strid med nogen, kære?"

"Ja, Peter Andrejitsj og jeg har haft en temmelig alvorlig disput."

"Om hvad da?"

"Å, om en ubetydelighed, Vasilissa Jegorovna, om en – vise –"

"Ih, er det også noget at strides om – en vise! – Men hvordan gik det da til?"

"Å, det var Peter Andrejitsj, der netop havde digtet en vise, som han sang for mig i dag, og jeg hørte ikke videre på ham, men sang imens min yndlingsvise:

Lille Marie, lille Marie,
Gå ej alene i mørke, min pige!

Det var over det, vi blev uenige. Peter Andrejitsj blev ganske vred; men efter modent overlæg har han indrømmet, at enhver jo har lov at synge, hvad han har lyst til, og dermed er den sag forbi."

Sjvabrins uforskammethed gjorde mig aldeles rasende, men med undtagelse af mig var der ingen, der forstod hans grove hentydninger; i alle tilfælde tog ingen notits af dem.

I anledning af dette om sangene kom vi til at tale om digtere, og kommandanten bemærkede, at de alle til hobe var dårlige subjekter og frygtelige drukkenbolte, og gav mig det venskabelige råd at lade være med at fabrikere vers – det var en beskæftigelse, der ikke lod sig forene med tjenesten og ikke førte til noget godt.

Sjvabrins tilstedeværelse var mig utålelig. Jeg tog snart afsked. Da jeg kom hjem, undersøgte jeg min kårde og prøvede spidsen; derpå gik jeg i seng, efter først at have befalet Savelitsj at vække mig klokken syv.

Næste morgen til den fastsatte tid mødte jeg bag høstakkene og ventede på min modstander. Han kom snart.

"Vi må skynde os," sagde han; "ellers udsætter vi os for at blive opdaget."

Vi tog vore uniformer af og stod i skjorteærmer og trak klingerne. I dette øjeblik styrtede Ivan Ignatitsj frem i spidsen for fem invalider. Han opfordrede os til at følge med til kommandanten. Vi var meget opbragte, men adlød, og under eskorte af soldaterne fulgte vi Ivan Ignatitsj, der triumferende og med stolt mine gik i spidsen for os tilbage til fæstningen.

Da vi nåede kommandantens bolig, slog Ivan Ignatitsj døren op og råbte højtideligt:

"Her har jeg dem."

Vasilissa Jegorovna kom os i møde.

"Herre Gud, kære børn! Hvad skal dog dette betyde? Overlagt mord her i fæstningen! Ivan Kusmitsj, sæt Dem øjeblikkelig under lås og lukke. Peter Andrejitsj! Aleksis Ivanitsj! Giv mig jeres kårder ... hid med dem, hid med dem! – Der, Palasjka, bring kårderne ind i den anden stue. – Det havde jeg ikke troet om dig, Peter Andrejitsj! Skammer du dig ikke? – Med Aleksis Ivanitsj er det en anden sag, han er jo forflyttet fra garden for drab, han tror ikke engang på Gud – men du? – vil du bære dig ad som han?"

Ivan Kusmitsj var fuldkommen enig med sin ægtehalvdel, og gentog:

"Ja, vist, Vasilissa Jegorovna har ret. Krigsartiklerne forbyder dueller på det strengeste."

Imidlertid havde Palasjka båret vore kårder ind i sideværelset. Jeg kunne ikke bare mig for at le. Sjvabrin derimod bevarede en fuldkommen alvorlig holdning.

"Med al skyldig agtelse for Dem," sagde han koldt, "må jeg dog bemærke, at De gør Dem forgæves ulejlighed, hvis De vil drage os til ansvar. Det gør De bedst i at overlade til Ivan Kusmitsj. Det bliver hans sag."

"Ih, min kære ven! Er ikke mand og hustru et?" svarede kommandantens hustru. "Hvad står du endnu og gaber efter, Ivan Kusmitsj? Bring dem straks i stuearrest og sæt dem på vand og brød, at de kan komme på andre tanker. Pater Gerasim

kan pålægge dem at gøre bod og bede Gud om tilgivelse og vise anger over deres synd for menneskene."

Ivan Kusmitsj vidste ikke, hvad han skulle gøre. Maria så overordentlig bleg ud. Lidt efter lidt lagde stormen sig. Kommandantens hustru genvandt atter sin sindsligevægt og befalede os at omfavne hinanden. Palasjka gav os vore kårder tilbage. Vi forlod kommandanten tilsyneladende forligte. Ivan Ignatitsj ledsagede os.

"Men skammer De Dem ikke," sagde jeg ærgerlig til ham, "skammer De Dem ikke over at have røbet os for kommandanten, uagtet De lovede mig, at De ikke ville gøre det?"

"Så sandt der er en Gud i Himlen, forsikrer jeg Dem, jeg har ikke sagt et ord til Ivan Kusmitsj. Det var Vasilissa Jegorovna, der fik mig til at rykke ud med det hele. Det er også hende, der, uden at kommandanten vidste noget af det, har truffet alle bestemmelser for at forpurre duellen. Imidlertid, lad os takke Gud, at alt er gået, som det er gået."

Med disse ord forlod han os, og Sjvabrin og jeg blev alene tilbage.

"Sagen kan ikke være endt med dette," sagde jeg.

"Nej, naturligvis," svarede Sjvabrin, "De må bøde for Deres uforskammethed med Deres blod; men rimeligvis vil man passe strengt på os. Vi må derfor spille komedie i nogle dage. *A revoir!*"

Hermed sagde vi hinanden farvel, som om aldeles intet var passeret.

Da jeg kom tilbage til kommandantens, satte jeg mig, som jeg plejede, hos Maria Ivanovna. Ivan Kusmitsj var ikke hjemme. Vasilissa Jegorovna havde noget at bestille i huset. Vi

talte sammen i en dæmpet tone. Maria Ivanovna foreholdt mig venligt den angst, hvori jeg havde sat dem alle ved min strid med Sjvabrin

"Jeg var lige ved at besvime," sagde hun, "da jeg hørte, at De ville slås. Hvor I mænd dog er besynderlige! Blot for et ord, der rimeligvis ville være glemt om otte dage, er I i stand til at dræbe hinanden og ikke blot give Deres liv, men også Deres samvittighed til pris og al Deres lykke, som – ja, jeg er overbevist om, at det ikke er Dem, der har yppet striden; det har naturligvis været Sjvabrin."

"Hvorfor tror De det, Maria Ivanovna?"

"Ja, jeg ved ikke selv – han har sådan en lyst til at gøre andre latterlige! Jeg kan ikke lide ham. Jeg har en vis antipati imod ham; men det er underligt, alligevel ville jeg nødig mishage ham; det ville volde mig stor uro."

"Og hvad mener De, Maria Ivanovna – tror De, at De mishager ham eller ikke?"

Maria blev forvirret og rødmede.

"Det forekommer mig," svarede hun, "ja, jeg tror, han kan godt lide mig."

"Hvorfor tror De det?"

"Fordi han har friet til mig."

"Friet til Dem? Har han friet til Dem? hvornår?"

"Det var i fjor, et par måneder før De kom hertil."

"Og De har givet ham afslag?"

"Ja, det ser De jo. Aleksis Ivanitsj er jo en ganske fornuftig mand og af god familie, og han har også formue; men når jeg tænker på, at jeg skulle kysse ham for alteret i mange menneskers overværelse – aldrig! For ingen pris i verden!"

Marias ord åbnede øjnene på mig, og nu forstod jeg meget, som tidligere forekom mig besynderligt. Nu forstod jeg, hvorfor han ved enhver lejlighed kritiserede hende og talte ufordelagtigt om hende. Rimeligvis havde han bemærket vor fælles kærlighed og pønsede på at skille os ad. De ytringer, der havde givet anledning til vor uenighed, syntes mig nu dobbelt afskyelige, når jeg betragtede dem som overlagt bagvaskelse og ikke blot som upassende spøg. Lysten til at tugte den frække æreskænder, blev nu så meget stærkere hos mig, og jeg ventede tålmodigt på en passende lejlighed.

Jeg skulle ikke komme til at vente længe. Næste morgen, da jeg sad og skrev på et elegisk digt og tyggede på pennen i forlegenhed for et rim, bankede Sjvabrin pludselig på mit vindue. Jeg kastede pennen, greb min kårde og skyndte mig ud.

"Hvorfor skal vi opsætte det?" sagde Sjvabrin. "Der er ingen, der lægger mærke til os nu. Lad os gå ned til floden; der vil vi ikke blive forstyrret."

Vi fulgtes ad uden at veksle et ord. Efter at være gået ned ad en stejl fodsti, gjorde vi holdt tæt ved floden og trak blank. Sjvabrin havde mere erfaring end jeg, men jeg var kraftigere og dristigere. Monsieur Beaupré, der jo havde været soldat, havde givet mig lidt undervisning i fægtekunsten, og jeg havde ført mig undervisningen til nytte. Sjvabrin havde ikke ventet i mig at finde en så alvorlig modstander. Længe var ingen af os i stand til at vinde nogen fordel over den anden; endelig, da jeg mærkede, at Sjvabrin begyndte at blive træt, trængte jeg heftigere ind på ham, og han retirerede næsten lige ned til floden. På én gang hørte jeg en kalde på mig. Jeg vendte mig om

og så Savelitsj komme løbende ned ad den stejle sti henimod mig.

I det samme følte jeg et skarpt stik i brystet, lidt nedenfor den højre skulder. Jeg faldt til jorden og tabte bevidstheden.

5. Kærlighed.

Da jeg atter kom til mig selv, var jeg længe ikke i stand til at samle mine tanker eller begribe, hvad der var foregået med mig. Jeg lå til sengs i et fremmed værelse og følte mig meget svag. Savelitsj stod ved siden af mig med en fakkel. En person, som jeg ikke genkendte, løste med forsigtighed forbindingen om mit bryst og skulder. Efterhånden klaredes dog mine tanker. Jeg kunne huske, at jeg havde duelleret, og formodede, at jeg var blevet såret.

I det samme knirkede døren.

"Nu, hvordan har han det?" hviskede en stemme, ved hvis klang det sitrede i mig.

"Der er ingen forandring," svarede Savelitsj sukkende. "Han ligger bevidstløs hen, og det er allerede på femte dag."

Jeg prøvede på at vende mig om. Men det var mig ikke muligt.

"Hvor er jeg? Hvem er det?" spurgte jeg med stor anstrengelse.

Maria kom hen til min seng og bøjede sig ned over mig.

"Hvordan går det?" spurgte hun.

"Gud være lovet!" svarede jeg med mat stemme. "Er det Dem, Maria? Sig mig –"

Jeg var ikke i stand til at fortsætte. Savelitsj udstødte et skrig. Hans ansigt strålede af glæde,

"Han er kommet til bevidsthed! Han er kommet til bevidsthed!" gentog han. "Gud være priset og takket! – Nå, lille

fader, Peter Andrejitsj! Du har rigtignok gjort mig ordentligt bange. Det var ingen spøg! I dag er det femte dag og –"

Maria Ivanovna afbrød ham.

"Tal ikke så meget til ham, Savelitsj!" sagde hun; "han er endnu så svag!"

Hun gik og trak døren sagte til efter sig. Mine tanker fo'r uroligt omkring. Jeg befandt mig altså i kommandantens hus, Maria havde besøgt mig. Jeg ville gerne have gjort Savelitsj et par spørgsmål, men den gamle mand rystede på hovedet og holdt sig for ørerne. Ærgerlig lukkede jeg øjnene, og snart slumrede jeg ind.

Da jeg atter vågnede, kaldte jeg på Savelitsj. Men i stedet for ham faldt mit øje på Maria Ivanovna, hun talte til mig med englestemme. Jeg formår ikke at beskrive den henrykkelse, der greb mig i dette øjeblik. Jeg tog hendes hånd, trykkede den til mine læber og vandede den med tårer. Maria tog ikke hånden til sig – pludselig berørte hendes læber min kind, og jeg følte hendes hede, friske kys. Det var, som om der strømmede ild i mine årer!

"Gode, dyrebare Maria!" sagde jeg, "bliv min hustru, gør mig lykkelig!"

Hun tog sig atter sammen.

"For Guds skyld, vær rolig," sagde hun og tog sin hånd til sig. "De svæver endnu i fare, såret kunne bryde op. Skån Dem – gør det for min skyld!"

Med disse ord forsvandt hun og efterlod mig i en salig henrykkelsestilstand. Min lykke gjorde mig atter rask. Hun vil være min! Hun elsker mig! Denne tanke opfyldte hele min sjæl.

Fra dette øjeblik af gik det fremad med min helbredelse for hver time. Jeg lå under behandling af regimentsfeldskæren, for vi havde ingen anden læge i fæstningen, og manden gik heldigvis ikke ud på at gøre sig særligt vigtig. Min ungdom og kraftige natur fremskyndede min helbredelse. Hele kommandantens familie plejede mig. Maria veg ikke fra min side. Naturligvis genoptog jeg ved den første den bedste lejlighed på ny min afbrudte kærlighedserklæring, og nu hørte Maria på mig med stor tålmodighed.

Uden alt snerperi tilstod hun mig sin oprigtige tilbøjelighed og sagde, at hendes forældre uden tvivl ville glæde sig over hendes lykke.

"Men De," tilføjede hun, "har De betænkt, om De ikke vil møde vanskeligheder fra Deres forældres side?" Jeg blev eftertænksom. På min moders ømhed for mig tvivlede jeg ikke, men efter det kendskab, jeg havde til min faders karakter og tænkemåde, følte jeg, at det næppe ville vinde hans bifald, at jeg havde indladt mig i et kærlighedsforhold, og at han rimeligvis ville betragte det som en ungdommelig rus.

Jeg sagde dette ganske oprigtigt til Maria, men besluttede dog at skrive et så veltalende brev til som muligt til min fader og bede om hans velsignelse.

Jeg viste Maria mit brev, og hun anså det for så overtalende og rørende, at hun ikke tvivlede på et godt udfald, og hun hengav sig da til sit ømme hjertes følelser med ungdommens hele tillid og kærlighed.

Med Sjvabrin forsonede jeg mig atter, så snart jeg var helbredt. Ivan Kusmitsj havde sagt til mig, da han bebrejdede mig, at jeg havde indladt mig på at duellere:

"Ak, Peter Andrejitsj! Jeg skulle egentlig sætte dig i arrest, men du har fået straf nok. Aleksis Ivanovitsj er indespærret i kornmagasinet, og Vasilissa Jegorovna har hans kårde under lås og lukke. Nu har han god tid til at tænke sig om og fortryde sin opførsel."

Jeg var alt for lykkelig til at give hadefulde følelser plads i mit hjerte. Jeg gik i forbøn for ham, og den gode kommandant satte ham da i frihed med sin hustrus samtykke.

Sjvabrin besøgte mig og ytrede dyb beklagelse over, hvad der var sket. Han indrømmede, at skylden ene og alene var hans, og bad mig glemme det passerede. Da det ikke lå i min natur at gemme længe på vrede, så tilgav jeg ham gerne både fornærmelsen og det sår, han havde tilføjet mig. Jeg så i hans bagvaskelse kun harmen over krænket forfængelighed og forsmået kærlighed og fandt højmodigt, at der var formildende omstændigheder, der undskyldte min uheldige medbejler.

Jeg kom mig snart fuldstændigt og kunne atter flytte ind i min egen lejlighed. Fuld af utålmodighed ventede jeg svaret på mit brev. Jeg vovede ikke at nære synderligt håb, men forsøgte dog at undertrykke de mørke anelser, jeg i mit hjerte nærede. Jeg havde endnu ikke betroet mig til Vasilissa Jegorovna eller hendes mand, men det ville vistnok næppe have sat dem i forbavselse, hvis jeg havde gjort det. Hverken Maria eller jeg gjorde os umage for at skjule vore følelser for hinanden; vi var forud sikre på deres samtykke.

En skøn morgen trådte endelig Savelitsj ind til mig med et brev i hånden. Jeg greb ængstelig efter det. Adressen var skrevet med min faders håndskrift. Denne omstændighed gav mig en anelse om noget meget alvorligt; for i reglen var de breve, jeg fik

hjemmefra, fra min moder; min fader plejede kun at tilføje et par linjer i slutningen.

Det varede en stund, inden jeg kunne beslutte mig til at bryde seglet; jeg læste atter og atter den højtidelige overskrift:

Til
min søn Peter Andrejitsj Grinev
Guvernementet Orenburg
Fæstningen Bjelogorsk.

Jeg søgte af min faders håndskrift at slutte mig til, i hvilken stemning han kunne have skrevet brevet. Endelig åbnede jeg det da – straks af de første linjer så jeg, at det var djævleblændt fat. Brevet lød således:

Min søn Peter!
Det brev, hvori du forlanger vor velsignelse og vort samtykke til dit ægteskab med Maria Ivanovna, datter af Mironov, har vi modtaget den 15. ds. Og jeg agter ikke blot ikke at give dig min velsignelse eller mit samtykke, men jeg tænker endog på at rejse til Bjelogorsk for at give dig en tugtelse for dine fjanterier, da det viser sig, at du, uagtet du har officers titel og rang, dog kun er en tåbelig dreng, og da du har vist, at du foreløbig er uværdig til at bære den kårde, der kun overgaves dig til forsvar af dit fædreland, og ikke til at indlade dig i dueller med narre af samme beskaffenhed som du selv. Jeg vil ufortøvet skrive til Andrej Karlovitsj for at bede ham sende dig bort fra Bjelogorsk til et andet, langt bort liggende sted, for at du kan glemme dine narrestreger. Da din moder hørte, at du havde

duelleret, blev hun syg af sorg og må endnu holde sengen. Jag ved ikke, hvad der skal blive af dig. Jeg beder til Gud, at han vil forbedre dig, skønt jeg ikke vover at håbe på hans store barmhjertighed i dette tilfælde.

Din fader

Andrej Grinev.

Læsningen af dette brev kaldte forskellige følelser til live hos mig. De hårde udtryk, hvormed min fader ødslede, sårede mig dybt. Den foragt, han viste Maria Ivanovna. Forekom mig lige så uretfærdig som upassende. Den tanke at blive fjernet fra Bjelogorsk satte mig ligefrem i skræk. Men mest bedrøvet blev jeg dog over min moders sygdom. Jeg var rasende på Savelitsj, da jeg var overbevist om, at det var ham, der havde fortalt mine forældre om duellen.

Jeg gik op og ned i mit lille kammer med store skridt. Endelig blev jeg stående foran ham, så vildt på ham og sagde harmfuldt:

"Det lader til. At det ikke var dig nok at have været skyld i, at jeg blev såret og lå en hel måned og svævede mellem liv og død. Du vil altså også tage livet af min moder!"

Savelitsj stod som ramt af lynet.

"For Guds skyld, herre!" sagde han, næsten hulkende, "hvad er det du siger? Er jeg skyld i, at du blev såret? Gud er mit vidne, jeg kom kun løbende for at kaste mig imellem dig og Sjvabrins kårde. At det ikke lykkedes mig, var kun, fordi jeg var så fordømt gammel. Men hvad fortræd har jeg gjort din moder?"

"Hvad fortræd du har gjort hende?" råbte jeg. "Hvem har bedt, dig om at skrive hjem og sladre om mig? Er du måske i min tjeneste for at være min spion?"

"Jeg sladre om dig?" svarede Savelitsj grædende. "Ak, herre Gud i Himlen! Vær dog så god at læse, hvad den nådige herre selv skriver til mig, så vil du se, at jeg ikke har anklaget dig."

Med disse ord tog han et brev op af lommen og rakte mig det.

Jeg læste som følger:

> Skammer du dig ikke, gamle hund! at du uagtet mine strenge befalinger ikke har skrevet mig til om min søn Peter, så at jeg må erfare hans dumme streger af fremmede? Er det således du opfylder din pligt og efterkommer din herres vilje? Jeg skal lade dig vende hjem igen, gamle hund, som du er, for at lade dig vogte svin, siden du skjuler sandheden for mig og ser igennem fingre med den unge mand i alting.
>
> Jeg befaler dig at skrive mig til straks, når du har modtaget dette brev, og meddele mig, hvorledes det går med hans helbred, der, efter hvad jeg har hørt, skal være blevet bedre, og nøjagtigt at forklare mig stedet, hvor han fik såret, og om han er blevet godt plejet.

Savelitsj var åbenbart aldeles uskyldig, og det var med urette, at jeg havde mistænkt ham og gjort ham bebrejdelser. Jeg bad ham om forladelse, men han var utrøstelig.

"At jeg skal opleve det!" klagede han; "det er altså takken for min lange og tro tjeneste! Gamle hund! Slubbert! Og så skal jeg oven i købet være skyld i, at De er blevet såret. Nej, lille fader, Peter Andrejitsj, det er ikke min skyld, men det er den fordømte franske monsieur, vi kan takke for det. Det var ham, der lærte dig at fægte omkring i luften med den smørstikker og stampe med fødderne, som om man kan holde slette mennesker fra

livet ved at fægte og stampe med fødderne. Ja, det var virkelig meget nødvendigt at kaste penge bort til lønning af den monsieur."

Men hvem var det da, som havde gjort sig den ulejlighed at rapportere til min fader om mig? Generalen? Han syntes ikke at bryde sig meget om mig, og forresten havde Ivan Kusmitsj ikke anset det for nødvendigt at indberette om min duel.

Jeg anstillede alle mulige gisninger. Til sidst faldt min mistanke på Sjvabrin. Han var den eneste, der kunne have nogen fordel af at angive mig, da jeg måske til straf kunne blive forflyttet og således skilt fra kommandantens familie.

Jeg gik over til Maria for at fortælle hende alt. Hun kom mig i møde på trappen.

"Hvad er der i vejen?" spurgte hun, da hun så mig, "hvor De er bleg!"

"Alt er forbi!" svarede jeg og rakte hende min faders brev.

Nu blegnede også hun. Efter at have læst brevet, gav hun mig det tilbage med rystende hånd og sagde heftigt:

"Det skal ikke være så! ... Deres forældre vil ikke vide af mig at sige. Guds vilje ske! Han ved bedst, hvad der er os tjenligt. – Der er ikke noget at gøre ved det, Peter Andrejitsj; når blot De må blive lykkelig ..."

"Aldrig!" råbte jeg og greb hendes hånd. "Når du elsker mig, er jeg beredt til alt. Kom, lad os gå til dine forældre; de er jævne folk og ikke stolte og hårdhjertede ... de vil nok give os deres velsignelse, og så gifter vi os ... og med tiden vil min fader nok skifte sind, det er jeg overbevist om. Min moder vil stå på min side ... han vil tilgive mig."

"Nej, Peter Andrejitsj!" svarede Maria; "jeg bliver ikke din hustru uden dine forældres velsignelse. Uden dine forældres velsignelse har du ikke lykken med dig. Lad os føje os i Guds vilje. Du vil måske finde en anden pige, som du kan elske – Gud være med dig, Peter Andrejitsj! Jeg vil bede for jer begge."

Her brast hun i gråd og forlod mig. Jeg ville følge ind med hende, men jeg følte, at det ikke var mig muligt at beherske min bevægelse, og vendte tilbage til min bolig.

Længe sad jeg her, hensunken i tanker, indtil jeg pludselig blev forstyrret af Savelitsj.

"Her, herre!" sagde han og rakte mig et beskrevet papir, "se her, hvorledes jeg forråder min herre og søger at ophidse faderen mod sønnen."

Jeg tog papiret. Det var Savelitsj' svar på det brev, min fader havde tilskrevet ham. Jeg gengiver det ordret:

> Nådige hr. Andrej Petrovitsj!
>
> Vor nådige fader!
>
> Deres bevågne skrivelse, hvori De behager at dadle mig, at jeg skulle skamme mig over ikke at følge min herres befalinger, har jeg modtaget. Jeg er ikke en gammel hund, men Deres tro tjener, der udfører sin herres befalinger og har tjent ham ivrigt, til jeg er blevet grå. Jeg har ikke skrevet til Dem om Peter Andrejitsj' sår for ikke at ængste Dem uden grund, og jeg hører, at vor nådige frue og moder, Avdotja Vasiljevna, af skræk må holde sengen, og jeg vil bede Gud, at han atter skænker hende sundheden. Peter Andrejitsj blev såret i brystet under den højre skulder, lige under ribbenet; såret var tre tommer dybt. Og han lå i kommandantens hus, hvor vi bar ham hen fra

flodbredden, og blev kureret af stedets feldskær Stephan Paramonoff, og nu er Peter Andrejitsj Gud ske lov atter rask, og jeg har kun godt at melde om ham. Hans foresatte er, som jeg hører, tilfredse med ham, og Vasilissa Jegorovna behandler ham, som om han var hendes egen søn. Og at en sådan rencontre er overgået ham, må ikke lægges den unge mand til last; hesten har fire ben, og dog kan den snuble. De behager at skrive, at De vil kommandere mig hjem, for at jeg kan vogte svin. Jeg underkaster mig Deres nådige bestemmelse. Hermed befaler jeg Dem Gud som Deres slave.

Deres tro slave

Arkip Savelitsj.

Idet jeg læste den gode, gamle mands brev, kunne jeg på flere steder ikke bare mig for at smile. Selv befandt jeg mig i en sådan tilstand, at det ikke var mig muligt at besvare min faders brev, og jeg anså Savelitsj' skrivelse for tilstrækkelig til at berolige min moder.

Fra den dag af indtrådte der en forandring i min stilling. Maria Ivanovna talte næppe mere til mig og søgte stadig at undgå mig. Kommandantens hus blev mig utåleligt. Lidt efter lidt vænnede jeg mig til at sidde alene hjemme i min stue. Vasilissa Jegorovna gjorde mig i førstningen bebrejdelser herfor, men da hun bemærkede min standhaftighed, lod hun mig i fred. Ivan Kusmitsj så jeg kun, når det var nødvendigt for tjenestens skyld. Sjvabrin kom jeg kun sjældent sammen med. Han var blevet mig endnu modbydeligere, da jeg troede i ham at have opdaget en skjult fjende.

Livet blev mig utåleligt. Jeg faldt hen i mørk tungsindighed, der yderligere næredes ved ensomhed og mangel på tilstrækkelig beskæftigelse. I min ensomhed blev min kærlighed endnu hedere og pinte mig mere og mere. Jeg havde tabt al lyst til at læse og sysle med litterære sager. Jeg blev modløs og ligegyldig ved alt, og jeg frygtede til sidst for, at jeg enten skulle gå fra forstanden eller i alt fald gribe til den udvej at kaste mig ind i et tøjlesløst og udsvævende liv.

Da indtraf der uventede begivenheder, der fik stor indflydelse på min fremtidige løbebane og satte hele mit sind i den heftigste, men for mig særdeles gavnlige, bevægelse,

6. Pugatsjev

Førend jeg begynder på fortællingen om de sælsomme begivenheder, jeg nu blev vidne til, må jeg sige et par ord om tilstanden i guvernementet Orenburg henimod slutningen af året 1773.

Dette udstrakte og rige guvernement var beboet af en stor mængde halvvilde folkestammer, der først for kort tid siden havde anerkendt de russiske zarers overherredømme. Deres idelige oprør, deres afsky for al lovlig orden og utilbøjelighed til at leve under civiliserede former, deres upålidelighed og grusomhed krævede stadig årvågenhed fra regeringens side for at holde dem i ave. På passende steder i guvernementet havde man anlagt fæstninger, og de fleste af disse var anvist kosakker, der tidligere havde været bosiddende ved Jaiks bredder, til stadige opholdssteder. Men disse kosakker, hvis pligt det var at våge over fred og sikkerhed i den pågældende egn, havde i nogen tid selv været urolige og farlige for regeringen. I de vigtigste af disse fæstninger fandt der en opstand sted i året 1772. Årsagen hertil var de strenge forholdsregler, generalmajor Traubenberg havde grebet til for atter at bringe tropperne til lydighed, og som havde til følge, at Traubenberg blev myrdet på barbarisk måde, hvorefter der måtte udnævnes nye chefer og oprøret endelig undertrykkedes ved kardæsker og grusomme straffe.

Dette havde tildraget sig kort før jeg kom til Bjelogorsk. For tiden syntes dog alt at være roligt. Men autoriteterne havde

stolet for meget på oprørernes hyklede ro; hadet næredes fremdeles i stilhed og ventede kun på en gunstig lejlighed for atter at komme til udbrud.

Jeg vender nu tilbage til min fortælling.

En aften – det var i begyndelsen af oktober 1773 – sad jeg alene hjemme og lyttede til efterårsstormens susen og så ud ad vinduet på skyerne, der hurtigt gled hen over månen. Da fik jeg ordre til at begive mig til kommandanten. Jeg gik øjeblikkeligt. Jeg fandt Sjvabrin, Ivan Ignatitsj og kosakløjtnanten forsamlede hos ham. Hverken kommandantens hustru eller datter var til stede. Han lukkede døren og bad os alle tage plads – dog med undtagelse af kosakløjtnanten, der blev stående – tog derpå et papir frem af lommen og sagde:

"En vigtig efterretning, mine herrer! – hør, hvad generalen skriver."

Han satte sine briller tilrette og læste som følger:

> Til
>
> hr. kaptajn Mironov, kommandant i fæstningen Bjelogorsk.
>
> *Konfidentielt.*
>
> Jeg har herved at meddele, at flygtningen og oprøreren Emeljan Pugatsjev, en donsk kosak, efter at have vist den frækhed at antage den afdøde zar Peter den Tredjes navn, har samlet en hob uslinge sammen og fremkaldt en opstand i landsbyerne ved Jaiks bredder. Han har endog erobret og ødelagt en del fæstninger, og overalt følger mord og plyndring i hans spor. Det anbefales Dem derfor, hr. kaptajn, straks efter modtagelsen af nærværende at træffe de fornødne forholdsregler for at slå nævnte

> forbryder og usurpator tilbage og, om muligt, ganske at tilintetgøre ham, hvis han skulle gøre forsøg på at angribe den til Deres omsorg betroede fæstning.

"Ja, gribe til de fornødne forholdsregler," sagde kommandanten, idet han tog sine briller af og foldede papiret sammen. "Det er let nok sagt. Det lader til, at forbryderen råder over en stor styrke, og vi har kun 30 mand at stille imod ham, og heri er endda medregnet kosakkerne, som vi ikke kan stole på. Jeg siger ikke dette for at krænke dig, Maksimitsj!"

Kosakløjtnanten smilede.

"Imidlertid, vi må jo fatte en beslutning, mine herrer! Vi må være på vore poster; De må stille vagter ud og sætte patruljer i gang om natten. Skulle der blive gjort et angreb, må portene lukkes og soldaterne stilles op. Du, Maksimitsj! Hold øje med dine kosakker. Lad kanonen undersøge og ordentligt rense, og frem for alt, tal ikke om sagen, for at ingen i fæstningen skal få noget at vide om den, før tid er."

Efter at Ivan Kusmitsj havde givet disse ordrer, dimitterede han os. Sjvabrin og jeg fulgtes ad og talte om, hvad vi nys havde hørt.

"Hvad er din mening?" spurgte jeg ham; "hvorledes tror du, det vil ende?"

"Gud må vide!" svarede han. "Lad os se! Foreløbig synes sagen mig ikke at se videre alvorlig ud. Men hvis –"

Her faldt han i tanker og gav sig til at fløjte en fransk melodi.

Uagtet al anvendt forsigtighed udbredte efterretningen om Pugatsjevs optræden sig snart i fæstningen. Hvor megen agtelse end Ivan Kusmitsj nærede for sin hustru, ville han dog ikke for nogen pris have meddelt hende en efterretning, der på

tjenstlig vis var betroet ham som en hemmelighed. Da han havde modtaget generalens brev, havde han ret behændigt fået Vasilissa Jegorovna ud af huset, idet han havde foregivet, at pater Gerasim havde modtaget vigtige efterretninger fra Orenburg, som han ikke ville rykke ud med. Vasilissa Jegorovna besluttede da øjeblikkelig at gøre popens hustru en visit, og efter Ivan Kusmitsj' tilskyndelse tog hun også datteren med, for at denne ikke skulle kede sig, når hun blev alene hjemme.

Da Ivan Kusmitsj blev alene, kaldte han os straks sammen; Palasjka lukkede han inde i køkkenet, for at hun ikke skulle lytte ved døren.

Vasilissa Jegorovna kom tilbage, uden at det var lykkedes hende at få noget at vide af popens hustru, og fik nu at høre, at hendes mand havde holdt krigsråd, mens hun var borte, og at Palasjka i den tid havde siddet under lås og lukke. Hun begreb, at hendes mand havde narret hende, og gav sig til at bestorme ham med spørgsmål. Men det var Ivan Kusmitsj forberedt på; han tabte ikke et øjeblik sin åndsnærværelse og svarede tappert sin nysgerrige ægtehalvdel:

"Ja, ser du, lille moder, vore damer her på egnen har sat sig i hovedet at fyre i kakkelovnene med halm, og da der heraf let kunne opstå en ulykke, var det, at jeg kaldte officererne sammen for at befale dem at våge over, at de gode damer ikke gør det oftere, men at de derimod fyrer op med brænde eller kvas."

"Men hvorfor har du da lukket Palasjka inde?" spurgte hans hustru. "Hvorfor skal den stakkels pige sidde i køkkenet, til jeg kommer tilbage?"

På dette spørgsmål var Ivan Kusmitsj ikke forberedt. Han blev forvirret og mumlede nogle usammenhængende ord. Vasilissa Jegorovna gennemskuede sin mands troløshed, men da hun var på det rene med, at hun for øjeblikket ikke var i stand til at bringe noget ud af ham, holdt hun op med at spørge og ledede samtalen hen på syltede agurker, som Akulina Pamfylovna lavede særdeles delikat til. Hele natten igennem var Vasilissa Jegorovna ikke i stand til at lukke et øje; hun kunne ikke fatte, at hendes mand kunne have noget for, som hun ikke måtte vide noget om. Næste dag, da hun kom fra messen, så hun, at Ivan Ignatitsj havde travlt med at trække klude, småsten, spåner, afgnavede kødben og fejeskarn ud af kanonen. Disse genstande havde drengene efterhånden fået proppet ind i den.

"Hvad mon denne krigerske foranstaltning har at betyde?" tænkte kommandantens hustru. "Skulle der muligvis kunne ventes et angreb af kirgiserne? – er det virkelig muligt, at Ivan Kusmitsj skulle holde sådanne lapperier skjult for mig?"

Hun kaldte på Ivan Ignatitsj, fast besluttet på at få den hemmelighed, der satte hendes kvindelige nysgerrighed i bevægelse, lokket ud af ham.

Vasilissa Jegorovna gjorde først en indledende bemærkning om husholdningsaffærer, ligesom den kloge dommer, der begynder sit forhør med spørgsmål, der ikke har noget med sagen at gøre, for således at vildlede den anklagede og derefter pludselig at overrumple ham. Derpå gjorde hun en kort pause, sukkede dybt og sagde så, idet hun rystede på hovedet:

"Ak, Herre Gud! Det var rigtignok noget, vi fik at høre der! Hvad skal dog alt det blive til?"

"Nå, nå, lille moder," svarede Ivan Ignatitsj, "Gud er barmhjertig; vi har jo ikke så få soldater. Krudt er der nok af, og kanonen er i orden. Måske kan det lykkes os at slå denne Pugatsjev tilbage. Når Gud er med os, skal svinet ikke komme til at æde nogen her."

"Og hvad er det for en karl, denne Pugatsjev?"

Her opdagede Ivan Ignatitsj, at han havde ladet munden løbe for stærkt, og bed sig i læben. Men nu var det for sent at råde bod på. Vasilissa Jegorovna nødte ham til at fortælle det hele, efter at hun havde lovet ham ikke at røbe noget deraf til et menneske. Vasilissa Jegorovna holdt sit løfte og sagde ikke noget til – andre end popens hustru, og dette gjorde hun blot, fordi denne gode dame endnu havde sin ko gående på græs udenfor fæstningen, så at den let kunne blive fanget af røverne.

Snart talte hele verden om Pugatsjev. De rygter, der var i omløb om ham, var meget forskellige. Kommandanten sendte kosakløjtnanten af sted til alle nærliggende landsbyer og fæstninger for at indhente efterretninger om ham. Nogle dage efter vendte kosakløjtnanten tilbage og meldte, at han havde set en mængde bål ude på steppen omtrent en tresindstyve verst fra fæstningen, og hørt af basjkirerne, at en talløs skare var i anmarch. Noget bestemtere var han dog ikke i stand til at meddele, da han havde taget i betænkning at vove sig for langt frem.

Snart sporedes der i fæstningen en usædvanlig bevægelse blandt kosakkerne. Overalt i gaderne stod de i små grupper og talte sagte med hinanden, men gik straks fra hinanden, så snart de så en russisk soldat. Man satte spioner ud for at holde

øje med dem. Julai, en døbt kalmuk, gav kommandanten en meget vigtig meddelelse.

"Kosakløjtnantens rapport var falsk," sagde han.

Ved sin tilbagekomst havde den snu kosak meddelt sine kammerater, at han havde vovet sig helt ud til oprørerne og var blevet ført frem for deres anfører; denne havde stedet ham til håndkys og længe underholdt sig med ham. Kommandanten lod straks kosakløjtnanten arrestere og overdrog hans post til Julai, en forholdsregel, der modtoges af kosakkerne med synlig utilfredshed. De begyndte lydeligt at knurre, og Ivan Ignatitsj, der udførte kommandantens befaling, hørte dem sige:

"Ja, vent du, vent du bare, din fæstningsrotte!"

Kommandanten agtede endnu samme dag at forhøre fangen, men denne flygtede, uden tvivl hjulpet i sin flugt af sine medskyldige.

Da indtraf der en ny begivenhed, der forøgede, kommandantens uro. En basjkir var blevet fanget, hos hvem man havde fundet et brev med et meget mistænkeligt indhold. Nu holdt kommandanten det for rettest atter at sammenkalde officererne, og han søgte derfor, ligesom før, under et passende foregivende at få sin hustru bort. Men åbenhjertig og oprigtig, som han var, kunne han ikke finde på noget andet påskud end det, han allerede én gang havde benyttet.

"Hør, Vasilissa Jegorovna," sagde han og hostede, "pater Gerasim skal tage bort herfra –"

"Å, kom nu ikke med usandheder igen, Ivan Kusmitsj!" afbrød hans hustru ham. "Nu vil du vel igen holde krigsråd og tale om Emeljan Pugatsjev, mens jeg er borte, men denne gang skal du ikke fange mig."

Ivan Kusmitsj gjorde store øjne.

"Nå ja, lille moder," sagde han, "når du ved alt, så kan du jo blive; så kan du jo være til stede, mens vi holder råd."

"Godt, godt, lille fader," svarede hun, "du duer ikke til at spille den snedige; lad så officererne kalde sammen!"

Vi samledes atter. Ivan Kusmitsj forelæste i sin hustrus nærværelse en proklamation fra Pugatsjev, der uden tvivl var affattet af en eller anden halvdannet kosak. Halunken erklærede heri, at han agtede ufortøvet at gå løs på vor fæstning; han opfordrede alle kosakker og soldater til at slutte sig til ham og rådede kommandanten til ikke at gøre modstand, da han i modsat fald ville blive dømt til døden.

Proklamationen var affattet i grove, men kraftige udtryk og var vel i stand til at gøre et mægtigt indtryk på den menige mand.

"Det æsel!" udbrød kommandantens hustru, "at han vover at foreslå os sligt! Vi skulle drage ham i møde og lægge vore faner for hans fod. Den usling! Han ved altså ikke, at vi har været i tjenesten i fyrretyve år, og at vi Gud ske lov i den tid har oplevet mangfoldige ting! Er det muligt, at der har været fæstningskommandanter, der har været feje nok til at underkaste sig den skurk!"

"Det burde ikke være muligt," svarede Ivan Kusmitsj. "Og dog skal skurken have bemægtiget sig flere fæstninger."

"Han synes i alt fald at råde over en stor styrke," bemærkede Sjvabrin.

"Vi får snart lejlighed til at lære at kende hans virkelige styrke," sagde kommandanten. "Vasilissa, giv mig nøglen til

loftet. Ivan Ignatitsj, send mig denne basjkir herop, og sig til Julai, at han skal bringe en pisk."

"Vent dog lidt endnu," sagde kommandantens hustru. "Lad os først få Marie ud af huset; hører hun et skrig, vil hun blive forfærdelig angst. Sandt at sige er jeg heller ikke nogen ven af den slags forhør. Farvel!"

Pinebænken var i tidligere tider så uundgåelig nødvendigt et redskab ved kriminelle forhør, at den humane ukas, der afskaffede den, i lang tid blev uden virkning. Man mente, at den anklagedes egen tilståelse absolut udkrævedes, for at han kunne dømmes, en tanke, der ikke blot var ufornuftig, men endog fuldstændigt i modstrid med den simple, naturlige retsfølelse; for når man ikke betragtede den anklagedes benægtelse som et bevis for hans uskyldighed, kunne da endnu mindre den tilståelse, der afpressedes ham, gælde som bevis for hans brøde. Endog den dag i dag kan man høre ældre dommere beklage afskaffelsen af denne barbariske fremgangsmåde, men i hine dage var der ikke et menneske, der tvivlede på pinebænkens absolutte nødvendighed, hverken dommere eller forbrydere. Kommandantens befaling vakte derfor ingen som helst forbavselse eller uro. Ivan Ignatitsj hentede basjkiren, der var indespærret på loftet, og førte ham for kommandanten.

Det var noget besværligt for basjkiren at træde over dørtærsklen, da han var belagt med fodjern. Han tog sin høje hue af og blev stående ved døren. Jeg gyste ved at se ham. Jeg glemmer aldrig dette menneske. Han så ud til at være over halvfjerds og havde hverken næse eller ører. Hans hoved var raget glat. På hagen strittede enkelte grå hår frem; han var lille, mager og krumbøjet; men hans smalle øjne funklede som ild.

"Aha!" råbte kommandanten, der i den skrækkeligt lemlæstede mand genkendte en i året 1771 straffet rebel; "jeg ser, det er en gammel ven, som vi allerede én gang har haft i fælden; det er ikke første gang, du spiller på din hals, ellers havde du næppe fået dit hoved så glat raget. Kom nærmere og sig, hvem har sendt dig hertil?"

Den gamle mand forblev tavs og stirrede på kommandanten med et fuldkommen tomt udtryk.

"Hvorfor svarer du ikke?" vedblev Ivan Kusmitsj. "Forstår du ikke russisk? Julai, spørg ham i dit sprog, hvem der har sendt ham hertil?"

Julai gentog dette spørgsmål i det tatariske sprog. Men basjkiren betragtede ham med det samme udtryk som før og svarede ikke et ord.

"Jaksji [Note 5)]!" råbte kommandanten. "Jeg skal snart få din tunge på gled. Træk den stribede bajadskittel af ham og garv hans rygstykker godt igennem. Læg ikke fingrene imellem, Julai."

To invalider skred til afklædningen. Nu viste der sig en levende uro på den ulykkeliges ansigt. Han så sig om til alle sider som et stakkels dyr, børnene har fået fat på. Men da en af invaliderne greb hans arme og løftede ham op på sine skuldre og Julai svang pisken, begyndte basjkiren at stønne svagt og klynkende; til sidst lukkede han munden op og viste, at tungen var skåret af ham. Han havde kun beholdt en kort stump af den tilbage.

Når jeg tænker på, at dette har tildraget sig i min levetid, og at jeg nu lever under kejser Aleksanders milde regimente, kan

jeg ikke lade være at forbavses over de stærke fremskridt, vi har gjort i den nyere tid i civilisation og humanitet.

Vi stirrede alle i gru.

"Nuvel, jeg ser," sagde kommandanten, "at vi ikke kan vente os noget af dig. Julai, bring ham op på loftet igen. Vi andre, mine herrer! må tale lidt sammen endnu."

Vi fortsatte diskussionen om vor stilling en stund, indtil vi blev afbrudt ved, at Vasilissa Jegorovna kom styrtende åndeløs og i stor ophidselse ind i værelset.

"Hvad er der på færde?" spurgte kommandanten forskrækket.

"En ulykke, en ulykke, lille fader – en ulykke!" svarede hun. "Fæstningen Nisjnij Osero er faldet i morges. Pater Gerasims tjener kom lige derfra. Han så det hele. Kommandanten og alle officerer blev hængt og alle soldaterne taget til fange. Om et øjeblik har vi oprørerne her."

Denne uventede efterretning gjorde et dybt indtryk på mig. kommandanten i Nisjnij Osero, en blid og beskeden ung mand, kendte jeg godt. For to måneder siden havde han besøgt os på vejen fra Orenburg med sin unge hustru og havde boet hos Ivan Kusmitsj. Fæstningen Nisjnij Osero lå kun fem og tyve verst fra fæstningen Bjelogorsk. Vi kunne altså hvert øjeblik vente Pugatsjevs angreb. Jeg udmalede mig Marias skæbne med de skrækkeligste farver, og mit hjerte sammensnøredes ved tanken.

"Hør, Ivan Kusmitsj," sagde jeg til kommandanten. "Det er vor pligt at forsvare fæstningen til vort sidste åndedræt; det følger ganske af sig selv. Men vi må tænke på at bringe kvinderne i sikkerhed. Send dem til Orenburg, hvis vejen er fri,

eller til en afsides og mindre udsat fæstning, hvor forbryderne ikke kan nå hen."

Ivan Kusmitsj vendte sig om mod sin hustru og sagde: "Ja, lille moder, hvad siger du til at tage bort, indtil vi er færdige med oprørerne?"

"Dum snak!" svarede kommandantens frue. "Hvor finder man en fæstning, der er sikret mod kuglerne! Og hvorfor skulle vi være udsatte her i Bjelogorsk? Nu har vi Gud ske lov levet her i to og tyve år, og vi har set både basjkirer og kirgisere – vi bliver med Guds hjælp også af med denne Pugatsjev."

"Nå, ja, lille moder," tog Ivan Kusmitsj atter til orde, "så bliv da her, når du har så god tillid til vor fæstning, men hvor skal vi gøre af Maria? Det ville jo være meget dejligt, hvis vi sejrede, eller i tide fik undsætning – men hvis oprørerne indtager fæstningen – "

"Ja, så ..." Her blev Vasilissa Jegorovna forvirret og tav, øjensynligt i stor bevægelse.

"Nej, Vasilissa Jegorovna," vedblev kommandanten, da han bemærkede, at hans ord, måske for første gang i hans liv, havde gjort indtryk; "Maria kan ikke blive her. Lad os sende hende til hendes gudmoder i Orenburg; der er der kanoner og tropper nok; ikke at tale om, at den er forsvaret af stenmure. Og jeg ville dog råde dig til at følge med hende; vel er du en gammel kone, men du ved dog ikke, hvad der kunne hænde dig, hvis fæstningen falder for en storm."

"Vel," sagde kommandantens hustru, "lad det da være således; lad os sende Marie bort, men med mig skal du ikke gøre dig ulejlighed; jeg går ikke. Skulle jeg forlade dig på mine gamle

dage og måske finde en ensom grav i fremmed jord langt fra dig? Vi har levet sammen, vi må også dø sammen."

"Nå, det er der mening i," svarede kommandanten, "men lad os ikke tøve. Gå og lad Marie gøre sig i stand til at rejse. I morgen tidlig ved daggry må hun bryde op, og vi vil endda give hende nogle folk til beskyttelse, skønt vi rigtignok ikke har mange at undvære. Men hvor er Marie?"

"Hun er hos Akulina Pamfylovna," svarede hans hustru. "Hun besvimede, da hun hørte, at Nisjnij Osero var erobret. Jeg er bange for, hun bliver syg. – Ja, hvad man dog må gå igennem!"

Vasilissa Jegorovna gik for at tage sig af forberedelserne til datterens rejse. – Hos kommandanten vedblev man at rådslå, men jeg var ikke i stand til mere at tage del i forhandlingerne, ja jeg lagde ikke engang længere mærke til, hvad der blev sagt.

Marie kom ind til aftensbordet, ganske bleg i ansigtet og med forgrædte øjne. Vi spiste i tavshed og rejste os fra bordet tidligere end sædvanligt. Vi ønskede hinanden godnat og skiltes ad. Men jeg havde med forsæt ladet min kårde blive tilbage og kom igen for at hente den; jeg havde en anelse om, at jeg ville finde Marie alene i stuen.

Hun kom mig også ganske rigtigt i møde og rakte mig kården.

"Farvel, Peter Andrejitsj!" sagde hun grædende. "Jeg må tage til Orenburg. Lev vel, og gid De må blive lykkelig! Om Gud vil, ses vi måske igen; hvis ikke –"

Hun brast i gråd. Jeg omfavnede hende.

"Lev vel, elskede!" sagde jeg, "lev vel! Vær overbevist om, at, hvad der end sker, vil min sidste tanke og min sidste bøn være for dig!"

Hun vedblev at græde og sank til mit bryst. Jeg kyssede hende lidenskabeligt og skyndte mig derpå af sted.

7. Stormen

Den nat lukkede jeg ikke et øje, jeg klædte mig ikke engang af. Det var min hensigt næste morgen tidlig at begive mig ud til den fæstningsport, Maria Ivanovna måtte passere, for at sige hende et sidste farvel. Jeg følte, at der var foregået en stor forandring med mig. Den ophidsede sindstilstand, hvori jeg havde befundet mig, var langt mindre pinlig for mig end den nedtrykthed, der i de sidste øjeblikke havde overvældet mig. Med sorgen over adskillelsen fra Maria blandede der sig uklare, men glade forhåbninger på den ene side, og utålmodig spænding overfor de farer, der stod for døren, tillige med ærgerrig lyst til at deltage i de forestående begivenheder, på den anden side.

Natten gled umærkeligt hen. Jeg stod allerede i begreb med at forlade huset, da korporalen trådte ind med den efterretning, at vore kosakker om natten var rømt bort, og med magt havde slæbt Julai med sig, samt at der strejfede ubekendte personer rundt omkring fæstningen. Den tanke, at Maria altså nu måske ville være forhindret i at rejse, gjorde mig dødelig angst. I al hast gav jeg korporalen nogle ordrer og skyndte mig af sted til kommandanten.

Det gryede allerede ad dag. Idet jeg ilede, alt hvad jeg kunne, ned ad gaden, hørte jeg nogen kalde mig ved navn. Jeg blev stående.

"Hvor skal De hen?" spurgte Ivan Ignatitsj, idet ban indhentede mig. "Ivan Kusmitsj er på volden og har sendt mig

af sted for at hente Dem. Pugatsjen er kommet Note 6)."

"Er Maria Ivanovna rejst?" spurgte jeg med skjult angst.

"Det var der ingen tid til," svarede Ivan. "Vejen til Orenburg er afskåret, og fæstningen er omringet. – Det går dårligt, Peter Andrejitsj!"

Vi begav os op på volden, der bestod i en lille naturlig ophøjning af terrænet, omgivet af palisader. Alle fæstningens beboere var forsamlede her. Hele garnisonen stod allerede under våben, kanonen var bragt derop den foregående dag. Kommandanten skred frem og tilbage foran den lille hob. Den truende fare syntes at have hævet den gamle krigers mod i overordentlig grad. På steppen og i nærheden af fæstningen sås omtrent en snes ryttere, tilsyneladende kosakker; dog var der også enkelte basjkirer imellem, der var kendelige på deres losseskindshuer og pilekoggere. Kommandanten mønstrede sin lille skare og tiltalte den som følger:

"Nå, børn! I dag må vi holde bravt stand for vor moder, kejserinden, og vi må vise hele verden, at vi er tapre mænd, der ubrødeligt holder vor ed!"

Soldaterne tilkendegav deres iver og gode vilje ved høje råb. Sjvabrin stod tæt ved mig og iagttog opmærksomt fjenden. Da de mænd, vi så på steppen, bemærkede den bevægelse, der var i fæstningen, sluttede de sig sammen i en gruppe og rådslog med hinanden. Kommandanten befalede Ivan Ignatitsj at rette kanonen mod fjenden og lagde selv lunten til. Kuglen fløj pibende hen over hovederne på dem uden at tilføje dem nogen skade. Rytterne spredte sig atter og galopperede ud af syne, og steppen var atter tom.

I dette øjeblik viste Vasilissa Jegorovna sig på volden, fulgt af sin datter, der ikke havde villet forlade hende.

"Nå?" spurgte kommandantens hustru, "hvordan går det med kampen? Hvor er fjenden?"

"Fjenden er ikke langt borte,", svarede Ivan Kusmitsj, "men med Guds hjælp vil alt nok gå godt. Og du, lille Marie – er du bange?"

"Nej, papa," svarede Marie, "jeg er kun bange, når jeg skal være alene hjemme."

Hun så hen på mig og gjorde forsøg på at smile. Uvilkårligt greb jeg til min kårde, idet jeg kom til at huske på, at jeg aftenen forud havde modtaget den af hendes hånd ligesom til forsvar for hende. Hjertet bankede i mit bryst, idet jeg så mig selv som hendes udkårne ridder; jeg længtes efter at bevise, at jeg var hendes tillid værdig, og utålmodig ventede jeg det afgørende øjeblik.

På én gang sås nye ryttere komme frem bag den høj, der lå i omtrent en halv versts afstand fra fæstningen, og snart var hele steppen dækket med mænd, der var bevæbnede med spyd og pilekoggere. Iblandt dem sås en mand i en rød kaftan på en hvid hest og med det dragne sværd i hånden. Han gjorde holdt og omringedes derpå af en del af skaren, og snart sprængte fire ryttere af sted, rimeligvis på hans befaling, og nærmede sig fæstningen i galop.

Vi kendte nogle af vore overløbere. Den ene af dem holdt et stykke papir højt i vejret, en anden havde Julais hoved stukket på lansespidsen, og kastede det over palisaderne hen til os. Den ulykkelige kalmuks hoved rullede hen for kommandantens fødder.

Forræderen råbte:

"Skyd ikke! Kom her ud og sværg kejseren huldskab og troskab! Kejseren er her!"

"Jeg skal straks spille op for jer!" råbte Ivan Kusmitsj. "Fyr, karle!"

Soldaterne gav ild. Den kosak, der havde holdt brevet i vejret, vaklede og faldt af hesten, de andre galopperede tilbage.

Jeg så på Maria Ivanovna. Stivnet af skræk ved synet af Julais hoved og bedøvet af skydningen syntes hun en besvimelse nær.

Kommandanten kaldte på korporalen og befalede ham at hente det papir, den faldne kosak havde holdt i hånden. Korporalen gik og vendte snart tilbage med den faldnes hest ved tøjlen. Han gav kommandanten brevet. Ivan Kusmitsj læste det halvhøjt og rev det i stykker.

Imidlertid så vi oprørerne samle sig til angreb. Kuglerne begyndte at pibe os om ørerne, og flere pile blev siddende i jorden foran os eller i palisaderne.

"Vasilissa Jegorovna!" sagde kommandanten; "her har kvinder intet at bestille. Før Marie bort; du ser jo, pigen er mere død end levende."

Vasilissa Jegorovna, der var blevet noget blød om hjertet ved at høre kuglerne pibe, kastede et blik ud på steppen, hvor der herskede livlig bevægelse, og sagde til sin mand:

"Ivan Kusmitsj, liv og død ligger i Guds hånd! Velsign din datter! – Marie, kom hen til din far."

Bleg og sitrende nærmede Marie sig, knælede ned for sin fader og bøjede hovedet. Den gamle kommandant gjorde tre gange korsets tegn over hende; derpå løftede han hende op, kyssede hende og sagde med bevæget stemme:

"Bliv lykkelig, Marie! Bed til Gud, at han ikke vil forlade dig. Skulle du finde en god mand, ønsker jeg Guds velsignelse over jer. Lev sammen med ham, som din moder og jeg har levet sammen. Og nu, hold dig nu bravt, Marie; Vasilissa Jegorovna, før hende nu hurtigt bort."

Marie faldt ham om halsen og hulkede.

"Kys også mig!" sagde moderen og brast i tårer. "Lev vel, min dyrebare Ivan Kusmitsj! Tilgiv mig, hvis jeg nogensinde har krænket dig."

"Lev vel, lev vel, lille moder!" sagde kommandanten og omfavnede sin gamle hustru. – "Så, nu må du hurtigt gå hjem, og hvis du får tid til det, så giv Marie en bondepigedragt på."

Kommandantens hustru gik derpå bort med datteren. Jeg fulgte Marie med øjnene. Hun vendte sig om og nikkede til mig.

Ivan Kusmitsj vendte nu tilbage til os og henvendte hele sin opmærksomhed på fjenden. Oprørerne samlede sig om deres anfører og steg pludselig af hestene.

"Hold mig godt stand," sagde kommandanten, "nu begynder stormen."

Nu opløftedes der et vildt, forfærdeligt krigsråb. Rebellerne stormede løs på fæstningen. Vor kanon var ladet med kardæsker. Kommandanten lod dem komme ganske nær, inden han fyrede. Skuddet slog ned midt imellem dem, rebellerne spredte sig og trak sig lidt tilbage. Kun anføreren blev på sin plads og svang sit sværd. Han syntes at opmuntre sine tilhængere. Den råben og skrigen, der et øjeblik var ophørt, begyndte på ny.

"Nu, børn!" råbte kaptajnen. "Luk porten op. Rør trommen, og så fremad – efter mig!"

Kommandanten, Ivan Ignatitsj og jeg befandt os i næste øjeblik uden for palisaderne, men den forskrækkede garnison rørte sig ikke ud af stedet.

"Hvorfor tøver I, børn?" råbte kommandanten; "skal vi dø, så vil vi dø. Det fordrer vor pligt!"

I dette øjeblik styrtede oprørerne løs på os og trængte os tilbage til fæstningen. Trommen forstummede. Garnisonen kastede sine våben fra sig. Jeg blev slået til jorden, men rejste mig atter og fulgte efter mængden ind i fæstningen. Kommandanten, der var såret i hovedet, blev omringet af banditterne, der affordrede ham nøglerne. Jeg ville ile ham til hjælp, da flere kraftige kosakker greb mig, bandt mine hænder med deres bælter og sagde:

"Vent bare – vent bare lidt, I forrædere mod zaren. Vi skal snart gøre det af med jer!"

Vi blev slæbt gennem gaderne. Beboerne var kommet frem af deres huse og rakte brød og salt frem som tegn på deres underkastelse. Klokkerne begyndte at ringe. På én gang hørte man forkynde med høje råb, at zaren var på torvet og ventede fangerne for at modtage troskabsed af dem. Alle ilede af sted derhen; også vi blev slæbt hen på torvet.

Pugatsjev sad i en stol på trappen foran kommandantens bolig. Han var iført en prægtig, rigt broderet kosak-kaftan. En høj hue af zobelskind med forgyldte kvaster hang ham tæt ned over de lynende øjne. Hans ansigt forekom mig bekendt. Han var omgivet af kosakhøvdingerne. Fader Gerasim stod bleg og skælvende med korset i hånden ved foden af trappen og syntes

at bede for ofrene, der blev ført frem. Ude på pladsen blev i en hast opført en galge. Da vi kom derhen, drev basjkirerne rask mængden fra hinanden, og vi blev ført frem for Pugatsjev.

Klokkeringningen var ophørt, der herskede dyb stilhed.

"Hvem er kommandanten?" spurgte usurpatoren.

Kosakløjtnanten trådte frem og pegede på Ivan Kusmitsj.

Pugatsjev så truende på oldingen og sagde:

"Hvor tør du understå dig at gøre modstand imod mig – mig, din kejser?"

Kommandanten, der var mat af det ham tilføjede sår, samlede sine sidste kræfter sammen og svarede med fast stemme:

"Du er ikke min kejser, du er en røver og usurpator, ikke andet."

Pugatsjev rynkede øjenbrynene og viftede med sit hvide lommetørklæde.

Nogle kosakker greb den gamle kaptajn og slæbte ham hen til galgen. På tværbjælken af denne sad den lemlæstede basjkir, som vi havde haft i forhør dagen i forvejen. Han holdt strikken, og et øjeblik efter så jeg den ulykkelige Ivan Kusmitsj svæve i luften.

Derpå blev Ivan Ignatitsj ført frem for Pugatsjev.

"Sværg din kejser, Peter Fedorovitsj, troskabseden!" sagde Pugatsjev.

"Du er ikke vor kejser," svarede Ivan Ignatitsj ligesom kommandanten; "du er en røver og usurpator, lille onkel!"

Pugatsjev viftede atter med lommetørklædet, og den brave Ivan Ignatitsj blev hængt ved siden af sin foresatte.

Nu kom turen til mig. Jeg så dristigt på Pugatsjev, beredt til at svare som mine tapre forgængere – da fik jeg til min ubeskrivelige forbavselse øje på Sjvabrin imellem oprørerne. Han havde på kosakmaner håret kort afskåret og var iført en kosak-kaftan.

Han nærmede sig og hviskede nogle ord til Pugatsjev.

"Hæng ham!" sagde Pugatsjev uden at værdige mig et blik.

Man kastede mig løkken om halsen. Stille fremsagde jeg en bøn; jeg bad angrende Gud om tilgivelse for alle mine synder og om frelse for alle mine kære. Man havde allerede bragt mig hen under galgen.

"Vær ikke bange! Vær ikke bange!" sagde bøddelen, måske for virkelig at indgyde mig mod.

Pludseligt hørtes et lydeligt skrig. Jeg så mig om. Savelitsj lå på knæ for Pugatsjev.

"Lille fader!" råbte den stakkels tjener, "hvad kan denne unge mands død nytte dig? Lad ham løbe! Du skal få gode løsepenge for ham; og hvis du endelig skal have en for at indgyde andre skræk, så tag mig gamle mand i stedet!"

Pugatsjev gav et tegn. Man løste mine lænker; jeg var fri.

Jeg kan vel ikke sige, at jeg i dette øjeblik var særlig glad over at være frelst, om jeg end ikke beklagede det. Mine følelser var så uklare, så forvirrede. På ny blev jeg ført for usurpatoren og måtte knæle for ham. Pugatsjev strakte sin muskuløse hånd ud imod mig.

"Kys ham på hånden, kys ham på hånden!" råbte man til mig fra alle sider.

Men jeg ville have foretrukket døden for en så foragtelig ydmygelse.

"Lille fader, Peter Andrejitsj!" hviskede Savelitsj mig i øret bagfra og stødte til mig, "vær ikke stivsindet! Hvad kan det skade! Spyt ud og kys røver ... – kys hans hånd!"

Jeg rørte mig ikke. Pugatsjev trak sin hånd tilbage og sagde smilende:

"Hans Højvelbårenhed er nok blevet tosset af glæde. Lad ham gå!"

Jeg blev løftet op og var fri.

Nu var jeg tilskuer ved fortsættelsen af denne rædselsfulde komedie.

Indbyggerne aflagde troskabseden, idet de nærmede sig en for en, kyssede korset og bøjede sig for usurpatoren. Derefter kom garnisonens soldater: Regimentsskrædderen skar hårpisken af dem med sin store plumpe saks. Soldaterne kyssede Pugatsjev på hånden, og han erklærede, at han tilgav dem, og indlemmede dem i sin hær.

Dette varede omtrent i tre timer. Endelig stod Pugatsjev op og forlod trappen, fulgt af sine officerer. Hans hvide, prægtigt opsadlede hest blev ført frem. To kosakker greb ham under armen og løftede ham i sadlen. Han meddelte fader Gerasim, at han ville spise hos ham. I dette øjeblik hørtes et gennemtrængende kvindeligt skrig. Nogle uslinge havde slæbt Vasilissa Jegorovna ud på trappen, halvnøgen og forpjusket. En af dem havde iført sig hendes kjole. De andre slæbte af sted med sengeklæder, kister, te, porcelæn og al slags køkkentøj.

"Ak, lille fader!" råbte den ulykkelige gamle kone. "Hav medlidenhed med mig. Bring mig til Ivan Kusmitsj!"

Da fik hun på én gang øje på galgen og kendte sin mand.

"I niddinger!" skreg hun ude af sig selv, "hvad har I gjort? Min engel, min Ivan Kusmitsj, du tapre soldaterhjerte! Preussernes bajonetter og tyrkernes kugler har skånet dig; ikke i ærlig kamp har du ladt dit liv – du fandt døden for en gemen forbryders hånd."

"Stop munden på den gamle heks!" sagde Pugatsjev.

En kosak huggede hende i hovedet med sin sabel; hun sank død om på trappen.

Pugatsjev red bort; hele mængden styrtede bagefter.

8. En ubuden gæst

Torvet var tomt. Jeg stod stadig på den samme plet, ude af stand til at samle mine forvirrede tanker.

Mest foruroligedes jeg af uvisheden om Maria Ivanovnas skæbne. Hvor var hun? Hvad var der blevet af hende? Havde hun haft tid til at skjule sig? Havde hun fundet tilflugt på et sikkert sted?

Med disse ængstende tanker betrådte jeg kommandantens hus – det var tomt. Stole, borde, skabe, alt var enten borte eller kastet omkring imellem hinanden og sønderslået.

Jeg gik ned ad den lille trappe, der førte til Marias værelse, som jeg ved denne lejlighed betrådte for første gang. Sengen var aldeles forstyrret af røverne, skabet brækket itu og indholdet stjålet; den lille lampe brændte dog endnu foran det tomme helgenskrin. Også et lille spejl, der hang på væggen, var blevet skånet – og hvor var den, der havde beboet dette simple, jomfruelige kammer? – En skrækkelig tanke fo'r mig gennem hovedet; jeg forestillede mig hende i hænderne på røverne – – mit hjerte sammensnørede sig – jeg gav mig bitterligt til at græde og råbte højt min elskedes navn. – Da hørte jeg en sagte lyd, og Palasjka kom frem bag skabet, bleg og skælvende.

"Ak, Peter Andrejitsj!" sagde hun og slog hænderne sammen, "hvad har det dog været for en dag – hvilke gruelige ting er ikke hændt –"

"Men Maria Ivanovna?" spurgte jeg utålmodigt. "Hvor er Maria Ivanovna?"

"Den nådige frøken lever," svarede Palasjka, "hun skjuler sig hos Akulina Pamfylovna."

"Hos præstens kone?" råbte jeg forfærdet. "Almægtige Gud, der er jo Pugatsjev."

Jeg styrtede ud af værelset og var i to spring ude på gaden. Uden at ænse noget skyndte jeg mig til præsteboligen. Der lød høje råb og larm ud derfra – Pugatsjev svirede med sine mænd. Palasjka var fulgt efter mig. Jeg bad hende i al hemmelighed at kalde Akulina Pamfylovna ud. Et øjeblik efter kom præstens kone ud i forværelset med en tom flaske i hånden.

"For Guds skyld, hvor er Maria Ivanovna?" spurgte jeg i ubeskrivelig spænding.

"Den stakkels lille due ligger på min seng, der bag ved skærmbrættet," svarede hun. "Ja, Peter Andrejitsj, det var lige ved, at det var gået hende galt; men Gud ske lov, alt løb dog heldigt af. Skurken havde lige sat sig til bords, da det stakkels skind begyndte at stønne og give sig. Det løb mig koldt ned ad ryggen. Han hørte det. – "Hvem er det, der gi'er sig, gamle?" – Jeg bukkede dybt for røveren.– "Det er min niece, zar; hun er syg og har ligget til sengs i fjorten dage." – "Er din niece ung?" – "Ja, zar." – "Nå, så lad mig engang se din niece, gamle!" – Jeg rystede, men hvad skulle jeg gøre? – "Gerne, zar! Men pigen er for svag til at stå op og vise sig for dig." – "Det gør ikke noget, så går jeg ind til hende." – Og vil du tænke dig, så går han virkelig om bag skærmbrættet, den lumpne karl! Han trak tæppet til side og så på hende med sine falkeøjne; men dermed lod han sig dog nøje; Gud var os nådig. Vil du tro, at vi, fader og jeg, var belavede på at komme af med livet? – Heldigvis kendte han ikke min lille due. Ak, Gud, at vi skulle opleve en sådan dag! Den

stakkels Ivan Kusmitsj! – hvem havde dog tænkt sig det! – og Vasilissa Jegorovna og Ivan Ignatitsj! Men hvad havde de da gjort? – Og De selv, hvordan er De blevet frelst? – Og hvad siger De om Sjvabrin? Han havde raget sit hår kort, og nu sidder han og svirer med dem. – han er rigtignok klog og behændig, det må man lade ham, og når jeg talte om min syge niece, kan du tænke dig, så tilkastede han mig nogle øjne, som om han ville gennembore mig. Imidlertid røbede han mig dog ikke, det må vi være ham taknemlige for."

I dette øjeblik lød gæsternes drukne råb og pater Gerasims stemme os i øret. Gæsterne forlangte vin, og værten kaldte på sin kone. Der kom et hastværk over hende.

"Gå nu hjem, Peter Andrejitsj!" sagde hun. "Der er ikke noget at gøre for Dem her, og nu må jeg ind til disse slyngler. Det kunne let gå Dem galt, hvis De faldt i hænderne på disse drukne mennesker. Farvel, Peter Andrejitsj; hvad der skal ske, kan jo ikke undgås; lad os bede til Gud, at han vil stå os bi."

Hun gik derpå ind i spisestuen igen. Jeg gik hjem i en noget beroliget tilstand. Da jeg gik over torvet, så jeg nogle basjkirer have travlt med at trække støvlerne af de hængte – kun med møje formåede jeg at undertrykke min harme; men jeg kom da til at tænke på, at enhver demonstration fra min side ville være fuldkommen frugtesløs. Fæstningen var i røvernes hænder, og de kunne rask væk plyndre officerernes boliger. Overalt hørtes skrig og skrål af drukne mennesker. Da jeg kom hjem, mødte Savelitsj mig i døren.

"Gud ske lov og tak!" udbrød han, da han så mig. "Jeg begyndte allerede at tro, at skurkene havde fået fat på dig. Nu, lille fader, Peter Andrejitsj, vil du tro, de har plyndret os for

alting, klæder, linned, tallerkener, fade, kopper – intet har de levnet os. Men lad gå! Livet har vi dog beholdt. – Kendte du ham ikke igen, herre?"

"Nej! – Hvem er det?"

"Ih, lille fader! Har du glemt den drukkenbolt, som du forærede din skindpels i landsbykroen? Den splinterny, dejlige hareskindspels; og da den lumpne karl trak den på, gik den itu? – Har du helt glemt det?"

Jeg var i højeste grad forbavset. Ligheden mellem Pugatsjev og den mand. Der havde vist os vej, var ganske vist påfaldende. Jeg nærede ikke tvivl om, at han og Pugatsjev var en og samme person, og nu forstod jeg, hvorfor jeg var sluppet så heldigt. Jeg følte mig slået af begivenhedernes forunderlige sammenhæng – en pels, jeg havde foræret en landstryger, havde frelst mig fra strikken, og en drukkenbolt, der drev omkring fra den ene kro til den anden, belejrede nu fæstninger og satte landet i skræk!

"Vil du ikke have noget at spise nu?" spurgte Savelitsj, der selv under de herskende fortvivlede omstændigheder blev sine vaner tro. "Der findes rigtignok ikke en smule i huset, men jeg skal se at opdrive noget, og hvis jeg finder noget, skal jeg lave det til dig."

Da jeg var alene, overlod jeg mig til mine tanker. Hvad skulle jeg nu beslutte mig til? Blive i fæstningen, der nu befandt sig i oprørernes hænder, eller slutte mig til hans tropper, kunne jeg, som officer, umuligt. Pligten bød mig at drage derhen, hvor jeg under øjeblikkets kritiske forhold kunne være mit fædreland til nytte.

Men min personlige stilling opfordrede mig indtrængende til af blive hos Maria Ivanovna som hendes beskytter og forsvarer.

Uagtet jeg forudså, at der uundgåeligt og snart ville foregå en forandring i forholdene, kunne jeg dog ikke frigøre mig for en følelse af uro, når jeg tænkte på de farer, der omgav hende.

Jeg blev afbrudt i min grublen af en kosak, der meldte mig, at den ophøjede zar befalede mig at komme til sig.

"Hvor er han?" spurgte jeg, idet jeg belavede mig på at adlyde befalingen.

"I kommandantboligen," svarede kosakken. "Efter måltidet har vor lille fader taget sig et bad og plejer nu sin ro. Ja, Deres Velbårenhed, nu kan man rigtignok se, hvor fornem han er. Til middag behagede han at fortære to stegte grise og derefter tog han et dampbad så hedt, at endog Taras Kurotsjkin ikke kunne udholde det; han var nødt til at gå sin vej og kom først til sig selv igen, efter at han havde fået et par spande koldt vand over hovedet. Man kan ikke nægte, at hans manerer er virkelig majestætiske – og da han var i bad, så man, at han bar zarmærket på brystet – på sin ene side har han en flakt ørn så stor som et femkopekstykke, og på den anden side et portræt af sig selv."

Jeg fandt det ikke tjenligt at modsige ham og fulgte ham til kommandantens bolig. På vejen derhen forsøgte jeg at forestille mig mit møde med Pugatsjev og tænke mig til, hvorledes det ville løbe af. Læseren kan nok forstå, at jeg ikke følte mig videre sikker på udfaldet.

Det begyndte allerede at blive mørkt, da jeg nåede kommandantboligen. Galgen med sine ofre gjorde et forfærdeligt spøgelsesagtigt indtryk i dæmringen. Liget af kommandantens ulykkelige hustru lå endnu på trappen; to kosakker holdt vagt ved det. Den kosak, der havde afhentet

mig, gik ind for at melde mig. Han vendte straks tilbage og førte mig ind i det samme værelse, hvor jeg dagen forud havde taget afsked med Maria Ivanovna.

Det var et ejendommeligt skuespil, der frembød sig for mig. Pugatsjev og kosakhøvdingerne i brogede skjorter og huer, med de røde ansigter ophidsede af vin, og med funklende øjne, sad ved et med dug dækket bord, hvorpå der stod en mængde flasker og glas. Den nybagte forræder Sjvabrin og kosakløjtnanten var ikke til stede.

"Ah," råbte Pugatsjev, da han så mig, "velkommen, Deres Velbårenhed! – Behag at tage plads og del i gildet!"

Gæsterne gjorde plads for mig. Jeg satte mig tavs for enden af bordet. Min nabo, en ung, slank og smuk kosak, skænkede mig et glas vin, som jeg dog ikke rørte. Jeg betragtede nysgerrigt selskabet. Pugatsjev, der indtog hæderspladsen, støttede albuen på bordet og sin vældige næve til sin skæggede kind. Der var intet vildt i hans regelmæssige og ret behagelige træk. Han henvendte sig ofte til en mand på omtrent halvhundrede år, som han snart kaldte greve, snart Timofejitsj eller lille onkel. Enhver lod til at behandle sin nabo som kammerat, og ingen lagde nogen særlig ærefrygt for dagen overfor anføreren. Man talte om stormen på fæstningen, om udsigterne til et heldigt udfald af oprøret og om de videre planer, der skulle fattes. Enhver roste sig af sine heltegerninger, fremsatte sin mening og modsagde uforbeholdent Pugatsjev. Det var i dette overordentlige krigsråd, at det blev bestemt at marchere mod Orenburg – en forvoven beslutning, der nær var blevet kronet med held. Opbruddet blev fastsat til næste dag.

"Nå, knøse!" råbte Pugatsjev, "inden vi lægger os til ro, vil vi synge vor yndlingssang. Begynd, Sjumakov!"

Min nabo stemmede op med tynd og skrigende stemme, og man sang i kor den melankolske røversang:

Sus ej, lille fader, du grønne egeskov!
I forhør i morgen skal jeg vakre knøs
for den strenge dommer, ja for zaren selv.
Spørge vil mig vist den herre zar sålunde:
Sig mig, min dreng! Sig mig, du bondesøn,
havde du kammerater med dig,
da du var ude at stjæle og røve? –
Det skal jeg sige, o stolthed, rettroende zar!
Alt for dig bekende, sandheden hel:
Fire kammerater var med mig –
Første kammerat var den mørke nat,
Anden kammerat var min kniv af stål,
Tredje kammerat min raske hest,
Fjerde kammerat min bue god,
Og mine svende de spidse pile.
Derpå siger min stolthed, den troende zar:
Godt gjort, søn! Fortræffeligt, bondesøn!
Stjæle forstår du, føre din sag du forstår;
derfor, søn, jeg skænker dig også
knejsende bygning af træ, midt ude på marken,
tvende pæle i jorden med bjælke imellem.

Det er umuligt at give en forestilling om det indtryk, denne folkesang om galgen gjorde på mig, da jeg hørte den her, sunget vildt af folk, der var modne til galgen. Deres vilde ansigter, de klangfulde stemmer, det melankolske udtryk, de gav den i

forvejen tilstrækkeligt melankolske tekst – alt dette opfyldte mig med en vis poetisk gysen.

Gæsterne drak endnu et glas, derpå stod de op og tog afsked med Pugatsjev

Jeg var i begreb med at følge efter, da Pugatsjev standsede mig med de ord: "Bliv, jeg har et ord at tale med dig!"

Vi var alene.

Der blev et øjebliks tavshed. Pugatsjev betragtede mig skarpt og blinkede af og til med det venstre øje med et højst ejendommeligt udtryk af forslagenhed og spot. Til sidst udbrød han i en hjertelig, fornøjet latter, så at jeg ved at se på ham også måtte le, uden at vide hvorfor.

"Nå, Deres Velbårenhed," sagde han, "tilstå kun, du var skrækkelig angst, da mine folk slog dig strikken om halsen! Jeg bilder mig ind, Himlen er ikke forekommet dig større end en fårepels! Ja, du var også kommet til at dingle under tværbjælken, hvis du ikke havde haft din tjener. Nå, kære ven, havde du troet det muligt, at den mand, der viste dig vej til værtshuset ude på steppen, var den store zar selv?"

Ved disse ord antog han en vigtig, hemmelighedsfuld mine.

"Du har forbrudt dig mod mig," vedblev han, "men jeg har tilgivet dig for din smukke handlings skyld; du gjorde godt imod mig på en tid, da jeg var nødt til at skjule mig for mine fjender. Men jeg vil gengælde dig det! Jeg skal overvælde dig med æresbevisninger, så snart som jeg er kommet i besiddelse af mit rige. Vil du love at tjene mig med iver?"

Oprørerens spørgsmål og hans frækhed forekom mig så komisk, at jeg ikke kunne tilbageholde et smil.

"Hvorfor ler du?" spurgte han og rynkede panden. "Tror du måske ikke, at jeg er den store zar? Svar mig ligefrem."

Jeg blev forlegen. Anerkende den landstryger som kejser var mig umuligt, det ville jeg have anset for utilgivelig fejhed. Kalde ham en bedrager lige i ansigtet ville have været det samme som at forspilde mit liv, og sige det, som jeg ubetinget ville have sagt ved det første udbrud af min harme ved synet af galgen, hvis jeg var blevet spurgt ligesom kommandanten og Ivan Ignatitsj, ville, forekom det mig, nu kun have været unyttigt praleri. Jeg tøvede. Pugatsjev ventede mit svar i mørk tavshed. Endelig – jeg erindrer mig endnu den dag i dag med tilfredshed dette øjeblik – endelig sejrede min pligtfølelse over den menneskelige svaghed. Jeg svarede:

"Hør, jeg vil rent ud sige dig min mening, døm så selv, om det er mig muligt at anerkende dig som kejser, som zar. Du er en klog mand, du vil selv se, om jeg lyver."

"Hvem tror du da, jeg er?"

"Det må Gud vide, men hvem du end er, du spiller et farligt spil."

Han tilkastede mig et hurtigt, gennemtrængende blik.

"Du tror altså ikke, at jeg er kejser Peter? Nå, ja! Men kan de dristige da ikke have lykken med sig? Kom ikke Grisjka Otrepjev [Note 7)] til roret i gamle dage? – Tænk om mig, hvad du vil, men svigt mig ikke! Hvad kommer alt det andet dig ved? Popen kalder man jo også fader. Tjen mig tro, så vil jeg gøre dig til feltmarskal, til fyrste."

"Nej," svarede jeg bestemt; "jeg har aflagt ed på at ville tjene kejserinden, jeg kan ikke tjene dig. Hvis du virkeligt vil mig vel, så tillad mig at begive mig til Orenburg."

Han tav et øjeblik.

"Men hvis jeg nu giver dig lov til at rejse dertil, vil du så love mig ikke at tjene imod mig?"

"Hvorledes kan jeg love dig det?" svarede jeg. "Du ved jo godt, at jeg ikke kan handle frit i dette. Bliver det mig befalet at marchere imod dig, så må jeg adlyde. Du er jo selv anfører, du fordrer lydighed af dine undergivne. Hvad ville det føre til, hvis jeg vægrede mig ved at adlyde, når man forlanger min tjeneste? – Mit liv er i din hånd; lader du mig gå fri, vil jeg takke dig for det; lader du mig lide døden, så er Gud din dommer. – Andet kan jeg ikke svare."

Min oprigtighed behagede Pugatsjev.

"Nå, lad gå da!" sagde han og klappede mig på skulderen. "Enten må man straffe forsvarligt eller skænke fuldkommen tilgivelse. Gå da, hvorhen du vil, og gør hvad du finder for godt. Kom igen i morgen og sig mig farvel. Gå nu til ro! – Jeg er også søvnig nu."

Jeg forlod Pugatsjev og trådte ud på gaden. Det var en stille, kold nat. Månen og stjernerne skinnede klart og oplyste torvet og galgen. Alt var roligt og mørkt i fæstningen. Kun i værtshuset sås endnu lys og hørtes støj af enkelte endnu tøvende svirebrødre. Jeg så over ad præsteboligen til. Døre og vinduesskodder var lukkede, her syntes alt fuldstændigt roligt.

Da jeg kom hjem, fandt jeg Savelitsj meget urolig over min udeblivelse. Efterretningen om, at der var skænket mig fuldstændig frihed, opfyldte ham med stor glæde.

"Gud Herren være priset!" udbrød han og korsede sig. "I morgen ved daggry må vi forlade fæstningen og gå, hvorhen Gud fører os. Jeg har lavet lidt mad til dig, lille fader; spis nu

først og gå så i seng og sov til morgen rolig og tryg som i Frelserens skød."

Jeg fulgte hans råd, og efter at have spist med stor appetit, faldt jeg, åndeligt og legemligt aldeles udmattet, som jeg var, i dyb søvn på det bare gulv.

9. Adskillelsen

Allerede tidligt næste morgen vækkedes jeg af trommen. Jeg skyndte mig til samlingspladsen. Her begyndte Pugatsjevs tropper allerede at ordne sig omkring galgen, hvor ofrene fra gårsdagen endnu dinglede. Kosakkerne var til hest, fodfolket stod under gevær. Fanerne vajede. Flere kanoner, deriblandt også vor, stod på lavetterne. Samtlige indbyggere var stimlet sammen og ventede på usurpatoren. Foran trappen til kommandantens bolig holdt en kosak en prægtig kirgisisk hest i tømmen. Jeg spejdede omkring mig efter liget af kommandantens hustru. Man havde skubbet det lidt af vejen og lagt en bastmåtte over det.

Endelig viste Pugatsjev sig. Alle blottede hovederne. Pugatsjev blev stående på trappen og hilste på mængden. En af de ældste overgav ham en pose med kobberpenge, som han uddelte med rund hånd. Hoben styrtede larmende til for at opsamle pengene, hvilket ikke forløb uden puffen og skubben.

Pugatsjev var omgivet af sin stab, og blandt denne befandt også Sjvabrin sig. Vore øjne mødtes. Formodentlig har han kunnet læse foragt i mine, for han vendte sig bort med et udtryk af levende had og fremkunstlet spot. Da Pugatsjev så mig i mængden, nikkede han med hovedet og gjorde tegn til, at jeg skulle komme hen til ham.

"Hør!" sagde han, "rejs straks til Orenburg og sig guvernøren og alle generalerne, at de kan vente mig inden en uge. Råd dem til at modtage mig med ydmyghed og undersåtlig kærlighed,

ellers vil de ikke undgå en grusom død. Lykkelig rejse, Deres Velbårenhed!"

Derpå vendte han sig mod mængden, pegede på Sjvabrin og sagde:

"Her, børn, ser I jeres nye kommandant. Adlyd ham i alt; han står mig inde for jer og fæstningen."

Jeg hørte disse ord med skræk. Når fæstningen var i hans hånd, befandt også Maria sig i hans magt. Gode Gud! Hvad skulle der blive af hende!

Pugatsjev steg ned ad trappen. Hesten blev ført frem. Han svang sig hurtigt i sadlen uden at vente på hjælp af kosakkerne, der ilede til for at understøtte ham.

I dette øjeblik så jeg min gode Savelitsj træde frem og gå hen til Pugatsjev, som han overrakte et papir. Jeg var ikke i stand til at forestille mig, hvad dette skulle betyde.

"Hvad er det?" spurgte Pugatsjev fornemt.

"Læs bare, så ser du det straks!" svarede Savelitsj.

Pugatsjev tog papiret og mønstrede det længe med alvor.

"Hvorfor skriver du så utydeligt?" sagde han til sidst. "Vore klare øjne er ikke i stand til at tyde det. – Hvor er min sekretær?"

En ung mand i korporaluniform trådte frem.

"Læs det!" sagde usurpatoren og rakte ham papiret.

Jeg var meget nysgerrig efter at erfare, hvad min tjener kunne have at meddele Pugatsjev skriftligt. Sekretæren begyndte med stentorstemme at stave sig frem:

"To slåbrokke – seks rubler."

"Hvad skal det sige?" spurgte Pugatsjev og rynkede panden.

"Lad ham blot læse videre!" svarede Savelitsj med uforlignelig ro.

Sekretæren fortsatte:

"En uniformsfrakke af fint, grønt klæde: 7 rubler ...
Et par hvide klædesbenklæder: 5 rubler ...
Et dusin skjorter af hollandsk lærred med
manchetter: 10 rubler ...
En kasse med te og glas: 2½ rubler ..."

"Hvad er det for narrestreger?" råbte Pugatsjev. "Hvad kommer hans tekasser og benklæder og manchetter mig ved?"

Savelitsj rømmede sig og begyndte at forklare:

"Du vil være så nådig at forstå, lille fader, at det er ejendele, der har tilhørt min herre, og som disse skurke har stjålet –"

"Hvad for noget? – Skurke?" skreg Pugatsjev rasende.

"Jeg beder om forladelse, jeg forsnakkede mig," svarede Savelitsj, "det var ikke skurke – det var dine folk; de har gennemrodet alt muligt og plyndret, hvad de kunne få fat i. Bliv ikke vred på mig! En hest har fire ben og kan dog snuble. – Lad ham læse videre."

"Læs færdig!" sagde Pugatsjev.

Sekretæren vedblev:

"Et vatteret kattuntæppe: 4 rubler ...
En rævepels: 40 rubler ...
En hareskindspels, skænket Hans Nåde i kroen ude på
steppen: 15 rubler ..."

"Hvad skal dette betyde?" skreg Pugatsjev med lynende øjne.

Jeg må tilstå, jeg begyndte at blive bange for, at det ville få en sørgelig ende for min stakkels gamle tjener. Han ville til at

forklare videre, men Pugatsjev afbrød ham.

"Hvor tør du understå dig i at spilde min tid med sådan noget lapperi!" råbte han og rev papiret ud af hånden på sekretæren og kastede det i ansigtet på Savelitsj. "Du forrykte, gamle nar! – I er blevet udplyndret – nå, er der nogen stor ulykke i det? – Husk på, dit gamle uglebillede, at du burde bede til Gud hele dit liv igennem for mig og mine folk, fordi vi ikke har hængt dig og din herre op der ved siden af oprørerne – hareskindspels! – forstår du ikke, at det er en lykke for dig, at jeg ikke har ladet dig flå og ladet lave en pels af dit eget skind?"

"Ja, ja, som du vil!" svarede Savelitsj, "men jeg er ikke nogen fri mand, jeg må stå til regnskab for min herres ejendele."

Pugatsjev var åbenbart i højmodigt lune. Han kastede sin hest til siden og red bort uden at sige et ord. Sjvabrin og de øvrige officerer fulgte ham. Tropperne forlod fæstningen i militærisk orden. Hoben styrtede bagefter. Kun jeg og Savelitsj blev tilbage på pladsen. Han holdt fortegnelsen over mine sager i hånden og betragtede den med bedrøvelig mine.

Da han havde mærket, at jeg kom godt ud af det med Pugatsjev, havde han fået den tanke at ville føre sig dette til nytte, men fik jo skam til tak for sin snuhed. Jeg var lige ved at skænde på ham for hans kejtede tjenstiver, men det var mig ikke muligt at lade være at le.

"Ja, le kun, herre!" sagde Savelitsj, "le kun; men det bliver ikke så latterligt, når vi skal anskaffe os disse sager igen."

Jeg skyndte mig af sted til præsteboligen for at se til Maria Ivanovna. Præstens kone kom mig i møde med dårlige nyheder. Maria Ivanovna havde den forrige nat haft et heftigt feberanfald. Hun lå hen uden bevidsthed og snakkede vildt.

Akulina Pamfylovna førte mig ind i det værelse, hvor hun lå; jeg trådte sagte hen til hendes seng. Jeg gyste over den skrækkelige forandring, der var foregået med hende. Hun kendte mig ikke! Længe stod jeg og betragtede hende uden at agte på fader Gerasim og hans godmodige hustru, der begge gjorde sig umage for at trøste mig. Mørke tanker opstod hos mig. Den stakkels fader- og moderløse piges forladte stilling midt iblandt tøjlesløse oprørere ængstede mig lige så meget, som min egen afmagt til at gøre noget for hende ærgrede mig. Men Sjvabrin, frem for alt Sjvabrin var det dog, der pinte mig.

Som den, der af Pugatsjev havde fået overdraget kommandoen over fæstningen, i hvilken den ulykkelige pige, den uskyldige genstand for hans had, befandt sig, var han i stand til alt. Hvad skulle jeg gribe til? Hvorledes skulle jeg hjælpe hende, befri hende! Hvorledes skulle jeg frelse hende ud af denne uslings hænder!

Der var kun ét middel, og jeg tøvede ikke med at bringe det til udførelse, nemlig øjeblikkeligt at tage til Orenburg for at fremskynde undsætningen af Bjelogorsk så meget som muligt. Jeg tog afsked med præsten og Akulina Pamfylovna, idet jeg anbefalede det væsen, jeg allerede betragtede som min hustru, til deres bedste omsorg. Jeg greb den stakkels piges hånd og dækkede den med kys og tårer.

"Farvel!" sagde præstens hustru, der fulgte mig ud. "Farvel, Peter Andrejitsj; måske ses vi igen i en bedre tid. Glem os ikke, og skriv til os jævnligt. Den stakkels Maria Ivanovna har ingen andre end Dem til at beskytte og trøste sig."

Da jeg kom tilbage til torvet, blev jeg et øjeblik stående foran galgen og gjorde korsets tegn; derpå forlod jeg fæstningen og

begav mig på vejen ad Orenburg til, ledsaget af Savelitsj.

Fordybet i tanker drog jeg af sted, da jeg pludseligt hørte hestetrampen bag mig. Jeg vendte mig om og så en kosak komme galopperende ud af fæstningen. Han førte en basjkirhest i tøjlen og gjorde tegn til mig. Jeg standsede og så straks, at det var vor kosakløjtnant. Da han nåede os, steg han af, overgav mig den anden hests tømme og sagde:

"Zaren skænker Deres Velbårenhed denne hest og denne pels, som han selv har båret" – (der hang en simpel fåreskindspels ved saddelknappen). "Desuden," tilføjede han nølende, "sender han Dem en – en halv rubel – men den har jeg tabt på vejen. Bliv ikke vred for det!"

Savelitsj tilkastede ham et sideblik og brummede: "Ah, så du har tabt den på vejen! Og hvad er det da, der klingrer i din lomme, uforskammede karl, du er!"

"Hvad der klingrer i min lomme?" vedblev kosakløjtnanten uden at tabe kontenancen; "Gud velsigne dig, gamle; det er hestebidslet og ikke den halve rubel."

"Godt – godt!" sagde jeg for at gøre en ende på striden; "hils den, der har sendt dig og sig ham tak; se, om du ikke på tilbagevejen kan finde dine tabte penge, og behold dem som drikkepenge."

"Mange tak, Deres Velbårenhed!" svarede han og vendte sin hest; "jeg skal altid bede til Gud for Dem."

Med disse ord galopperede han atter bort, idet han med den ene hånd holdt på sin lomme, og snart var han ude af syne.

Jeg trak pelsen på, steg til hest og lod Savelitsj sidde op bag mig.

"Ser du nu," sagde den gamle, "det var slet ikke så ilde, at jeg præsenterede den røver min regning? Den slyngel skammer sig; og vel er denne skindmagre krikke og denne bondepels ikke det halve værd af, hvad disse halunker har stjålet fra os og hvad du selv fandt for godt at forære ham, men vi kan dog altid bruge dem; noget er bedre end ingenting!"

10. Belejringen

Da vi nærmede os Orenburg, så vi nogle forbrydere med ragede hoveder og med ansigter, der var stærkt mærkede af bøddelens tang. De arbejdede på at befæste pladsen under opsigt af garnisonens invalider. Nogle kørte mudderet fra stadsgraven bort på trillebøre, andre var beskæftiget med at grave. Murere var i færd med at bære sten op på volden til udbedring af murene.

Skildvagten standsede os i porten og krævede vore pas. Da sergenten hørte, at vi kom fra fæstningen Bjelogorsk, bragte han os straks til generalen.

Jeg traf ham i haven. Han var i færd med at undersøge æbletræerne, som efterårsstormen havde berøvet deres blade, og med gartnerens hjælp omhyggeligt at bevikle dem med halm. Hans ansigt strålede af sindsro, godmodighed og sundhed. Han blev glad ved at se mig og udspurgte mig om de skrækkelige begivenheder, jeg havde været vidne til. Jeg fortalte ham alt, hvad jeg vidste. Den gamle mand hørte opmærksomt til, mens han vedblev med sit arbejde ved æbletræerne og skar deres visne grene af.

"Den stakkels Mironov," sagde han, da jeg var færdig med min sørgelige fortælling. "Det var ret slemt! Han var en dygtig officer, og fru Mironov var en brav kone; hvor hun forstod sig ypperligt på at sylte svampe! – og hvad er der blevet af Maria, Deres datter?"

Jeg sagde ham, at hun var blevet i fæstningen og opholdt sig i præstens hus.

"Ak, ak!"' sagde generalen, "det er slemt, meget slemt. Man kan ikke vente nogen disciplin af disse røvere. Hvad skal der dog blive af det stakkels barn?"

Jeg bemærkede, at, da Bjelogorsk ikke lå langt borte, ville Hans Excellence måske kunne afsende en militærstyrke for at befri de ulykkelige beboere.

Generalen rystede betænkeligt på hovedet.

"Vi vil se, vi vil se!" sagde han; "vi har tid nok til at overveje det. Vær så god at drikke en kop te hos mig i aften; der skal holdes krigsråd, og du kan jo give os nøjagtige underretninger om Pugatsjev og hans hær. Gå så, og tag dig lidt hvile indtil da!"

Jeg begav mig til den bolig, man havde anvist mig, og hvor Savelitsj allerede havde indrettet sig. Jeg ventede utålmodigt på den fastsatte tid. At jeg mødte til krigsrådet nøjagtigt til den bestemte tid, følger af sig selv.

I rådet var der blandt andre en civil embedsmand fra Orenburg, så vidt jeg erindrer, tolddirektøren, en lille, tyk gammel mand med et rødt ansigt og i en sølvbroderet uniform; han udspurgte mig om Ivan Kusmitsj, som han kaldte sin "gudfader", og afbrød mig uafladeligt med spørgsmål og moralske sentenser, der ikke vedkom sagen, men som, selv om de ikke just beviste, at han var erfaren i militære forhold, dog røbede, at han ikke var blottet for skarpsindighed og naturligt vid. De andre indbudte herrer indfandt sig efterhånden. Da alle havde taget plads og der var blevet budt enhver af dem en kop te, refererede generalen vidtløftigt og samvittighedsfuldt, hvad det drejede sig om.

"Og nu, mine herrer!" vil det være at afgøre, på hvad måde vi skal gå frem imod oprørerne, defensivt eller offensivt. Enhver af disse metoder har sine fordele og sine skyggesider. Offensiven åbner udsigt til den hurtigst mulige tilintetgørelse af fjenden; men det er sikrere og mindre farefuldt at holde sig til defensiven – vi vil derfor afstemme herom på lovlig måde, det vil sige, vi begynder med den yngste. – Hr. fændrik!" vedblev han og vendte sig mod mig, "vær så god at sige os Deres mening."

Jeg rejste mig, og efter at jeg i korthed havde givet en skildring af Pugatsjev og hans tropper, forsikrede jeg med overbevisning, at usurpatoren ikke ville være i stand til at modstå disciplinerede tropper.

Min anskuelse hørtes med øjensynlig utilfredshed af de civile embedsmænd. De så kun ungdommelig dumdristighed og anmasselse deri. Under den mumlen, der nu opstod, hørte jeg tydeligt ordet "flødeskæg". Generalen vendte sig mod mig og sagde smilende:

"Ja, hr. fændrik! De første stemmer, der afgives i et krigsråd, udtaler sig i almindelighed for offensive forholdsregler. Lad os imidlertid nu høre de øvrige herrers mening. Jeg udbeder mig Deres ytringer, hr. kollegialråd!"

Mandslingen i den sølvbroderede uniform drak i en hast sin kop te, efter at have blandet en god portion rom i, og svarede derpå:

"Ja, jeg mener, Deres Excellence, vi skal hverken forholde os defensivt eller offensivt."

"Hvad er det, De siger?" faldt generalen ham i talen med største forbavselse. "Den militære taktik kender ikke noget

tredje. Der kan kun være spørgsmål om et af de to."

"Hvad siger Deres Excellence om en subornativ taktik?"

"Aha! Ja, det er ikke så galt. Den subornative taktik er ikke utilladelig i militære forhold, og vi vil føre os Deres råd til nytte. Man kunne sætte en pris af halvfjerds eller hundrede rubler på slynglens hoved og lade beløbet udrede af de hemmelige fonds."

"Og så," vedblev den nøgterne tolddirektør, "vil jeg ikke være kollegialråd, men et kirgisisk får, om ikke disse røvere udleverer os deres anfører bundet på hænder og fødder."

"Vi vil overveje sagen og forhandle nærmere om den," svarede generalen. "Men vi må dog i hvert fald også træffe militære forberedelser, og jeg beder Dem derfor, mine herrer, om at afgive Deres stemmer i den foreskrevne orden."

Alles anskuelser gik imod min mening. Alle fremhævede, hvor ringe tillid man kunne sætte til tropperne, og fremhævede usikkerheden af udfaldet, såfremt man gik angrebsvis frem, nødvendigheden af at vise forsigtighed osv. Alle mente, at det var bedre at blive i sikkerhed bag en stærk stenmur under kanonernes beskyttelse end at prøve våbenlykken i åben mark.

Efter at generalen havde hørt samtlige anskuelser, bankede han asken ud af sin pibe og holdt følgende tale:

"Mine herrer! Jeg må sige Dem, at jeg for mit vedkommende ganske deler hr. fændrikkens mening; hans opfattelse af sagen grunder sig ganske på taktikkens regler, der næsten altid giver offensivbevægelser fortrinnet for defensiven."

Her holdt han et øjeblik inde og stoppede sig en ny pibe. Jeg triumferede og tilkastede de civile embedsmænd, der hviskede uroligt med hinanden, et stolt blik.

"Men, mine herrer!" vedblev generalen, idet han trak vejret dybt og blæste en vældig tobakssky fra sig, "et så stort ansvar vover jeg ikke at påtage mig, når sagen drejer sig om de provinser, der er mig betroet af min nådige herskerinde, Hendes kejserlige Majestæt. Jeg slutter mig derfor til majoriteten, der har udtalt sig for, at det vil være klogere og sikrere at afvente belejringen indenfor stadens mure og tilbagevise fjendens angreb ved hjælp af artilleriet samt, så vidt muligt, bringe ham i forvirring ved velrettede udfald."

Nu var turen kommet til de civile embedsmænd at betragte mig med ironiske blikke. Da krigsrådet var endt, kunne jeg ikke lade være at beklage den hæderlige gamle soldats svaghed, der trods egen overbevisning bekvemmede sig til at følge mænd uden kundskaber eller erfaring.

Nogle dage derefter fik vi underretning om, at Pugatsjev havde holdt sit løfte og marcherede imod Orenburg. Jeg betragtede oprørernes hær fra stadens mure. Dens størrelse syntes efter den sidste kamp, hvortil jeg havde været vidne, at have fordoblet sig ti gange. Det artilleri, som Pugatsjev havde bemægtiget sig i de tidligere erobrede små fæstninger, førte de med. Jeg tænkte på den beslutning, der var fattet i krigsrådet, og forudså en langvarig belejring af Orenburg. Jeg var ikke langt fra at græde af ærgrelse.

Jeg vil ikke give nogen beskrivelse af Orenburgs belejring; den vedkommer ikke nærværende familie-erindringer, men historien. Jeg vil kun i korthed bemærke, at denne belejring som en følge af de stedlige myndigheders slette foranstaltninger blev meget skæbnesvanger for indbyggerne, der måtte døje sult og alle arter af savn. Man kan let forestille

sig, at livet i Orenburg var ligefrem utåleligt. Enhver ventede med skælven afgørelsens time og sin egen skæbne. Alle klagede over de stadigt dyrere varer. Indbyggerne vænnede sig til sidst til kuglerne, der fløj ind i husene. Jeg fortæredes af kedsommelighed. Tiden sneg sig langsomt hen; intet brev fik jeg fra Bjelogorsk, for alle veje var spærret, og adskillelsen fra Maria Ivanovna blev mig uudholdelig. Min eneste tidsfordriv bestod i militære strejftog.

Pugatsjevs bevågenhed imod mig kunne jeg takke for. At jeg havde en god hest, med hvilken jeg delte mine knappe rationer, og som jeg dagligt red udenfor voldene på for at veksle nogle skud med Pugatsjevs forposter. Fordelen ved disse skærmydsler var for resten på oprørernes side; de havde overflødighed af levnedsmidler og ypperlige heste. Vort elendige kavaleri kunne ikke måle sig med deres. Vort udhungrede infanteri vovede sig ud af og til, men den dybe sne var til hinder for dets bevægelser, og det formåede intet at udrette imod fjendens flyvende kavaleri. Forgæves tordnede skytset på voldene, og når artilleriet var på fri felt, kunne det ikke komme af sted med de afmagrede heste. Således var vor krigsførelse. Det var dette, de civile embedsmænd i Orenburg kaldte klogskab og fornuftig forsigtighed.

En dag, da det var lykkedes os at adsplitte en ikke ubetydelig hob fjender, indhentede jeg en kosak, der var blevet efterladt, og jeg var netop i begreb med at hugge ham ned med min tyrkiske sabel, da han hurtigt tog sin hue af og råbte:

"God dag, Peter Andrejitsj. – hvorledes går det Dem?"

Jeg betragtede ham nærmere og kendte i ham vor kosakløjtnant fra Bjelogorsk. Jeg blev meget glad ved at se ham.

"God dag, Maksimitsj!" svarede jeg, "hvor længe er det, siden du tog fra Bjelogorsk?"

"Det er ikke længe siden, Peter Andrejitsj! Det var først i går. Jeg har et brev til Dem."

"Kom med det!" råbte jeg henrykt.

"Her er det," vedblev Maksimitsj, og lagde hånden på brystet. "Jeg lovede Palasjka at sørge for, at De fik det, hvordan jeg så skulle bære mig ad."

Han rakte mig et sammenfoldet papir og galopperede bort.

Jeg åbnede brevet og læste sitrende følgende linjer:

> Det har behaget Gud pludseligt at berøve mig både fader og moder, og jeg har nu ingen slægtninge eller beskyttere på Jorden. Jeg henvender mig til Dem, fordi jeg ved, at De altid har været venligsindet imod mig og beredt til at stå mig bi. Jeg vil anråbe Gud om, at dette brev må komme Dem i hænde. Maksimitsj har lovet mig at bringe Dem det. Palasjka har hørt af Maksimitsj, at denne ofte har set Dem ved udfaldene fra fæstningen, og at De ikke viser den ringeste omsorg for Deres egen sikkerhed eller tænker på dem, der med tårer beder for Dem.
>
> Jeg har længe været syg, og da jeg endelig igen blev rask, tvang Aleksis Ivanitsj, der nu har kommandoen her efter min salig fader, pater Gerasim til at udlevere mig til ham, idet han truede ham med Pugatsjevs vrede, hvis han ikke gjorde det. Jeg befinder mig som fange i vort hus. Aleksis Ivanitsj ville gerne med magt tvinge mig til at ægte sig. Han siger, at han har reddet mit liv ved ikke at røbe Akulina Pamfylovnas falske foregivende om, at jeg var hendes niece, for oprørerne. Men jeg ville hellere dø end

gifte mig med en mand som Aleksis Ivanitsj. Han behandler mig meget grusomt og truer med, at han, hvis jeg ikke forandrer mit sind og falder til føje, vil bringe mig til oprørernes lejr, for at jeg der kan lide samme skæbne som Elizabeth Kharlov Note 8). Jeg har bedt Aleksis Ivanitsj om nogen betænkningstid, og han har tilstået mig endnu tre dage. Ak, kære Peter Andrejitsj! De er min eneste beskytter! Frels mig ulykkelige pige! Bed generalen så snart som muligt at sende os hjælp, og kan De, så kom endelig også selv.

Jeg forbliver Deres hengivne fader-
og moderløse

M. Mironov.

Jeg var nær ved at gå fra sans og samling ved at læse dette brev. Jeg sprængte tilbage til fægtningen, idet jeg uophørligt lod min stakkels hest føle sporerne. Undervejs udkastede jeg snart den ene og snart den anden plan til at befri den arme pige, uden dog at komme til en fast beslutning. Da jeg kom til staden, begav jeg mig straks til generalen og styrtede uden videre ind til ham.

Generalen gik op og ned i værelset og røg på sin merskumspibe. Da han så mig, stod han stille. Rimeligvis blev han forbavset over mit udseende, for han spurgte mig med deltagelse, hvad der var grunden til min hast.

"Deres Excellence!" svarede jeg; "jeg henvender mig til dem som til min fader: Afslå for Guds skyld ikke min bøn; det er mit livs lykke, der står på spil."

"Men hvad er der da?" spurgte generalen forbavset. "Hvad kan jeg gøre for dig? – Tal!"

"Tillad mig, Deres Excellence, at tage en bataljon soldater og et halvt hundrede kosakker med mig for at rense fæstningen Bjelogorsk for fjender."

Generalen så skarpt på mig; formodentlig troede han, jeg var gået fra forstanden (og heri tog han for resten ikke meget fejl).

"Hvad siger De? Rense fæstningen Bjelogorsk for fjender!" råbte han endelig.

"Jeg indestår for udfaldet," vedblev jeg. "Lad mig kun tage af sted!"

"Nej, unge mand!" svarede han og rystede på hovedet. "På så stor afstand kunne fjenden let afskære Dem forbindelsen med det strategiske hovedpunkt og vinde en afgørende sejr over Dem. Ser De, afskærer han dem først forbindelsen –"

Jeg gruede, da jeg mærkede, at han ville til at anstille militære betragtninger, og skyndte mig derfor at afbryde ham.

"Kaptajn Mironovs datter har skrevet mig til om hjælp; Sjvabrin vil tvinge hende til at blive sin hustru."

"Nej virkelig! Ah, denne Sjvabrin er en stor halunk, og får jeg fingre i ham, så skal jeg gøre kort proces med ham og lade ham skyde på fæstningsvolden – men vi må have tålmodighed –"

"Tålmodighed!" råbte jeg ude af mig selv. "Men imens vil han gøre en ulykke på Maria!"

"Å!" svarede generalen. "Det er forresten ingen stor ulykke for hende. Det er bedre for hende at blive hans hustru, så kan han jo beskytte hende, og når vi har skudt ham – nå ja, så finder vi vel med Guds hjælp nok en mand til hende. Smukke unge enker

går ikke længe ledige på torvet – jeg tror, en ung enke finder lettere en mand end en ung pige."

"Hellere vil jeg ofre mit liv," råbte jeg rasende, "end overgive hende til Sjvabrin."

"Nej, se – ah!" sagde den gamle mand, "nu forstår jeg det; du er selv forelsket i Maria Ivanovna. Ja, det er jo en anden sag! Stakkels unge mand! – Men jeg kan alligevel ikke overlade dig en bataljon og halvtreds kosakker. Det ville være en fuldstændig meningsløs ekspedition, og jeg kan ikke påtage mig ansvaret for det."

Jeg hang med hovedet. Jeg følte mig grebet af fortvivlelse – men på én gang fik jeg en ide. Hvori den bestod, vil læseren erfare af det næste kapitel, som de gamle romanforfattere plejede at sige.

11. I oprørernes lejr

Jeg forlod generalen og skyndte mig hjem. Jeg blev modtaget af Savelitsj med de sædvanlige formaninger.

"Hvad fornøjelse kan du dog finde i at slås med dette fordrukne røverpak, herre? Er det passende for en adelsmand? Det går ikke altid lige godt; inden du ved et ord af det, kan du miste livet, og hvad er det så for en sag, du har ofret det for? Ja, var det endda tyrkerne eller svenskerne, du kæmpede med, men man kan ikke engang være bekendt blot at nævne den fjende, du har at gøre med."

Jeg afbrød ham i hans tale og spurgte:

"Hvor mange penge har vi?"

"Å, vi er godt forsynet endnu", svarede han stolt. "Hvor meget røverne end søgte efter det, lykkedes det mig dog at skaffe det til side."

Med disse ord trak han en lang pung, spækket med sølvpenge, op af lommen.

"Godt, Savelitsj, giv nu mig halvdelen, og behold du den anden halvdel. Jeg tager til Bjelogorsk".

"Ak, lille fader, Peter Andrejitsj", sagde den gode gamle med skælvende stemme, "frist ikke Gud! Hvordan vil du rejse nu, da alle veje er afskåret af oprørerne? Tænk dog på dine forældre, om du så ikke vil tænke på dig selv! Hvor er det dog du vil hen? Og hvad vil du der? – Vent dog lidt endnu; vi får jo snart undsætning, og så bliver alle disse røvere taget til fanger; så kan du rejse, hvorhen du vil".

Men min beslutning var urokkelig.

"Ja, nu er der ingen tid til at overveje. Jeg må af sted, det er mig umuligt at blive her. Tag dig det ikke nær, Savelitsj; Gud er barmhjertig. Vi kommer vel nok hjem engang. Hav ingen betænkelighed ved at give pengene ud, spar ikke på dem. Køb alt, hvad du behøver, hvad du så skal give for det. Jeg forærer dig pengene, og skulle jeg ikke være her igen inden tre dage –"

"Hvad siger du, herre?" afbrød Savelitsj mig; "tror du, jeg lader dig rejse alene? Nej, det må du ikke bilde dig ind; det er noget, du ikke engang må tænke på i drømme. Har du virkelig besluttet at rejse, så følger jeg med dig, selv om jeg skal gå på min fod. Jeg forlader dig ikke! Jeg skulle sidde her indenfor disse stenmure, når du ikke er der! Hvad tænker du dog om mig? Nej, herre, jeg bliver ikke her tilbage."

Jeg vidste, at det ville være forgæves arbejde at strides med ham, og så tillod jeg ham da at træffe forberedelser til afrejsen. En halv time efter sad jeg på min gode hest. Savelitsj havde fået fat i en bovlam, mager hest, som en af stadens beboere havde foræret ham, da han ikke mere var i stand til at give den foderet. Vi kom til fæstningens porte, vagten lod os passere, og vi forlod Orenburg.

Det begyndte at blive mørkt. Den vej, jeg måtte følge, førte forbi landsbyen Berd, hvor Pugatsjev lå. Vejen var dækket med sne, men hele steppen over sås spor af hestehove. Jeg red i galop, Savelitsj var næppe i stand til at følge mig og råbte i et væk:

"For Guds skyld, herre, ikke så hurtigt, ikke så hurtigt! Min fordømte hest kan ikke hamle op med din langbenede djævel. Hvorfor farer du dog sådan af sted? Som om vi skulle til gilde!

Jo vist, førend man ved et ord af, kan man komme til at hænge i galgen – lille fader, Peter Andrejitsj – Herre Gud dog, han brækker halsen!"

Kort efter så vi blussene i Berd. Vi nærmede os de dybe grave, der tjente stedet til naturlig befæstning. Savelitsj fulgte med, men vedblev uafbrudt med sine jammerklager. Jeg håbede, at jeg kunne have held til at ride uden om byen, da jeg pludseligt i mørket bemærkede fem bønder, bevæbnede med knipler – det var forposterne fra Pugatsjevs lejr.

Vi blev anråbt. Da jeg ikke kendte parolen, ville jeg ride forbi uden at svare, men de omringede mig øjeblikkeligt og greb min hest i tømmen. Jeg holdt hesten an og huggede den, der havde standset den, i hovedet; hans tykke skindhue reddede hans liv, men han vaklede og slap tømmen. De øvrige blev nu bange og løb deres vej; det benyttede jeg mig af, gav hesten af sporerne og galopperede bort.

Nattens mørke, der stadig tog til, havde reddet mig fra al fare, men da jeg så mig om, var Savelitsj forsvundet. Den stakkels gamle mand med sin lamme hest havde naturligvis ikke kunnet undslippe røverne. Hvad skulle jeg gøre? Efter at jeg havde tøvet et øjeblik og var kommet til den overbevisning, at han var blevet opsnappet, gjorde jeg omkring for at ile ham til hjælp.

Da jeg havde redet lidt, hørte jeg råb noget borte og kunne deriblandt kende Savelitsj' stemme. Jeg ilede af sted efter lyden og var snart midt imellem de samme forposter, der for få minutter siden havde anholdt mig. Savelitsj var der endnu. De havde trukket den stakkels mand af hesten og ville netop til at gennemprygle ham. Da de så mig, jublede de af fuld hals. De

kastede sig skrigende over mig, og på et øjeblik var jeg revet af hesten. En af dem, der, som det lod, var deres anfører, sagde, at han ville bringe os for zaren. "Og han vil da," tilføjede han, "bestemme, om I skal hænges straks, eller vi skal vente med det, til det bliver dag."

Jeg gjorde ingen modstand. Savelitsj fulgte mit eksempel, og forposterne førte os triumferende af sted.

Vi kom over gravene og ind i landsbyen. I alle bønderhytter brændte der lys. Overalt hørte man råben og støjen. På gaden mødte jeg en mængde mennesker, men ingen lagde mærke til os i mørket, og det blev ikke opdaget, at jeg var en officer fra Orenburg. Vi blev ført lige ind i en hytte, der lå på hjørnet af to veje. Foran hytten lå en del vinfade og to kanoner.

"Her er paladset," sagde en af bønderne, "nu skal vi straks melde dig."

Han trådte ind i hytten. Jeg så på Savelitsj; han gjorde korsets tegn og mumlede en bøn.

Vi måtte vente længe; endelig kom bonden tilbage og sagde til mig:

"Gå ind, vor lille fader befaler at bringe officeren for sig."

Jeg gik ind i hytten eller paladset, som bonden kaldte den. Den var kun oplyst af to talglys, og væggene var tapetseret med forgyldt papir. Møblementet var i øvrigt som følger: Nogle bænke, et bord, et lille vaskefad, der hang i et tov, et håndklæde på et søm, en ildtang, der stod i en krog, og et bræt med urtepotter – kort sagt, ganske som i en almindelig bondehytte. Pugatsjev, i sin røde kaftan og med den høje hue på, sad med hænderne i siden under helgenbillederne og så meget vigtig ud. Nogle af hans tilhængere stod omkring ham med hyklet

underdanig og ærbødig holdning. Det var øjensynligt, at efterretningen om, at der var arriveret en officer fra Orenburg, havde vakt stor nysgerrighed i oprørernes lejr, og at de havde belavet sig på at modtage mig med pomp.

Pugatsjev kendte mig ved første øjekast, og opgav straks den fremkunstlede vigtige mine.

"Ah, Deres Nåde!" råbte han livligt, "hvordan går det? Hvordan i al verden kommer De her?"

Jeg svarede, at jeg rejste i privatanliggender, og at min vej havde ført mig her forbi, og hans folk havde da taget mig til fange.

"Hvad er det for privatanliggender?"

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare.

Pugatsjev syntes at antage, at jeg generede mig for at udtale mig i vidners nærværelse, og betydede derfor de tilstedeværende, at de skulle forføje sig bort. Alle adlød med undtagelse af to, der ikke rørte sig af stedet.

"Nu behøver du ikke at genere dig for at tale", sagde Pugatsjev; "lad høre!"

Jeg betragtede usurpatorens to fortrolige. Den ene af dem, en lille, krumbøjet olding med et næsten usynligt, gråt skæg, var der intet andet mærkværdigt ved end et blåt bånd, som han bar over skulderen af sin grove, grå kaftan. Men den anden glemmer jeg aldrig. Han var høj, kraftig, bredskuldret og syntes at kunne være omtrent fem og fyrretyve år. Hans tætte, røde skæg, hans levende, grå øjne, næsen med de afskårne næsebor og de røde pletter på hans pande og kinder gav det brede, koparrede ansigt et sælsomt, ubeskriveligt udtryk. Han var iført rød skjorte, en kirgisisk trøje og vide kosakbenklæder. Den

førstnævnte var, som jeg siden erfarede, den deserterede korporal Beloborodov, den anden var Afanasij Sokolov med tilnavnet Klopusja. En dømt forbryder, der tre gange var flygtet fra Sibiriens bjergværker.

Det selskab, jeg så uventet var kommet i, afledte i nogle øjeblikke mine tanker fra den sag, der udelukkende beskæftigede mig.

Ved sit spørgsmål kaldte Pugatsjev mig imidlertid snart tilbage til virkeligheden.

"Nå, hvad er grunden til, at du har forladt Orenburg?"

En dristig tanke fo'r mig i hovedet. Det syntes, som om Forsynet, ved nu anden gang at føre mig sammen med Pugatsjev, selv gav mig lejligheden i hænderne til at udføre min plan. Jeg besluttede at føre mig forholdene til nytte, og uden lang betænkning svarede jeg Pugatsjev:

"Jeg er på vejen til Bjelogorsk for at befri en stakkels fader- og moderløs pige, der svæver i stor fare".

Pugatsjevs øjne lynede.

"Hvem af mine folk er det, der truer en fader- og moderløs pige?" råbte han. "Han skal ikke undgå min straf, om så hans pande var syv fod høj. Sig mig, hvem er det?"

"Det er Sjvabrin", svarede jeg; "han holder den pige indespærret, som du så ligge syg i popens hus, og vil tvinge hende til at blive sin hustru."

"Jeg skal lære ham," råbte Pugatsjev vildt. "Han skal få at føle, hvad det vil sige at handle efter egen drift og undertrykke mit folk. Jeg skal lade ham hænge!"

"Tillad mig at sige et ord!" faldt Klopusja ind med hæs stemme. "Du har handlet i overilelse, da du betroede ham

kommandoen over fæstningen, og nu handler du overilet, når du vil lade ham hænge. Du har allerede krænket kosakkerne nok ved at give dem en adelsmand til kaptajn; krænk nu ikke adelsmændene ved at lade en af dem henrette på en blot og bar anklage".

"Der er slet ingen grund til hverken at vise dem nåde eller medlidenhed", sagde den lille olding med det blå bånd. "Det kan ikke skade at klynge denne Sjvabrin op, men det kunne for resten også være godt at tage denne officer her en smule i forhør. Hvor kommer det sig, at han er så nådig at aflægge besøg her hos os? Når han ikke anerkender dig for zar, så kan han jo ikke bede dig om at vise retfærdighed, og anerkender han dig, hvorfor er han da hidtil blevet i Orenburg mellem dine fjender? Kunne du ikke have lyst at befale mig at føre ham til rådhuset og lade lægge lidt i ovnen der? Det skulle ikke undre mig, om Hans Nåde var sendt herud af generalen i Orenburg."

Jeg måtte selv indrømme, at den gamle slyngels logik var fuldkomment begrundet. Jeg gyste uvilkårligt ved tanken om, hvilke hænder det var, jeg var faldet i. Pugatsjev lagde mærke til min forvirring.

"Nå, Deres Velbårenhed", sagde han og blinkede med øjnene, "der synes at være noget i hvad min feltmarskal der siger. Hvad har du at svare til det?"

Ved Pugatsjevs hånlige tiltale vendte modet tilbage hos mig. Jeg svarede roligt, at jeg jo befandt mig i hans vold, og han kunne gøre med mig hvad han ville.

"Rigtigt!" sagde Pugatsjev; "sig mig nu, hvorledes er tilstanden hos jer i Orenburg?"

"Alt er, Gud være lovet, i den bedste orden," svarede jeg.

"I bedste orden!" sagde Pugatsjev, "og indbyggerne kreperer af sult."

Det var rigtignok sandt, men tro mod min pligt og min ed forsikrede jeg, at det var et falsk rygte, og at Orenburg var vel forsynet med alle mulige levnedsmidler.

"Du ser jo", sagde den lille olding ivrigt, "han lyver dig lige i ansigtet. Alle flygtninge er enige i at erklære, at der hersker sult og sygdom i Orenburg, og at man allerede er begyndt at fortære ådsler, og oven i købet med begærlighed; men Hans Nåde derimod forsikrer, at der er overflødighed af alt. Lader du Sjvabrin hænge, så lad denne unge fyr dingle i samme galge, så har de ikke noget at lade hinanden høre."

Den afskyelige gamles bemærkninger syntes at gøre indtryk på Pugatsjev. Til alt held gav Klopusja sig til at sige sin kollega imod.

"Snak, Namitsj," sagde han, "du tænker altid kun på at hænge og myrde. Er du da så forfærdelig en helt? – Når man betragter dig, skulle man snarere undres over, at krop og sjæl kan hænge sammen på dig endnu! Du står allerede med den ene fod i graven og vil endnu befordre andre ind i evigheden! Har du ikke blod nok på din samvittighed?"

"Hvad mener du da om dig selv?" svarede Beloborodov "hvoraf kommer det sig, at du på én gang er blevet så medlidende en sjæl?"

"Ja," svarede Klopusja, "jeg er vist nok også en synder, og denne hånd" – her knyttede han sin barkede næve, smøgede sit ærme op og fremviste sin lodne arm – "denne hånd har også gjort sig skyldig i at have udgydt kristent blod, men det har dog altid været min fjende og aldrig min gæst, jeg har ombragt. På

alfar vej eller i den mørke skov har jeg været på færde, aldrig i mit hjem eller ved arnestedet. Med kølle og økse, men aldrig med – kællingesladder!"

Den lille gamle mand drejede hovedet til siden og mumlede mellem tænderne: "Afskårne næsebor!"

"Hvad er det, du mumler om, gamle uglebillede?" sagde Klopusja, "snakker du om afskårne næsebor? Vent du blot, din tid kommer også nok engang. Jeg håber til Gud, du vil også nok komme til at lugte de glødende tænger. Men indtil den tid kommer, tag dig i agt, at jeg ikke rykker dit hæslige skæg op med rode!"

"Hold dog op med at trættes, I herrer generaler!" sagde nu Pugatsjev med værdighed. "Det ville ikke være nogen stor ulykke, om alle disse orenburger-hunde sprællede i samme galge, men en ulykke ville det være, om vore egne gode hunde slås med hinanden. Så, lad det nu være nok!"

Klopusja og Beloborodov sagde ikke et ord mere og lod sig nøje med at tilkaste hinanden rasende blikke.

Jeg anså det for påtrængende nødvendigt at give samtalen en anden retning, da den næppe ville have ført til noget heldigt resultat, hvis den fortsattes i samme ånd. Jeg henvendte mig derfor til Pugatsjev og sagde i en munter tone:

"Å, jeg havde nær glemt at takke dig for hesten og skindpelsen. Uden den ville jeg aldrig have nået Orenburg; jeg ville være frosset ihjel undervejs."

Knebet lykkedes. Pugatsjev kom i godt lune.

"En æresgæld må man betale," sagde han og blinkede med øjnene. "Men fortæl mig nu, hvorfor du har så megen interesse

for den pige. Sjvabrin holder indespærret. Hun skulle vel ikke have bedåret dit unge hjerte, hvad?"

"Hun er min fæstemø", svarede jeg, da jeg så, at himlen havde opklaret sig, og jeg ikke mere behøvede at skjule sandheden.

"Din fæstemø?" råbte Pugatsjev. "Hvorfor sagde du ikke det straks? – Du skal have hende til hustru, og vi skal være gæster ved dit bryllup".

Han vendte sig derpå til Beloborodov.

"Hør, feltmarskal!" sagde han til ham; "Hans Nåde og jeg er gamle venner. Lad os få noget aftensmad. I morgen vil vi tænke videre over sagen og se, hvad der er at gøre."

Jeg ville gerne have undgået den mig tiltænkte ære, men det var umuligt. To unge kosakpiger, døtre af husets ejer, bredte en hvid dug på bordet og bragte brød, en terrin med fiskesuppe og nogle flasker vin og øl. Og for anden gang sad jeg til bords med Pugatsjev og hans skrækkelige fæller.

Det orgie, hvortil jeg således ufrivilligt blev vidne, varede til langt ud på natten. Endelig overvældedes sviregasterne af drukkenskab. Pugatsjev sov ind på sin stol, hans gæster rejste sig og tilkendegav mig, at jeg skulle forlade ham. Vi gik i fællesskab. På Klopusjas befaling førte vagten mig til rådhusets domsal, hvor jeg fandt Savelitsj, og hvor jeg blev lukket inde sammen med ham.

Savelitsj var så forbavset over alt, hvad han så og hørte, at han ikke var i stand til at få et spørgsmål om det over sine læber. Han lagde sig ned i det uoplyste rum, og jeg hørte ham længe sukke og stønne. Derpå begyndte han at snorke, og jeg hengav mig til mine tanker, der holdt mig vågen hele natten igennem.

Næste morgen blev jeg atter ført for Pugatsjev. Der holdt en kibitka, forspændt med tre tatariske heste, for hans dør. Gaden var fuld af mennesker. Jeg mødte ham i forværelset. Han var iført rejsedragt, pels og kirgisisk hue og omringet af selskabet fra forrige aften. Alle havde påtaget sig en underdanig holdning, der stod i en besynderlig modsætning til hvad jeg havde set og hørt om natten.

Pugatsjev hilste mig muntert god morgen, steg op i kibitkaen og befalede mig at tage plads ved siden af sig. "Til fæstningen Bjelogorsk!" råbte Pugatsjev til den bredskuldrede tatar, der kørte trespandet stående. Mit hjerte bankede heftigt. Hestene travede af sted, klokkerne ringede, og kibitkaen fløj hen over sneen.

"Holdt, holdt!" skreg en stemme, som jeg kendte alt for godt, og jeg så Savelitsj komme styrtende efter os.

Pugatsjev lod gøre holdt.

"Å, lille fader, Peter Andrejitsj", råbte min tjener, "lad mig ikke på mine gamle dage blive her alene mellem disse sku –"

"Ah, det er dig, dit gamle uglebillede," sagde Pugatsjev; "det er Gud, der atter fører os sammen. Godt, hæng bag på!"

"Tak, zar, tak, lille fader!" svarede Savelitsj og tog plads. "Den gode Gud give dig sundhed og hundrede år at leve i, fordi du værdiges at se ned til mig gamle mand og trøste mig. Jeg skal hele mit liv igennem bede til Gud for dig og aldrig mere tale om den hareskindspels".

Denne hareskindspels kunne Pugatsjev dog måske have taget ham meget ilde op. Men heldigvis forstod usurpatoren ikke den ubehændige hentydning eller lod i alt fald, som om han havde overhørt den. Hestene galopperede atter af sted. Idet vi kørte

forbi, stod folk stille på gaden og bukkede dybt. Pugatsjev nikkede nådigt til begge sider. Snart var vi ude af landsbyen og fo'r hen ad den jævne landevej.

Man kan let forestille sig, hvad jeg følte i dette øjeblik. Om få timer skulle jeg gense det væsen, jeg allerede frygtede for at have mistet for bestandigt. Jeg udmalede mig gensynets øjeblik. Men jeg tænkte også på den mand, af hvem min skæbne afhang, og som jeg ved et mærkværdigt sammentræf af omstændigheder på en så besynderlig måde var kommet i berøring med. Jeg tænkte på den mands vilde grusomheder og blodtørstige tilbøjeligheder, der nu optrådte som min elskedes frelser. Pugatsjev vidste ikke, at hun var en datter af kaptajn Mironov; Sjvabrin var i stand til at røbe alt, hvis det kneb for ham; men sandheden kunne jo forresten også komme for en dag på anden måde. – Hvad skulle der da blive af Maria? Det løb mig iskoldt ned ad ryggen, og hårene rejste sig på mit hoved.

Pugatsjev afbrød mig i mine grublerier, idet han spurgte: "Hvad er det, Deres Nåde grunder så ivrigt på?"

"Det er ikke så underligt, at jeg grunder," svarede jeg. "Jeg er officer og adelsmand; endnu i går kæmpede jeg imod dig, og i dag kører jeg i vogn sammen med dig, og hele mit livs lykke er afhængig af dig."

"Hvorledes det?" spurgte Pugatsjev. "Er du bange?"

Jeg svarede, at, da han allerede én gang havde skænket mig livet, gjorde jeg regning ikke blot på hans velvilje, men på hans hjælp.

"Og deri gør du ret – jeg siger, du gør ret deri!" sagde prætendenten. "Du så jo, med hvor skæve øjne mine knægte betragtede dig; endnu i dag ville den gamle med djævels vold og

magt bevise mig, at du var en spion og fortjente at spændes på pinebænken og hænges. – Men det ville jeg dog ikke have med at bestille," føjede han til med dæmpet stemme for ikke at høres af Savelitsj og tataren, "og det kan du takke det glas vin, du bød mig, og din hareskindspels for. Du ser altså, jeg er ikke så blodtørstig, som dine meningsfæller udråber mig for."

Jeg kom til at tænke på indtagelsen af Bjelogorsk, men anså det for bedst ikke at modsige ham; jeg svarede derfor ikke et ord.

"Hvad siger man om mig i Orenburg?" spurgte Pugatsjev efter et øjebliks tavshed.

"Ja, man siger, du er en hård hals at blive af med. Sandt at sige har du givet os dygtigt at bestille."

Det var tydeligt at se på hans ansigt, at dette smigrede hans forfængelighed.

"Ja," sagde han med selvbehagelig mine, "jeg forstår mig lidt på krigsvæsen. Har I i Orenburg hørt tale om slaget ved Jusejev? Der faldt fyrretyve generaler, og fire armékorps blev taget til fange! Mon kongen af Preussen skulle kunne måle sig med mig, hvad?"

Røverhøvdingens praleri morede mig.

"Ja, hvad mener du selv?" spurgte jeg. "Tror du, du ville være i stand til at sejre over Frederik den Store?"

"Fedor Fedorovitsj? Ja, hvorfor ikke? Har jeg ikke gjort det af med jeres generaler, og har de ikke overvundet ham? Hidtil har mine våben haft held med sig. Bi kun lidt, du skal snart få andre ting at høre om mig, når jeg først marcherer løs på Moskva."

"Har du virkelig i sinde at gå mod Moskva?"

Han tav et øjeblik og sagde derpå med dæmpet stemme:

"Ja. Gud ved – min vej er smal, min vilje er svag, mine folk viser mig ikke lydighed – det er nogle slyngler – jeg må holde ørerne stive – ved det første uheld, der hændte mig, ville de ikke tøve med at bringe deres eget skind og mit hoved i sikkerhed."

"Det forstår sig," svarede jeg. "Men var det så ikke bedre, om du selv forlod dem, mens det endnu er tid, og faldt til fode for kejserinden?"

Pugatsjev smilede bittert.

"Nej," svarede han, "nu er det for sent at angre. For mig er der ingen nåde mere at vente. Jeg må blive ved, som jeg er begyndt. Hvem ved? – måske kan jeg endnu have lykken med mig! – blev Grisjka Otrepjev ikke zar af Moskva?"

"Ja, men husker du, hvorledes det gik ham til sidst? Han blev kastet ud af et vindue og dræbt og brændt, og så stoppede man hans aske som forladning i en kanon og spredte den for alle vinde."

"Hør", sagde Pugatsjev med en slags vild begejstring, "jeg skal fortælle dig et eventyr, som jeg engang i min barndom har hørt af en gammel kalmukkvinde:

"Engang spurgte ørnen ravnen: Hør, sig mig engang, lille ravn, hvor kan det være, at du kan leve her på Guds grønne jord i tre hundrede år, og jeg i det hele kun tre og tredive? – det kommer deraf, lille fader, svarede ravnen, at du drikker varmt blod, men jeg ernærer mig af ådsler. – Ørnen lo og sagde: Godt! Jeg skal prøve at ernære mig på samme måde. Som sagt, så gjort. Ørnen og ravnen fløj så af sted. Så fik de øje på en død hest. De slog ned på den. Ravnen gav sig til at slide i den og fandt den prægtig. Ørnen hakkede i den én gang, to gange, derpå baskede den med vingerne og sagde til ravnen: Nej,

broder ravn, så er det bedre for mig at drikke varmt blod end at leve i tre hundrede år af ådsler, så lad der ske, hvad Gud vil!"

"Hvad siger du til den kalmukfabel?"

"Den er meget sindrig," svarede jeg. "Men at leve af rov og mord er, så vidt jeg skønner, ikke stort andet end at leve af ådsel."

Pugatsjev så forbavset på mig og svarede ikke. Vi tav begge. Enhver var fordybet i sine egne tanker. Tataren gav sig til at nynne en melankolsk melodi. Savelitsj sad og nikkede med hovedet snart til højre og snart til venstre. Kibitkaen gled hurtigt hen over den frosne vej.

På én gang viste der sig ved Jaiks stejle bredder en lille landsby med palisader og klokketårn, og et kvarter derefter befandt vi os i fæstningen Bjelogorsk.

12. Den fader- og moderløse pige

Kibitkaen gjorde holdt foran kommandantens bolig. Indbyggerne havde kendt lyden af Pugatsjevs klokker og kom styrtende til i massevis. Sjvabrin modtog usurpatoren på trappen. Han var klædt som kosak og havde ladet skægget vokse. Forræderen hjalp Pugatsjev ud af vognen og gav sin hyklede glæde og ærbødighed til kende på den mest krybende måde. Ved at se mig blev han forlegen, men fattede sig hurtigt, gavn mig hånden og sagde:

"Nå, du er altså også en af vore? Det er rigtigt, det skulle du have været for lang tid siden."

Jeg vendte mig bort uden at svare.

Mit hjerte sammenkrympedes, da vi trådte ind i det lille, mig så vel bekendte værelse, hvor den afdøde kommandants officersdiplom endnu hang som en sørgelig gravskrift på væggen.

Pugatsjev satte sig på den sofa, hvor Ivan Kusmitsj plejede at sove til middag. Sjvabrin bragte egenhændigt sin herre et glas brændevin; Pugatsjev drak det ud og sagde, idet han pegede på mig:

"Giv også Hans Nåde et glas."

Sjvabrin bød mig presentérbakken; jeg vendte mig atter bort. Han syntes at være blevet et ganske andet menneske. Med sin sædvanlige skarpsindighed havde han sikkert bemærket, at

Pugatsjev ikke var tilfreds med ham. Han betragtede ham med skræk og mig med mistanke. Pugatsjev stillede et par spørgsmål om, hvorledes det stod til i fæstningen, om de rygter, der var i omløb om fjenden, og lignende. – Derpå forandrede han pludselig tone og spurgte skarpt:

"Sig mig, min ven, hvem er den pige, du holder indespærret her?"

Sjvabrin blev dødbleg.

"Zar," svarede han med skælvende stemme – "zar, hun er ikke indespærret, hun er syg – hun ligger til sengs."

"Så vis mig ind til hende," sagde usurpatoren og rejste sig.

At vægre sig ved at adlyde var umuligt. Sjvabrin førte Pugatsjev ind i Marias værelse. Jeg fulgte efter.

Sjvabrin blev stående på trappen.

"Zar," sagde han, "I kan forlange af mig hvad I vil, men tillad ingen fremmed at træde ind i min kones soveværelse."

Jeg rystede af harme.

"Du er altså gift!" skreg jeg, parat til at sønderrive ham.

"Stille!" afbrød Pugatsjev mig, "lad mig! – du," vedblev han og vendte sig mod Sjvabrin, "kom ikke med udflugter; enten hun er din kone eller ej, så tager jeg hvem det behager mig med i hendes sovekammer. Følg med, Deres Nåde!"

Sjvabrin tøvede atter udenfor døren og sagde med skælvende stemme:

"Zar, jeg må gøre dig opmærksom på, at hun har feber; hun har fantaseret i tre dage."

"Luk op!" sagde Pugatsjev.

Sjvabrin gav sig til at søge i sine lommer og erklærede endelig, at han havde glemt nøglen; Pugatsjev sparkede til

døren med foden; låsen gav efter, døren fløj op, og vi trådte ind.

Jeg kastede et hurtigt blik ind i værelset og var nærved at besvime. Der sad Maria Ivanovna i grove bondeklæder, bleg, mager og med udslået hår, på sengen. Foran hende stod et krus vand med et stykke brød over. Ved at se mig fo'r hun sammen og udstødte et gennemtrængende skrig. Det er mig umuligt at beskrive. Hvad jeg følte i dette øjeblik.

Pugatsjev kastede et sideblik til Sjvabrin og sagde med hånlig latter:

"Dit hospital er i fortrinlig stand!"

Derpå trådte han hen til Maria.

"Sig mig engang, min lille due, hvorfor straffer din mand dig på den måde?"

"Min mand?" gentog hun. "Han er ikke min mand. Aldrig vil jeg være hans hustru. Hellere vil jeg dø – og jeg *vil* dø, hvis ingen befrier mig!"

Pugatsjev så truende på Sjvabrin.

"Du har altså villet lyve for mig?" sagde han. "Ved du, din usling, hvad du har fortjent?"

Sjvabrin faldt på knæ for ham.

Ved dette syn veg min had- og hævnfølelse for den dybeste foragt. Med væmmelse så jeg på denne adelsmand, der styrtede på knæ for en kosak-desertør.

Pugatsjev lod sig bevæge.

"For denne gang tilgiver jeg dig," sagde han til Sjvabrin, "men den første forbrydelse, du gør dig skyldig i igen, vil veje dobbelt på grund af denne skændighed."

Derpå vendte han sig mod Maria og sagde:

"Kom, smukke barn! Du er fri! Jeg er zaren."

Maria tilkastede ham et hurtigt blik og gættede, at det var hendes forældres morder, der her stod for hende. Hun dækkede sit ansigt med sine hænder og faldt afmægtig om. Jeg styrtede til – da smuttede min gamle bekendt Palasjka rask ind i værelset og tog sig af sin frøken.

Pugatsjev forlod sovekammeret, og vi gik alle tre tilbage til de andre værelser.

"Nå, Deres Nåde!" sagde Pugatsjev og lo, "nu har vi altså befriet den smukke pige – hvad siger du nu til, om vi lod præsten hente og vie dig til sin niece? Ønsker du det, skal jeg gerne være din forlover! Sjvabrin kan så føre bruden. Så holder vi gilde ovenpå, og så er den potte ude!"

Nu skete hvad jeg så meget havde frygtet; da Sjvabrin hørte Pugatsjevs forslag, blev han ganske ud af sig selv.

"Zar," råbte han rasende; "jeg har løjet for dig, men Grinev bedrager dig også. Den unge pige er ikke præstens niece, hun er en datter af Ivan Mironov, som blev henrettet ved fæstningens indtagelse."

Pugatsjev betragtede mig vildt.

"Hvad skal det betyde?" råbte han forbavset og rasende.

"Sjvabrin taler sandt!" svarede jeg med fasthed

"Det har du ikke talt noget til mig om," sagde Pugatsjev, fremdeles med truende miner.

"Men betænk dog selv," vedblev jeg, "hvorledes kunne jeg i dine folks nærværelse sige, at hun var en datter af Mironov? Så ville de jo have revet hende i stykker! Hun havde ikke stået til at redde!"

"Det er også sandt!" sagde Pugatsjev og lo. "Mine drukkenbolte havde ikke skånet den stakkels pige. Præstens

kone har handlet ret i at narre dem."

"Hør," vedblev jeg, da jeg fandt ham i så godt lune igen, "jeg ved ikke og vil ikke vide, hvorledes jeg skal tiltale dig – men Gud er mit vidne, jeg er villig til at betale dig med mit liv for, hvad du har gjort for mig. Men du må ikke fordre noget, der strider mod min ære og min samvittighed som kristen. Du er min velgører; sæt kronen på hvad du har begyndt: Lad mig gå herfra med det stakkels forældreløse barn ad den vej, Gud vil føre os, så vil vi, hvad der end måtte hænde dig, hver dag bede til Gud for din sjæl."

Pugatsjevs vilde hjerte syntes at føle sig rørt.

"Lad det da være, som du ønsker det," sagde han. "Enten må man straffe for alvor eller skænke fuldstændig tilgivelse. Tag din skønne og før hende, hvorhen du vil. Gud være med jer og velsigne jeres kærlighed."

Han vendte sig til Sjvabrin og befalede ham at udfærdige et pas for mig til alle de ham undergivne fæstninger. Sjvabrin var fuldstændigt ydmyget og stod som forstenet. Derpå fjernede Pugatsjev sig for at inspicere fæstningen. Sjvabrin ledsagede ham, og jeg blev tilbage under foregivende af, at jeg måtte gøre forberedelser til min rejse.

Jeg skyndte mig til Marias værelse. Døren var lukket i lås; jeg bankede på.

"Hvem er det?" spurgte Palasjka.

Jeg nævnte mit navn. Nu hørte jeg Marias blide stemme indenfor.

"Vent et øjeblik, Peter Andrejitsj; jeg klæder mig på. Gå over til Akulina Pamfylovna, jeg kommer straks derover."

Jeg gjorde, som hun ønskede, og begav mig til præsteboligen. Præsten og hans kone kom mig i møde. Savelitsj havde allerede underrettet dem om, hvad der var hændt.

"God dag, Peter Andrejitsj!" sagde præstens kone. "Altså har Gud dog føjet det således, at vi kom til at ses igen. Hvorledes har De det? Vi har talt om Dem hver dag og Maria Ivanovna – ak, hvad har hun ikke måttet lide i Deres fraværelse, den stakkels lille due! ... Men sig mig, lille fader, hvordan har De dog båret Dem ad med Pugatsjev? Hvor kan det være, at han ikke har taget livet af Dem? Nå ja, det må vi jo da takke den skændige karl for!"

"Nå, ti nu stille, gamle!" afbrød manden hende. "Du må ikke plapre ud med alting, der falder dig på tungen. Af megen tale kommer fortrydelse. Å, vær så god at træde ind, Peter Andrejitsj, det er længe siden vi sås."

Hans hustru dækkede op med, hvad der var i huset og vedblev imens at tale i et væk. Hun fortalte mig, at Sjvabrin havde tvunget hende til at udlevere Maria, og hvorledes den stakkels pige havde grædt og ikke ville gå, hvorledes Maria havde vedligeholdt forbindelsen med dem ved Palasjkas hjælp, der var en resolut og behændig pige og havde vidst at få endog kosakløjtnanten til at danse efter sin pibe – hvorledes hun havde rådet Marie til at skrive til mig, osv. osv. Jeg for mit vedkommende fortalte hende i få ord, hvad der var hændt mig. Præsten og hans hustru korsede sig, da de hørte, at Pugatsjev kendte deres bedrageri.

"Korsets magt beskytter os!" sagde Akulina Pamfylovna, "og Gud lader dog uvejret trække os forbi! Ja, ja, Sjvabrin, det er rigtignok en net fugl!"

I dette øjeblik gik døren op, og Maria Ivanovna trådte ind med et smil på de blege læber. Hun havde afført sig sin bondedragt og var klædt, som hun plejede, simpelt og elskværdigt.

Jeg greb hendes hånd og var i lang tid ikke i stand til at tale. Vi tav begge, vore hjerter var for fulde. Præstefolkene følte, at de var til overs, og fjernede sig. Vi var alene. Alle udståede besværligheder var glemt. Vi fortalte og fortalte og syntes aldrig at kunne blive færdige Maria meddelte mig alt, hvad der var sket siden fæstningens erobring; hun skildrede mig sin skrækkelige stilling og alle de kvaler, Sjvabrin havde voldt hende. Men vi mindedes også vore tidligere lykkelige dage. Vi måtte begge græde. Endelig begyndte jeg at udvikle hende mine planer. At blive her i fæstningen, i Pugatsjevs vold og under Sjvabrins regimente, var umuligt. At flygte med hende til Orenburg, som nu var udsat for alle farerne ved en belejring, kunne der heller ikke være tale om. Maria havde slet ingen slægtninge mere. Jeg foreslog hende at tage hjem til mine forældre. I førstningen var hun tvivlrådig. Hendes fordomme og den uvilje, min fader havde vist mod hende, afskrækkede hende. Dog lykkedes det mig at berolige hende. Jeg vidste, at min fader ville anse det for sin pligt at tage mod datteren af en tapper soldat, der var faldet for fædrelandet.

"Dyrebare Marie!" sagde jeg; "jeg betragter dig som min tilkommende hustru. De overordentlige begivenheder, vi har oplevet med hinanden, har forenet os uopløseligt; intet på Jorden formår atter at adskille os."

Maria hørte på mig uden fremkunstlet undseelse eller upassende knibskhed. Hun følte ligesom jeg, at hendes skæbne

uigenkaldeligt var forenet med min, men hun gentog, at hun kun kunne blive min hustru, når mine forældre gav deres samtykke. Jeg modsagde hende ikke. Vi kyssede hinanden hjerteligt og inderligt, og således var alt afgjort imellem os.

En time senere bragte kosakløjtnanten mig passet, underskrevet med Pugatsjevs krimskrams, og meddelte mig, at denne ønskede at tale med mig. Da jeg kom, fandt jeg ham i begreb med at bryde op. Jeg kan ikke beskrive, hvad jeg følte, da jeg tog afsked med dette skrækkelige menneske, denne forbryder, der var så grusom mod alle andre, kun ikke mod mig. Hvorfor skal jeg ikke sige sandheden rent ud? Jeg følte mig i dette øjeblik mægtigt draget imod ham. Gerne havde jeg revet ham ud af de misdæderes selskab, som han var anfører for, og reddet ham, mens det endnu var tid, men Sjvabrins tilstedeværelse såvel som den hob af mennesker, der trængte sig omkring os, forhindrede mig i at komme frem med, hvad der lå mig på hjerte.

Vi skiltes ad som venner. Da Pugatsjev bemærkede Akulina Pamfylovna blandt mængden, truede han ad hende med fingeren og blinkede betydningsfuldt til hende. Derpå satte han sig op i vognen og befalede kusken at køre tilbage til Berd, og da hestene satte sig i trav, lænede han sig ud af vognen og sagde til mig:

"Gud være med Dem! Måske ses vi igen!"

Og vi sås virkelig også – men under hvilke forhold!

Pugatsjev var borte. Længe så jeg ud over den vidtudstrakte steppe, henover hvilken hans trespand fløj med pilens hurtighed. Mængden spredtes ad, og Sjvabrin forsvandt ligeledes. Jeg gik tilbage til præsteboligen, hvor allerede var

beredt til vor afrejse, og jeg var også stærkt opsat på at komme af sted. Vor smule rejsetøj var allerede pakket på kommandantens gamle rejsevogn; på et øjeblik var hestene forspændte. Maria besøgte for sidste gang sine forældres grav bag kirken.

Jeg ville ledsage hende derhen, men hun bad mig lade hende gå alene. Fem minutter efter vendte hun stille grædende tilbage. Fader Gerasim kom ud på trappen, da vognen kørte frem. Maria, Palasjka og jeg tog plads i kibitkaen, mens Savelitsj satte sig på bukken.

"Lev vel, Maria Ivanovna, vor lille due! Lev vel, Peter Andrejitsj!" sagde den gode præstekone. "Lykkelig rejse, og Gud give jer lykke og velsignelse!"

Vi kørte af sted. Jeg så Sjvabrin stå ved et vindue i kommandantens hus. Mørkt had udtalte sig i hans miner. Jeg agtede ikke at triumfere over en overvunden fjende og vendte hovedet til den anden side.

Endelig havde vi fæstningsporten bag os og forlod for bestandigt Bjelogorsk.

13. Fængslingen

Det var en så mærkværdig måde, hvorpå jeg havde genvundet den dyrebare pige, for hvis sikkerhed jeg endnu den samme dags morgen havde været så ængstelig, at jeg ikke ret kunne tro på min lykke, men alt, hvad der var sket, næsten stod for mig som en drøm. Maria så tankefuld ud og så snart på mig, snart ud på vejen – heller ikke hun syntes ganske at have fattet sig. Vi forholdt os tavse, vi var for stærkt grebet til at tale. Umærkeligt gik tiden, og efter to timers forløb befandt vi os i den næste fæstning, der ligeledes var i Pugatsjevs vold. Vi skiftede heste. Af den hurtighed og iver, hvormed vi blev betjente af den skæggede kosak, som Pugatsjev havde overdraget kommandantens post, mærkede jeg, at man – og det kunne vi rimeligvis takke vor snakkesalige kusk for – holdt mig for en yndling af usurpatoren.

Da vi kørte videre, begyndte det allerede at blive mørkt. Vi nærmede os en lille by, hvor vi, efter hvad den skæggede kosak havde meddelt, ville finde en deling soldater, der befandt sig på march for at støde til usurpatoren. Vagten råbte os an, og på hans råb svarede vor postillon med høj røst:

"Zarens fætter, der rejser med sin hustru."

Øjeblikkelig var vi omringet af en afdeling husarer, der udstødte forfærdelige eder.

"Stå ud af vognen, du djævel!" råbte en vagtmester med et vældigt overskæg. "Vi skal gøre dig og din kone helvede hedt!"

Jeg steg ud og forlangte at blive bragt for den kommanderende officer. Da soldaterne så min uniform, holdt de op med deres skældsord, og vagtmesteren førte mig for majoren. Savelitsj fulgte mig og mumlede:

"Det har du af dit maskepi med zaren! Vi er kommet fra dynen i halmen – – herre Gud! Hvad skal alt det blive til?"

Kibitkaen fulgte langsomt efter os.

Fem minutter efter kom vi til et lille, stærkt oplyst hus. Vagtmesteren overlod mig til nogle soldater og gik for at melde mig. Han kom straks tilbage og meddelte, at Hans Højvelbårenhed ingen tid havde til at modtage mig, men havde befalet at bringe mig i fængsel og føre min hustru for sig.

"Hvad skal det betyde?" råbte jeg rasende. "Er han gal?"

"Det ved jeg ikke, Deres Højvelbårenhed," svarede vagtmesteren. "Men Hans Højvelbårenhed har befalet at bringe Deres Højvelbårenhed i fængsel og føre Hendes Højvelbårenhed for Hans Højvelbårenhed, Deres Højvelbårenhed!"

Jeg styrtede op ad trappen.

Vagten fik ingen tid til at holde mig tilbage, og jeg trængte mig således lige ind i et værelse, hvor der sad seks husarofficerer og spillede kort. Majoren var just ved at give kort. Men hvor blev jeg forbavset, da jeg ved nøjere betragtning i ham genkendte Ivan Ivanitsj Surin, der i sin tid havde gjort mig hundrede rubler lettere i gæstgivergården i Simbirsk.

"Er det muligt?" råbte jeg, "Ivan Ivanitsj! Er det dig?"

"Ih, for fanden, er det Peter Andrejitsj? – Hvordan kommer du her? Og hvor kommer du fra? – Nå, goddag, min broder! Vil du have et slag med?"

"Nej tak, anvis mig hellere kvarter!"

"Ja, hvad for et kvarter skal jeg anvise dig? Bliv du her!"

"Det kan jeg ikke, jeg er ikke alene."

"Nå ja, så lad din kammerat komme herop også."

"Det er ikke en kammerat, jeg rejser med; det er – det er en dame".

"En dame? Hvor fanden har du fisket hende? – Nej, se mig til den skælm!"

Idet han sagde dette, fløjtede han på en så særegen spottende måde, at alle de andre brast i latter. Jeg blev ganske forvirret.

"Nå," vedblev Surin, "for mig gerne; du skal få kvarter her. Men det er forresten skade – vi kunne have slået en svir af ligesom dengang! Hør engang, min dreng! Hvorfor kommer Pugatsjevs kusine ikke herop? Er hun knibsk, hvad? – Sig du hende bare, at hun ikke skal være bange, og at majoren er en meget gemytlig mand, der ikke vil gøre hende fortræd – gå ned og lad os få hende herop!"

"Hvad mener du med Pugatsjevs kusine?" sagde jeg til Surin. "Det er kaptajn Mironovs datter, som jeg har befriet fra fangenskab og er i begreb med at bringe hjem til mine forældre, hvor hun skal blive i nogen tid."

"Hvad for noget? – Er det da dig, der blev meldt nu for et øjeblik siden? – Herre Gud! Hvad skal dog alt det sige?"

"Det skal jeg fortælle dig senere; men nu beder jeg dig, kom ned og tal et beroligende ord til den stakkels pige; dine husarer har sat hende i sådan en skræk –"

Surin traf straks de fornødne forholdsregler. Han gik selv ned for at bede Marie undskylde den ufrivillige misforståelse, hvori han havde gjort sig skyldig, og befalede vagtmesteren at bringe hende til det bedste logis, der var at få i byen. Jeg var

hans gæst for den nat; vi spiste til aften sammen, og da jeg befandt mig alene med Surin, fortalte jeg ham alt, hvad jeg havde oplevet. Han hørte til med stor opmærksomhed. Da jeg var færdig, rystede han på hovedet og sagde:

"Ja, det er alt sammen meget rart, kammerat, men et er der dog, som ikke duer: Hvorfor fanden vil du gifte dig? – jeg er en ærlig karl, en god kammerat, og jeg vil derfor sige dig sandheden. Tro du mig, det er narrestreger at gifte sig. Er det noget for dig at skaffe dig en kvinde på halsen og vugge svøbelsesbørn? Fy for al landsens ulykker! Nej, lad du kaptajnens datter løbe. Jeg har renset vejen til Simbirsk, alt er fuldkommen sikkert der. Send hende af sted alene i morgen til dine forældre, og bliv du ved dit kompagni. Du behøver jo ikke at tage tilbage til Orenburg. Falder du atter i hænderne på oprørerne, slipper du ikke fra det igen for så godt køb. På den måde bliver du kureret for dine forlibte dårskaber, og alt går godt."

Skønt jeg ikke var ganske enig med ham, følte jeg dog, at pligt og ære fordrede, at jeg blev under kejserindens faner. Jeg besluttede at følge Surins råd. Det vil sige, sende Marie hjem til mine forældre og selv blive ved hans regiment.

Nu kom Savelitsj for at være mig behjælpelig ved afklædningen. Jeg sagde ham, at han måtte være belavet på næste morgen at følge med Maria Ivanovna. Han gjorde en mængde indvendinger.

"Hvad er det, du siger der, herre? Kan jeg forlade dig? Hvem skulle så være dig til tjeneste? Og hvad tror du, dine forældre vil sige?"

Da jeg kendte hans stivsindethed, forsøgte jeg at vinde ham for min plan ved venlig tiltale og ved at vise ham fuldkommen oprigtighed.

"Min gode ven, Arkip Savelitsj," sagde jeg, "nægt mig det ikke, bevis mig denne ene velgerning. Her behøver jeg ingen tjener, men jeg ville ikke være rolig, hvis jeg lod Maria Ivanovna rejse uden dig. Ved at være hende til tjeneste tjener du mig, for hun skal være min hustru, så snart det på nogen måde lader sig gøre."

Her slog Savelitsj hænderne sammen med en ubeskrivelig forbavset mine.

"Din hustru!" gentog han. "Herre Gud! Barnet vil gifte sig! Men hvad tror du, din fader vil sige til det, og hvad vil din moder tænke?"

"De vil rimeligvis give deres samtykke," svarede jeg, "når de først har lært at kende Maria Ivanovna. Jeg gør sikker regning på dig. Mine forældre har fuldstændig tillid til dig. Du vil nok lægge et godt ord ind for mig, ikke?"

Den gamle mand blev rørt.

"Ak, lille fader, Peter Andrejitsj!" svarede han; "det er rigtignok tidligt, du vil gifte dig, men Maria er så god og rar en pige, at det ville være synd, om du ikke passede på at beholde hende, mens tid er. Ja, ja, så skal jeg da gøre, som du ønsker. Jeg skal ledsage den kære frøken og i al underdanighed sige dine forældre, at en sådan brud ikke behøver nogen medgift."

Jeg takkede Savelitsj og gik i seng i Surins værelse; i min sindsbevægelse blev jeg snaksom. I førstningen svarede Surin mig meget flinkt, men efterhånden blev hans svar mere

åndsfraværende, og til sidst snorkede han. Jeg tav da stille og lagde mig til at sove.

Tidligt næste morgen begav jeg mig til Marie, og indviede hende i min plan. Hun indrømmede, at den var meget fornuftig, og gav mig fuldkommen ret. Surins afdeling skulle allerede samme dag forlade stedet, og der var altså ingen tid at spilde. Jeg sagde derfor ufortøvet farvel til Marie og betroede hende til Savelitsj efter at have givet hende et brev til mine forældre.

Marie brast i tårer.

"Farvel, Peter Andrejitsj!" sagde hun sagte. "Gud alene ved, om vi får hinanden at se mere, men aldrig vil jeg glemme dig; du vil leve alene i mit hjerte til min sidste stund!"

Jeg var ude af stand til at svare hende, da vi ikke var alene, og jeg ikke i andres nærværelse kunne give mine inderligste følelser til pris.

Endelig rejste hun da. Jeg vendte tavs og sørgmodig tilbage til Surin. Han forsøgte at opmuntre mig, og selv gjorde jeg mig også umage for at tænke på andre ting. Vi tilbragte dagen i svir og spektakel, og hen ad aften drog vi af sted.

Det var henimod slutningen af februar. Vinteren, der så stærkt havde hæmmet alle militære bevægelser, lakkede mod enden, og vore generaler traf aftale om en fælles aktion. Pugatsjev lå endnu fremdeles udenfor Orenburgs mure, men vore tropper samledes fra alle sider og rykkede imod røvernes lejr. De oprørske landsbyer overgav sig straks ved synet af vore folk. Røverbanderne flygtede alle vegne, hvor vi viste os, og alt tydede på, at man snart kunne vente en heldig afslutning af felttoget.

Kort derefter slog fyrst Galitzin Pugatsjev, der lå for fæstningen Tatisjtjev, adsplittede hans tropper og undsatte Orenburg. Oprøret syntes herved at have fået sit nådestød.

Surin var sendt af sted mod en bande oprørske basjkirer, der dog tog flugten, så snart de så os. Foråret var indtrådt, da vi kantonnerede i en lille tatarisk landsby. Floderne trådte over deres bredder og afskar os vejene. Vi trøstede os over vor uvirksomhed ved den tanke, at denne kedsommelige lille krig med røvere og vilde snart ville være til ende.

Men Pugatsjev var endnu på fri fod. Han dukkede snart efter op i Sibiriens fabriksbyer, hvor han samlede nye bander og atter begyndte på sine røvertog. Man hørte snart rygter om hans held. Vi hørte, at han havde ødelagt flere sibiriske fæstninger. Derpå kom der efterretning om, at Kasan var taget, og at prætendenten marcherede mod Moskva. Herover kom generalerne, der havde hengivet sig til det håb, at den foragtede oprører var fuldstændig knust, og derfor havde troet, at der var ingen fare, i stor uro. Surin fik befaling til at gå over Volga mod Simbirsk, hvor oprøret allerede havde grebet om sig. Den tanke, at jeg måske, om end kun for en dags tid, kunne få lejlighed til at gøre et besøg i hjemmet for at omfavne mine forældre og se Maria, opfyldte mig med stor glæde; jeg omfavnede Surin og gentog i et væk: "Til Simbirsk! Til Simbirsk!"

Surin udstødte et suk og svarede, idet han trak på skuldrene:

"Ja, jeg ser nok, du er uigenkaldeligt fortabt. Ulykkelige! Du vil ikke undgå ægtestanden!"

Vi kom til Volgas bredder. Vort regiment tog kvarter i landsbyen N. for natten. Tidligt den næste morgen skulle vi gå over floden. Starosten fortalte, at samtlige landsbyer på den

anden side af floden befandt sig i åbent oprør, og at Pugatsjevs bander strejfede omkring i hele omegnen.

Denne efterretning satte mig i stor uro.

Jeg blev grebet af den største utålmodighed. Den landsby, der tilhørte min fader, lå omtrent tredive verst på den anden side af Volga. Jeg søgte underretning om, hvorvidt det skulle være muligt at blive færget over floden. Beboerne af landsbyen var alle fiskere, og på både var der ingen mangel. Jeg gik til Surin og meddelte ham min hensigt.

"Vær forsigtig!" sagde han. "Det vil være farligt at begive dig på vej alene. Vent til i morgen. Vi vil gå over først og gøre dine forældre et besøg med et halvt hundrede husarer, som vi, for mulige tilfældes skyld, tager med til dækning."

Jeg blev ved min beslutning. Det var ikke vanskeligt at få fat i en båd. Jeg tog plads i den med to færgemænd, der roede raskt til.

Det var en klar måneskinsnat. Der rørte sig ikke en vind. Regelmæssigt og roligt gik strømmen i floden. Vor båd gyngede i takt og gled stille hen over de mørke bølger. Der var omtrent gået en halv time; jeg havde overladt mig til mine drømmerier. Vi havde omtrent nået midten af floden – pludselig gav rorkarlene sig til at hviske med hinanden.

"Hvad er der?" spurgte jeg, idet jeg vågnede af min grublen.

"Gud må vide det!" svarede rorkarlene og så begge ud over vandet i samme retning.

Ved at følge retningen af deres blik så jeg i tågen noget svømme ned ad floden. Jeg lod rorkarlene standse for at lade den ubekendte genstand, der bestandigt nærmede sig mere og mere, komme os på siden.

"Hvad kan det være?" spurgte rorkarlene; "der er hverken mast eller sejl."

I dette øjeblik trådte månen bag en sky, og den svømmende genstand blev endnu utydeligere. Nu var den os ganske nær, men endnu var jeg ikke i stand til at skelne, hvad det var. Pludselig trådte månen atter frem bag skyen og belyste et skrækkeligt billede.

Det var en galge, der var fastgjort til en tømmerflåde; i tværbjælken hang tre lig. Jeg blev grebet af en uimodståelig nysgerrighed. Jeg ville se de hængte i ansigtet.

Jeg befalede færgefolkene at standse flåden med årerne. Forenden af båden stødte voldsomt imod den svømmende galge. Jeg sprang over på flåden og stod nu imellem de to frygtelige pæle. Fuldmånen belyste de ulykkeliges fortrukne ansigter. Den ene var en gammel tsjuvasje, den anden en russisk bonde, en sund og kraftig ung knøs på omtrent en snes år. Da jeg så den tredje, blev jeg så heftigt grebet, at jeg ikke kunne tilbageholde et udbrud af medlidenhed. Det var Vanka, min stakkels Vanka, hvis dumhed havde bragt ham til at slutte sig til Pugatsjev, ovenover deres hoveder var der slået et sort bræt fast, hvorpå der med hvide bogstaver var malet de ord: "Røvere og oprørere".

Færgefolkene ventede på mig med et udtryk af fuldkommen ligegyldighed, mens de vedblev at holde tømmerflåden fast med en hage.

Jeg sprang over i båden igen. Flåden med galgen gik videre ned ad floden, og i lang tid kunne jeg endnu øjne den. Endelig var den ude af syne, og min båd lagde til land ved den stejle, klippefulde flodbred.

Jeg gav færgemændene rundelige drikkepenge, og den ene af dem førte mig til starosten i den nær ved landingspladsen beliggende landsby. Da starosten hørte, at jeg ønskede heste, ville han lige til at gøre sig grov, men efter at min ledsager havde hvisket ham et par ord i øret, forvandledes hans barskhed øjeblikkelig til krybende tjenstiver. Nogle minutter efter stod køretøjet parat. Jeg steg ind og gav ordre til at køre til mit hjem.

Vi kørte rask af sted. Jeg befrygtede kun én ting: At blive opholdt undervejs. For om end mine hændelser på Volga om natten tydede på, at oprørerne var i nærheden, så gav de dog tillige bevis for at øvrigheden var årvågen og energisk. For at kunne møde ethvert tilfælde havde jeg både Pugatsjevs pas og en ordre, hvormed oberst Surin havde forsynet mig, i lommen. Men der var ingen, der mødte os, og henimod daggry fik jeg øje på den lille fyrreskov, bag hvilken vor landsby lå. Kusken drev endnu stærkere på hestene, og et kvarters tid efter havde vi nået N.

Herskabshuset lå for den modsatte ende af den vej, der gik igennem landsbyen. Hestene fløj af sted i strakt galop. På én gang gjorde kusken sig umage for at standse dem midt på vejen.

"Hvad er der?" spurgte jeg utålmodigt.

"Der er en bom, Deres Nåde," svarede kusken, der kun med stor møje havde været i stand til at få hestene til at stå stille i farten.

Der var ganske rigtigt en bom tværs over vejen, og ved siden af den stod en bonde med en knippel i hånden skildvagt. Han trådte hen til mig, tog huen af og forlangte at se mit pas.

"Hvad skal det betyde?" spurgte jeg. "Hvad skal denne bom til, og hvad er det, du skal passe på?"

"Ih, lille fader; der er jo oprør," svarede han og kløede sig i nakken.

"Hvor er dit herskab?" spurgte jeg videre med ængsteligt hjerte.

"Hvor vort herskab er?" spurgte bonden. "Ja, herskabet, det er på kornloftet."

"Hvad for noget! På kornloftet!"

"Ja, Andrusjka, som går starosten til hånde, har indespærret dem der og givet dem håndjern på; han vil føre dem for zaren."

"Ih, du almægtige! – luk hurtigt bommen op, klodrian – – hvad står du og glor efter?"

Karlen tøvede. Jeg sprang ud af vognen, gav ham en lussing og åbnede selv bommen. Bonden betragtede mig med stum forbavselse. Jeg steg atter i vognen og lod køre i galop til herskabshuset. Kornmagasinet befandt sig lige tæt derved.

Her var ligeledes to bønder med knipler stillet op. Vognen holdt lige foran dem. Jeg sprang af vognen og fo'r henimod dem.

"Luk døren op!" råbte jeg.

Rimeligvis har jeg set forfærdelig ud; i alt fald kastede de begge deres knipler og løb deres vej. Jeg prøvede på at sprænge låsen og støde døren ind, men døren var af egetræ, og den uhyre lås gav ikke efter.

I dette øjeblik kom der en bondeknøs fra folkebygningen og spurgte mig med uforskammet mine, hvorledes jeg turde understå mig i at gøre en sådan støj.

"Hvor er starostens medhjælper – hvor er Andrusjka?" skreg jeg. "Lad ham øjeblikkeligt komme tilstede!"

"Det er mig, der hedder – ikke Andrusjka, men Andrej Afanasievitsj," svarede han og rettede sig, "hvad er til tjeneste?"

I stedet for svar tog jeg ham i kraven, slæbte ham hen til kornmagasinet og befalede ham at lukke op.

Starostens medhjælper vægrede sig i førstningen, men en "faderlig" påmindelse forfejlede ikke sin virkning. Han tog nøglen op af lommen og lukkede op.

Jeg gik ind og opdagede i en mørk krog, der kun var svagt oplyst fra en snæver tagluge, min fader og moder. Deres hænder var bundet, og de havde ligeledes fodjern på. Jeg fo'r hen imod dem og omfavnede dem uden at være i stand til at sige et ord. De betragtede mig med forbavselse; tre års felttjeneste havde forandret mig så stærkt at de ikke kendte mig igen.

Pludseligt hørte jeg en mig dyrebar, velbekendt stemme.

"Peter Andrejitsj – er det Dem?"

Jeg vendte mig om og fik øje på Maria Ivanovna, ligeledes lænket, i en anden krog. Jeg var som forstenet. Min fader betragtede mig uden at tale – han vovede ikke at tro sine egne øjne, men glæden strålede ud af hans ansigt.

"Velkommen, kære Peter! Velkommen!" råbte han endelig og trykkede mig til sit bryst. "Gud være lovet, at vi endelig ser dig igen."

Min moder udstødte et højt skrig og gav sig til at græde.

"Lille Peter! Min egen dreng! Hvorledes har Gud ført dig herhen? Er du frisk og rask?"

Jeg skyndte mig at løse deres lænker og ville bringe dem ud af deres fængsel, men da jeg kom hen til døren, fandt jeg den atter lukket.

"Andrusjka!" skreg jeg; "luk op!"

"Ja vist!" svarede starostens medhjælper udenfor. "Nej, bliv nu selv i hullet! Vi skal lære dig, hvad det vil sige at gøre sådan en støj og gennemprygle zarens embedsmænd!"

Jeg søgte ivrigt omkring i huset for at se, om det ikke skulle være muligt at slippe ud på en eller anden måde.

"Gør dig blot ingen ulejlighed!" sagde min fader. "Jeg har været alt for solid en landmand til, at jeg skulle tåle, at der var huller i mine bygninger til adgang for tyve."

Min moder, der et øjeblik havde været henrykt over min ankomst, hengav sig atter til fortvivlelse, da hun så, at jeg kun var kommet for at dele ulykken med hele familien. Men jeg befandt mig roligere nu, da jeg var hos dem og Maria. Jeg havde min kårde og to pistoler, – jeg kunne altså imødegå en belejring. Desuden måtte Surin komme henad aften og befri os. Dette fortalte jeg mine forældre, og det lykkedes mig herved at berolige min moder. Hun hengav sig atter ganske til sin glæde, og der forløb nogle timer med afbrudte samtaler om alle mulige ting og gensidige ømhedsbeviser.

"Nå, Peter! Ja, du har gjort temmelig mange dumme streger, og jeg har været rigtig vred på dig. Men nu er det ikke værd. at tænke på, hvad der er sket. Jeg håber, at du nu har forbedret dig og løbet hornene af dig. Jeg ved, at du har opført dig i tjenesten, som det anstår en brav officer. Gud ske lov! Det var en trøst for mig gamle mand. Og hvis jeg nu kan takke dig for vor frelse, så vil livet være mig dobbelt behageligt."

Med tårer i øjnene trykkede jeg hans hånd og så på Maria, der var så glad over min ankomst, at hun syntes fuldkommen lykkelig og rolig.

Henimod middag hørte vi pludselig en usædvanlig skrigen og støjen udenfor.

"Hvad mon det betyder?" spurgte min fader. "Mon det skulle være din oberst, der er kommet?"

"Nej, det er umuligt", svarede jeg; "han kan ikke være her før aften."

Larmen tiltog. Nu blev der ringet med stormklokken, og nogle ryttere sprængte over gården. I dette øjeblik viste Savelitsj' grå hoved sig i en snæver åbning i væggen, og den stakkels mand råbte med klagende stemme:

"Andrej Petrovitsj! og du, lille fader! Peter Andrejitsj! Maria Ivanovna! – en stor ulykke! De slyngler er stormet ind i landsbyen, og ved du, Peter Andrejitsj, hvem der er deres anfører? – Sjvabrin – Aleksis Ivanitsj Sjvabrin! Fanden tage ham!"

Da Maria hørte det forhadte navn, slog hun hænderne sammen og stivnede af skræk.

"Hør", sagde jeg til Savelitsj, "send hurtigst muligt et ridende bud til færgestedet for at se at møde husarerne og underrette obersten om den fare, der truer os."

"Ja, men hvor skal vi få fat i nogen at sende, nådige herre? Enhver lige indtil de mindste gadedrenge er på oprørernes parti, og der er ikke en hest at opdrive nogetsteds. Å – å, der er de allerede i gården, her foran skuret".

Flere stemmer hørtes tale højt udenfor døren. Jeg gav min moder og Maria tegn til, at de skulle trække sig tilbage i en

krog, trak min kårde og stillede mig op til væggen tæt ved døren. Min fader greb pistolerne, spændte dem og stillede sig ved siden af mig. Låsen knagede, døren gik op, og starostens medhjælper kom til syne. Jeg gav ham et sabelhug – han styrtede forover og spærrede indgangen. I det samme affyrede min fader en pistol ud af døren. Den belejrende hob styrtede tilbage med eder og forbandelser. Jeg trak den sårede ind over dørtærsklen og låsede atter døren.

Hele gården var fuld af bevæbnede, og jeg havde opdaget Sjvabrin imellem dem.

"Vær ikke bange!" sagde jeg til kvinderne; "endnu er ikke alt håb ude. Skyd ikke igen endnu, fader! Spar på dit sidste skud!"

Jeg hørte min moder fremsige en stille bøn. Maria stod ved hendes side, idet hun med englelig ro ventede sin skæbnes afgørelse. Udenfor døren hørtes i et væk de frygteligste skældsord, trusler og forbandelser.

Jeg blev på min post, belavet på at kløve hovedet på den første, der viste sig. Pludseligt tav hoben stille, og jeg hørte Sjvabrins stemme kalde mig ved navn.

"Her er jeg – hvad vil du?" svarede jeg.

"Overgiv dig, Grinev, al modstand er unyttig. Gør det for dine gamle forældres skyld. Du kan dog ikke frelse dig ved at sætte dig til modværge. Jeg skal dog nok få fingre i dig!"

"Prøv på det, usling!"

"Å, jeg agter hverken at sætte mit eget eller mine folks liv på spil, jeg lader simpelthen skuret her stikke i brand, så skal vi se, hvad du vil gribe til, du Don Quijote af Bjelogorsk. Nu må jeg gå for at spise til middag. Benyt du freden imens til at tænk nærmere over sagen. *Au revoir* – Maria Ivanovna! For Dem

behøver jeg ikke at undskylde mig, De vil formodentlig næppe kede Dem i Deres ridders selskab."

Sjvabrin fjernede sig efter at have stillet vagt ved skuret. Vi forholdt os alle tavse. Enhver af os var beskæftiget med sine egne tanker og gyste tilbage for at meddele dem til de andre. Jeg søgte at tænke mig, hvad den hævngerrige Sjvabrin vel kunne finde på. Det var forresten slet ikke mig selv, jeg herved tænkte på, og jeg må tilstå, at mine forældres skæbne ikke opfyldte mig med så megen skræk som den, der ventede min elskede Maria. Jeg vidste, at bønderne næsten forgudede min moder. Også min fader var afholdt uagtet sin strenghed, for han var tillige retfærdig og hjælpsom mod sine undergivne. Deres oprør måtte bero på en forvildelse, en øjeblikkelig rus, og kunne ikke være udbrud af nogen længe næret misstemning. Det var derfor rimeligt, at de ville vise medlidenhed mod deres herskab. Men Maria – hvilken skæbne kunne hun vente sig af disse gudsforgående, samvittighedsløse mennesker?! Jeg gyste for at dvæle ved denne frygtelige tanke og gjorde mig fattet på hellere – Gud tilgive mig det! – at dræbe hende end for anden gang at lade hende falde i den grusomme fjendes vold.

Der forløb atter to timer. Man hørte drukne mennesker synge nede i landsbyen. Vor skildvagt misundte svirebrødrene, og af ærgrelse gav han sig derfor til at udskælde og true os. Vi ventede på, at Sjvabrin skulle gøre alvor af sin trussel. Endelig opstod der bevægelse i gården, og vi hørte atter Sjvabrins stemme.

"Nå, har I tænkt over sagen? Vil I overgive jer på nåde og unåde?"

Ingen svarede.

Efter at have ventet et øjeblik lod Sjvabrin hente halm. Få sekunder derefter oplystes det mørke skur af genskinnet fra flammerne, og røgen begyndte at trænge ind gennem revnerne ved døren.

Da kom Maria hen til mig, greb min hånd og sagde sagte:

"Lad det nu være nok, Peter Andrejitsj! For min skyld skal De ikke styrte Dem selv og Deres forældre i ulykke. Sjvabrin vil nok høre mig – lad mig komme ud!"

"For ingen pris i verden!" råbte jeg af fuldt hjerte. "Ved De da ikke, hvad der venter Dem?"

"Jeg vil ikke overleve min skændsel," svarede hun roligt. "Men måske kan jeg på den måde redde den, der har været min redningsmand, og den familie, der så højmodigt har antaget sig mig forældreløse pige. Lev vel, Andrej Petrovitsj, lev vel, Avdotja Vasiljevna! De har været mere end min velgørerinde. Giv mig Deres velsignelse. Og lev også De vel, Peter Andrejitsj! Vær overbevist om, at jeg – at jeg –"

Hun gav sig til at græde og dækkede sit ansigt med sine hænder.

Jeg var som ude af mig selv. Også min moder græd.

"Ja, lad nu den snak have ende, Maria Ivanovna," sagde min fader afbrydende. "Tror du, at nogen vil lade dig gå alene ud til det røverpak? Forhold dig blot rolig og ti stille. Skal vi miste livet, så vil vi alle dø med hinanden. Hør, Peter! – hvad er det, De endnu står og snakker om udenfor?"

"Vil I overgive jer?" skreg Sjvabrin. "Ellers er I indebrændte om fem minutter."

"Nej, usling! Vi overgiver os ikke!" svarede min fader med tordenstemme, hans mandige ansigt udtrykte en viljekraft, der

endog satte mig i forbavselse. – hans øjne lynede under de grå bryn.

Derpå vendte han sig mod mig og sagde:

"Nu!"

Dermed stødte han døren op. Ilden væltede sig straks ind og slikkede sig langs ad tagbjælkerne, der var dækkede med tørt mos. Min fader fyrede sit skud af, gik over den brændende dørtærskel og råbte. "Følg efter mig!" Jeg tog min moder og Maria i hånden og styrtede ud efter ham.

Foran dørtærsklen lå Sjvabrin på jorden, ramt af min gamle faders hånd. Oprørerne, der var veget tilbage ved vort pludselige udfald, samlede sig straks på ny og omringede os. Det lykkedes mig endnu at uddele nogle sabelhug, men så blev jeg ramt midt på brystet af en mursten. Jeg styrtede til jorden og mistede et øjeblik bevidstheden. Da jeg kom til mig selv igen, så jeg Sjvabrin sidde på hug i græsset og min familie stå foran ham.

Man greb mig under armene, mens en mængde bønder, kosakker og basjkirer omgav os på alle sider. Sjvabrin var dødbleg. Han trykkede den ene hånd mod et sår i siden. Hans ansigt udtrykte lige så meget had som smerte. Han hævede langsomt hovedet, så på mig og sagde med svag, brusten stemme:

"Hæng ham – ham og alle de andre – kun ikke hende."

Hoben fo'r straks imod os og slæbte os hen til porten. Men pludselig slap de os og flygtede til alle sider: Surin trængte i dette øjeblik igennem porten i spidsen for en eskadron husarer med dragne sabler.

Oprørerne havde spredt sig til alle kanter. Husarerne forfulgte dem, huggede dem ned eller tog dem til fange. Surin sprang af hesten, hilste ærbødigt på mine forældre og trykkede mig kraftigt i hånden.

"Nå, der kom jeg nok netop i rette tid, hvad?" sagde han. "Ah, der er hun jo, din fæstemø!"

Marie blev ganske rød i ansigtet.

Min fader trådte hen til ham og takkede ham med rolig, om end, på grund af den sindsbevægelse, hvori han havde været, rystende stemme. Min moder faldt ham om halsen og kaldte ham frelsens engel.

"Hav den godhed at træde nærmere," sagde min fader til ham og førte ham ind i stuen.

Da Surin gik forbi Sjvabrin, blev han stående.

"Hvem er det?" spurgte han og betragtede den sårede.

"Det er anføreren for banden," svarede min fader med en gammel krigers stolthed. "Forsynet styrede min hånd og forundte mig at tugte denne unge usling og hævne min søns blod på ham."

"Det er Sjvabrin", sagde jeg til Surin.

"Sjvabrin! – glæder mig overordentligt. Bring ham bort, karle, og bed lægen om at forbinde hans sår og passe på ham som sin øjesten. Han skal til Kasan og stilles for krigsretten. Han er en af hovedanstifterne, og hans oplysninger må være af stor vigtighed."

Sjvabrin slog de matte øjne op. Der var kun smerten over legemlige lidelser at læse i hans ansigt. Husaren svøbte en kappe om ham og bar ham bort.

Vi gik ind. Bevæget så jeg mig om alle vegne i mit barndomshjem. Alt var som i gamle dage, enhver genstand havde sin gamle plads. Sjvabrin havde ikke tilladt, at der blev plyndret; selv i sin fornedrelse havde han dog haft en uvilkårlig afsky for æreløs havesyge.

Tjenerskabet kom atter til syne i forstuen. Det havde ikke taget del i oprøret og glædede sig inderligt over, at vi var reddet. Savelitsj var ude af sig selv af glæde. Man må nemlig vide, at han under den almindelige forstyrrelse, der var opstået ved røvernes overfald, havde skyndt sig ned i stalden, hvor Sjvabrins hest stod, havde sadlet den og i al hemmelighed trukket den ud og derpå, begunstiget af den støj og tummel, der var alle vegne, var sprængt ned til færgestedet. Han fandt regimentet, der allerede havde sat over Volga og holdt rast på denne side af floden. Da Surin hørte, i hvilken fare vi svævede, lod han sine folk sidde op og skyndte sig, så hurtigt han kunne, til hjælp. Til alt held lykkedes det ham at komme endnu i rette tid.

Surin stod fast på, at starostens medhjælpers hoved skulle stikkes på en stang og i nogle timer være udstillet udenfor kornskuret.

Husarerne vendte tilbage fra forfølgelsen; de medbragte flere fanger og indespærrede dem i det samme skur, hvor vi havde været fængslet og belejret.

Nu begav vi os alle til ro. Mine forældre var meget trætte, og jeg, der hele natten igennem ikke havde lukket et øje, kastede mig på sengen med klæderne på og faldt straks i søvn. Surin fjernede sig for at træffe de fornødne arrangementer.

Henad aften samledes vi i dagligstuen om samovaren og talte om den overståede fare. Maria skænkede teen. Jeg sad ved siden af hende og havde alene opmærksomhed for hende. Mine forældre lod til at betragte vort kærlige forhold med velvillige øjne. Denne aften står endnu den dag i dag tydeligt for mig. Jeg var lykkelig, fuldkommen lykkelig – sådanne øjeblikke har det usle menneskeliv ikke mange af.

Næste morgen kom der bud til min fader om, at bønderne var forsamlet foran herskabshuset for at bekende deres forvildelse. Min fader gik ud på trappen for at tage imod dem. Da han kom til syne, faldt bønderne på knæ.

"Nå, I tossehoveder!" sagde han, "hvor kunne det falde jer ind at gøre oprør?"

"Ja, vi har båret os skammeligt ad, nådige herre!" svarede de som med én mund.

"Ja, båret jer skammeligt ad! Det er rigtignok en net historie – først gør I dumheder, og så kryber I til korset. Nå, ja, ja, jeg tilgiver jer, da Gud har skænket mig den glæde at se Peter Andrejitsj igen. Ja, lad så det være godt, man støder ikke den ned, der anråber om nåde."

"Ja, vi har båret os skammeligt, ret skammeligt ad," råbte bønderne atter.

"Se dog, hvor herligt vejr Forsynet giver os, nu er det tid at bjerge høet hjem, og I dagdrivere, hvad har I bestilt i de sidste tre lange dage? Starost! Kald dem alle sammen til at slå hø, og du er ansvarlig for, dit røde æsel, at alt høet er i hus til Skt. Hansdag! – Så, nu kan I gå!"

Bønderne bukkede og gik til arbejdet, som om intet var hændt.

Sjvabrins sår var ikke dødeligt. Han blev ført til Kasan under stærk dækning. Jeg var fra mit vindue vidne til, at han blev lagt på vognen. Vore øjne mødtes. Han vendte sit hoved bort, og jeg gik straks fra vinduet; jeg var bange for at få skin af at ville triumfere over en ulykkelig fjende.

Surin skulle marchere videre. Uagtet jeg gerne havde dvælet endnu nogle dage hos mine forældre, besluttede jeg mig dog til at følge med ham. Om aftenen før afrejsen begav jeg mig til mine forældre, faldt efter datidens skik på knæ for dem og bad om deres velsignelse til min forbindelse med Maria. De rejste mig op og gav med glædestårer deres samtykke.

Jeg førte Maria hen til dem; hun var bleg og skælvede. De gav os deres velsignelse. Hvad jeg i dette øjeblik følte, vil jeg ikke forsøge på at beskrive. Den, der har befundet sig i min stilling, forstår mig alligevel, og den, der aldrig har været i et sådant tilfælde, kan jeg kun beklage og give det råd at se at blive forelsket, mens det endnu er tid, og så anholde om den fader- og moderlige velsignelse.

Næste dag marcherede regimentet videre. Surin tog afsked med mine forældre og Maria. Vi var alle overbeviste om, at det snart ville have en ende med de militære operationer, og om en måned håbede jeg allerede at være en lykkelig ægtemand. Da Maria sagde mig farvel, kyssede hun mig åbent for alles øjne. Jeg steg i vognen, atter ledsaget af min gamle Savelitsj. Og regimentet satte sig i bevægelse. Længe vedblev jeg at se mig om efter mit barndomshjem, som jeg nu anden gang forlod. En sørgelig anelse bemægtigede sig mig. Det var, som om nogen hviskede til mig, at alle genvordigheder endnu ikke var overstået; jeg frygtede for nye sorger.

Jeg skal ikke indlade mig på at skildre vor march og krigens ophør. Vi drog igennem de af Pugatsjev ødelagte byer og kunne ikke undgå at blotte de stakkels indbyggere for hvad røverne endnu havde levnet dem.

De vidste ikke, hvem de skulle lystre. Al regering var ophævet overalt. Adelsmændene skjulte sig i skovene. Overalt havde insurgenterne plyndret og hærget, men var nu allerede på flugten ad Astrakan til. Anførerne for de enkelte afdelinger, der var udsendt til Pugatsjevs forfølgelse, straffede i flæng skyldige og uskyldige. Tilstanden i hele det ulykkelige land var skrækkelig; Himlen bevare os for atter at blive vidner til oprør i Rusland – vanvid og grusomhed følger i deres spor. De, der hos os spekulerer på forandring af det bestående, er enten unge mennesker, der ikke kender folket, eller mennesker med forhærdede hjerter, der har brudt med alle deres egne personlige forhold og forfølger dem, de erklærer for deres fjender, med bål og brand.

Pugatsjev forfulgtes af oberst Michelson. Snart hørte vi, at han var fuldstændig tilintetgjort, og endelig fik Surin efterretning om oprørerens tilfangetagelse og samtidig befaling til at standse sin videre march. Krigen var endt. Jeg kunne endelig vende tilbage til mine forældre. Tanken om, at jeg snart skulle omfavne dem og se Maria igen, efter at jeg, lige siden jeg sidst tog hjemmefra, havde været uden efterretninger om hende, opfyldte mig med glæde. Jeg dansede som et barn. Surin trak på skuldrene og lo ad mig:

"Nej!" sagde han, "det tager en ende med en forskrækkelse; bliver du gift med hende, så er det ude med dig!"

Men på samme tid forbitredes min glæde af en ejendommelig følelse; jeg foruroligedes uvilkårligt ved at tænke på det forbryderske menneske, der havde så mange uskyldiges blod på sin samvittighed, og på den straf, der ventede ham.

Emeljan, tænkte jeg med beklagelse, hvorfor styrtede du dig ikke imod bajonetterne, eller udsatte dig for kugleregnen? Det havde været den bedste skæbne, du kunne vente, at falde i kampen.

Og hvor naturligt var det ikke, at jeg følte således! Erindringen om ham var hos mig uadskilleligt knyttet til den skånsel, han havde vist mig i det skrækkeligste øjeblik af mit liv, såvel som til min elskedes frelse ud af Sjvabrins forhadte hænder.

Surin gav mig orlov. Efter få dages forløb skulle jeg atter befinde mig i min families skød og gense Maria. Da ramtes jeg pludseligt af et uventet slag.

Den dag, jeg skulle rejse, lige i det øjeblik, jeg ville til at bryde op, trådte Surin ind til mig og rakte mig med bekymret mine et papir. Det var, som om jeg fik et stik i hjertet. Jeg blev forskrækket uden at vide, over hvad. Han sendte min tjener ud af værelset og sagde, at han havde noget at tale med mig om.

"Hvad er det?" spurgte jeg ængsteligt.

"Det er en ubehagelig sag," svarede han og gav mig papiret. "Læs – jeg har lige modtaget det."

Jeg læste – det var en hemmelig ordre, stilet til alle afdelingskommandanter, til at arrestere mig, hvor som helst jeg måtte antræffes, og under forsvarlig eskorte ufortøvet at sende mig til Kasan for at fremstilles for den kommission, der var

udnævnt til at holde dom over Pugatsjev. Jeg havde nær tabt papiret ud af hænderne.

"Jeg kan ikke udrette noget i den sag," sagde Surin. "Det er min pligt at udføre ordren. Rimeligvis er dit venskabelige forhold til Pugatsjev på en eller anden måde rygtedes for autoriteterne. Lad os håbe, at sagen ikke vil have alvorlige følger, og at det må lykkes dig at retfærdiggøre dig for kommissionen. Hold modet oppe, og rejs straks."

Min samvittighed var ren, jeg frygtede ikke for dommerne, men den tanke, at øjeblikket for min genforening med Maria måske kunne blive udsat i lang tid, gjorde mig fortvivlet.

Vognen holdt parat. Surin tog venskabelig afsked med mig. Jeg steg i vognen. To husarer med dragne sabler satte sig ved siden af mig, og et øjeblik efter fo'r vi af sted ad vejen til Kasan.

14. For retten

Jeg var overbevist om, at jeg var blevet arresteret på grund af, at jeg var taget bort fra Orenburg uden tilladelse. I så fald var det mig ikke vanskeligt at retfærdiggøre mig, for man havde ikke alene ikke forbudt os at gøre udfald mod fjenden, men havde endog opmuntret os til det. Imidlertid lod det sig let og med mange vidner bevise, at jeg havde plejet venskabelig omgang med Pugatsjev, og dette ville naturligvis se meget mistænkeligt ud.

På rejsen tænkte jeg hele tiden på det forestående forhør og udarbejdede i tankerne, hvorledes jeg ville svare på de spørgsmål, der måtte blive stillet mig. Jeg var fast bestemt på at ville tilstå den hele, fulde sandhed for dommerne, idet jeg var overbevist om, at dette var det simpleste og tillige det sikreste middel til at retfærdiggøre mig.

Vi nåede da Kasan; hele byen havde et hærget og forbrændt udseende. Hvor der tidligere havde stået huse, lå nu store dynger af kul på begge sider af gaden, og forrøgede rester af mure og huse uden tag sås alle vegne. Det var det spor, Pugatsjev havde efterladt sig. Jeg blev ført til kastellet, der lykkeligt var blevet forskånet for ilden. Husarerne afleverede mig til den vagthavende officer. Denne sendte bud efter en smed. Jeg blev lænket på fødderne med sammensmedede kæder og derpå transporteret i fængsel. Man stødte mig ind i et snævert rum med nøgne vægge og et lille tilgitret vindue.

Det var ingen lovende begyndelse. Jeg tabte imidlertid ikke modet. Jeg søgte tilflugt i alle lidendes trøst, og da jeg først havde mærket den velgørende virkning af en bøn, der kommer fra et rent, men ængstet hjerte, faldt jeg fredeligt i søvn uden at tænke på, hvad min skæbne ville blive.

Næste morgen vækkedes jeg af arrestforvareren, der fortalte mig, at jeg skulle møde for kommissionen. To soldater førte mig over en gård til kommandantens bolig. De blev stående i forværelset og lod mig træde ind alene.

Det var et temmelig stort værelse. Ved et med papirer dækket bord sad to mænd, en gammel general med kolde, mørke træk og en ung kaptajn af garden, der i det højeste kunne være otte og tyve år, med et behageligt, elskværdigt ydre. Ved et særskilt bord ved vinduet sad en skriver bøjet over sin protokol med pennen bag øret, parat til at nedskrive min forklaring.

Forhøret begyndte. Man spurgte om mit navn og min stilling. Generalen spurgte, om jeg var en søn af Andrej Peter Grinev, og da jeg svarede bekræftende, ytrede han strengt:

"Det er sørgeligt, at en så hæderlig mand skal have en så uværdig søn!"

Jeg bemærkede roligt, at, hvilke beskyldninger der end fremsattes imod mig, håbede jeg dog ved en oprigtig forklaring om forholdene at skulle kunne godtgøre deres uretfærdighed.

Min tillidsfuldhed syntes ikke at gøre noget godt indtryk på ham.

"Du er fræk nok, min ven", svarede han og rynkede panden, "men sådanne fyre har vi tit haft under behandling her."

Derpå spurgte den unge officer mig, ved hvilken lejlighed og på hvad tid jeg var trådt i Pugatsjevs tjeneste, og til hvilke

forretninger jeg var blevet benyttet.

Jeg svarede forbitret, at jeg som officer og adelsmand ikke havde kunnet træde i Pugatsjevs tjeneste eller modtage ordrer af ham.

"Hvorledes går det da til," spurgte min dommer videre, "at adelsmanden og officeren var den eneste, der blev benådet af usurpatoren, mens alle hans kammerater blev skånselsløst dræbt? Hvorledes går det til, at denne officer og adelsmand omgikkes med oprøreren på den venskabeligste måde og modtog gaver af ham, nemlig en pels, en hest og en halv rubel? Hvorfra skriver dette intime venskab sig? Det kan kun have sin grund enten i forræderi eller i en forbryderisk og utilgivelig fejhed."

Officerens ord krænkede mig dybt, og jeg begyndte med harme mit forsvar. Jeg fortalte, at jeg var stødt på Pugatsjev på steppen i en snestorm, og at han havde genkendt og benådet mig ved indtagelsen af fæstningen Bjelogorsk. Jeg tilstod, at jeg rigtignok havde modtaget en pels og en hest af ham, men jeg havde forsvaret Bjelogorsk til det yderste imod rebellerne. Til slutning beråbte jeg mig på min general, der nok ville bevidne min tjenstiver under den ulykkelige belejring af Orenburg.

Den strenge gamle, der præsiderede, tog nu et åbent brev og forelæste følgende:

"På Deres Excellences forespørgsel angående løjtnant Grinev, der skal være indviklet i oprøret og være trådt i sådan forbindelse med hovedmanden for dette, som må anses for stridende imod hans tjenestepligt og troskabsed, har jeg herved den ære at meddele, at nævnte løjtnant Grinev har gjort tjeneste i Orenburg fra begyndelsen af oktober 1773 og indtil den 24.

februar d.å., da han fjernede sig herfra, uden senere at være returneret. Overløbere har imidlertid forklaret, at han har befundet sig i Pugatsjevs lejr og skal være rejst med denne til Bjelogorsk, hvor han tidligere havde ligget i garnison. Hvad hans opførsel angår, så kan jeg kun –"

Her afbrød generalen læsningen og sagde i en streng tone:

"Hvad har du at anføre til din retfærdiggørelse herimod?"

Jeg ville fortsatte, som jeg havde begyndt, og tilstå mit forhold til Maria lige så åbenhjertigt som alt andet, men på én gang følte jeg en uovervindelig utilbøjelighed til dette. Det faldt mig ind, at, hvis jeg omtalte hende, ville kommissionen rimeligvis stævne hende som vidne, og den tanke, at hendes navn da ville blive sat i forbindelse med alle de andre profane forklaringer af de øvrige anklagede, og at hun således ville komme til at stå ansigt til ansigt overfor disse – denne skrækkelige tanke greb mig så stærkt at jeg blev forvirret og begyndte at stamme og til sidst ganske forstummede.

Mine dommere, der havde hørt mit tilsvar med en vis velvilje, syntes nu atter at fatte uvilje imod mig, da de så min vaklen. Garderofficeren forlangte, at jeg skulle konfronteres med min hovedanklager. Generalen gav ordre til, at "skurken fra i går" skulle føres frem. Jeg havde mine øjne rettede mod døren i forventning om at se, hvem der var min anklager. Få øjeblikke efter hørte jeg raslen af lænker, og ind trådte – Sjvabrin.

Jeg forbavsedes over den forandring, der var foregået med ham. Han var blevet forfærdelig bleg og mager. Hans hår, der endnu for kort tid siden var kulsort, var blevet ganske gråt, og det lange skæg hang uordentligt ned. Han gentog sin anklage med svag, men fast stemme. Efter hans påstand var jeg sendt til

Orenburg som spion af Pugatsjev; jeg red hver dag ud til forposterne for at aflevere skriftlige beretninger om alt, hvad der foregik i staden; til sidst var jeg ganske trådt over på usurpatorens parti og var fulgt med ham til Bjelogorsk, hvor jeg på enhver måde havde søgt at skade mine medsammensvorne for at trænge mig frem til deres poster og således bedre at kunne profitere af usurpatorens gunst.

Jeg hørte ham til ende uden at afbryde ham. Én ting glædede mig, og det var, at han slet ikke havde nævnt Marias navn, enten det nu var, fordi han følte sig tilsidesat ved at være blevet afvist af hende med foragt, eller at der endnu var en gnist tilbage i hans hjerte af den samme følelse, der havde gjort, at jeg havde fortiet hendes navn. Hvorledes det nu forholdt sig med dette, kaptajn Mironovs datters navn blev ikke nævnt for kommissionen. Dette bestyrkede mig endnu mere i at fastholde min beslutning, og da dommerne spurgte mig, hvad jeg havde at svare på Sjvabrins beskyldninger, indskrænkede jeg mig til at henholde mig til min første forklaring og at bemærke, at jeg intet havde at tilføje til min retfærdiggørelse.

Generalen lod os føre bort. Vi gik ud sammen. Jeg så roligt på Sjvabrin uden at sige et ord til ham. Han smilede ondskabsfuldt, løftede sine lænker lidt op og gik rask forbi mig. Jeg blev ført tilbage til arresten og ikke senere taget i forhør.

Hvad jeg endnu har tilbage at fortælle, har jeg selv kun været vidne til en del af, men jeg har hørt det fortælle så ofte, at de mindste enkeltheder har præget sig fast i min hukommelse, og det i den grad, at det næsten forekommer mig, som om jeg selv havde oplevet alt.

Maria modtoges i mine forældres hus med hele den velvilje, hvorved den svundne tids mennesker udmærkede sig. De betragtede det som en særlig nåde af Forsynet, at det forundtes dem at beskytte og værne om den stakkels forældreløse pige. De fik hende snart inderlig kær; det var heller ikke muligt at kende hende uden at elske hende. Min fader betragtede ikke længere min kærlighed som dårskab, og min moder ønskede af ganske hjerte, at hendes lille Peter snart måtte kunne tage kaptajnens datter til hustru.

Efterretningen om min fængsling overvældede mine forældre med forbavselse. Maria havde fortalt dem om mit bekendtskab med Pugatsjev på en så naturlig måde, at de, langtfra at føle sig foruroligede derved, ofte lo hjerteligt ad det. Min fader ville ikke tro, at jeg kunne have været indviklet i et oprør med det forbryderske formål at omstyrte tronen og tilintetgøre adelen. Han anstillede strengt forhør over Savelitsj, der bekendte, at jeg havde været Pugatsjevs gæst, og at usurpatoren ganske vist havde vist sig højmodig imod mig, men samtidigt forsikrede han med en højtidelig ed, at han aldrig nogensinde havde hørt tale om forræderi. Mine forældre følte sig da beroligede herved, og imødeså utålmodigt nærmere efterretninger. Men Maria var i høj grad urolig; da hun imidlertid af naturen var overmåde beskeden og forsigtig, ytrede hun intet.

Således forløb flere uger. Da fik min fader et brev fra Petersborg fra en af vore slægtninge, fyrst A., og dette indeholdt meddelelser om mig. Efter de sædvanlige indledende fraser underrettede han min fader om, at det desværre havde vist sig, at jeg havde været delagtig i oprørske handlinger, at jeg ville blive idømt en eksemplarisk straf, men at kejserinden af

hensyn til min faders tro tjeneste og grå hår ville benåde den vanslægtede søn og, i stedet for at dømme mig til en vanærende død, indskrænke sig til at sende mig til Sibirien på livstid.

Dette uventede slag var nær ved at tage livet af min fader. Han tabte sin sædvanlige faste holdning, og hans sorg, der ellers var tavs, gav sig luft i bitre klager.

"Hvad?" udbrød han gentagne gange ude af sig selv, "min søn skulle have været delagtig i Pugatsjevs oprørske planer! – retfærdige Gud – at jeg skulle opleve dette! Kejserinden vil skænke ham livet – er det da bedre? Døden er ikke så skrækkelig; min bedstefaders fader døde på skafottet, fordi han forsvarede, hvad der efter hans overbevisning var ret. Min fader led sammen med Volinski og Krusjtjev [Note 9)]. Men at en adelsmand bryder sin troskabsed og slutter forbund med banditter og bortløbne livegne, det er en evig skam for vor slægt!"

I sin bekymring over hans fortvivlelse vovede min moder ikke at græde i hans nærværelse, men forsøgte at indgyde ham mod ved ytringer om den offentlige menings usikkerhed og uretfærdighed. Men min fader var utrøstelig.

Mest led dog Maria. Hun følte sig fast overbevist om, at jeg kunne retfærdiggøre mig, hvis jeg ville, og da hun havde en anelse om grunden til min tilbageholdenhed, anså hun sig selv for det eneste ophav til min ulykke. Hun søgte vel at skjule sin angst og sine tårer, men tænkte uafladeligt på, hvad hun skulle gribe til for at frelse mig.

En aften sad min fader i sofaen og bladede i Hof- og Statskalenderen; hans tanker var imidlertid langt borte, og læsningen af denne bog formåede ikke at interessere ham, som

den plejede under rolige forhold. Han fløjtede en gammel krigsmarch. Min moder var i tavshed beskæftiget med at strikke på en ulden vest; af og til faldt en tåre fra hendes kinder ned på arbejdet, Maria, der beskæftigede sig med et og andet i det samme værelse, gav da pludseligt mine forældre den meddelelse, at hun var nødt til at rejse til Petersborg, og bad dem om at forsyne hende med rejsepenge. Min moder var meget bedrøvet over denne beslutning.

"Hvorfor vil du rejse til Petersborg?" spurgte hun. "Så vil altså du, Marie, også forlade os?"

Maria svarede blot, at hendes skæbne var afhængig af denne rejse, og at hun ville søge beskyttelse og hjælp i hovedstaden som datter af en mand, der var faldet som offer for sin troskab.

Min fader bøjede modfaldent sit hoved. Ethvert ord, der havde hentydning til hans søns formentlige forbrydelse, berørte ham smerteligt, som om det var en anklage mod ham selv.

"Rejs i Guds navn!" sagde han endelig sukkende. "Vi vil ikke stå din lykke i vejen. Gud give dig en hæderlig mand og ikke en vanæret forræder til ægtefælle."

Han stod op og gik ud af værelset.

Da Maria var alene med min moder, betroede hun hende en del af sin plan. Min moder omfavnede hende grædende og bad til Gud, at hun måtte have held med sig.

Nogle dage derefter rejste Maria med Palasjka og den tro Savelitsj, der under sin ufrivillige adskillelse fra mig trøstede sig med i det mindste at være min fæstemø til tjeneste efter evne.

Maria ankom lykkeligt og vel til Sofia, og da hun erfarede, at hoffet just opholdt sig i Zarskoje Selo, besluttede hun at blive

der. Hun fik et værelse på postgården, og postmesterens hustru, der straks kom til stede for at få sig en passiar, fortalte hende, at hun havde en onkel, der var fyrbøder ved hoffet, og indviede hende i alle hoflivets hemmeligheder. Hun fortalte hende, hvornår kejserinden plejede at stå op, hvornår hun drak kaffe og gik sin sædvanlige tur, hvilke høje herrer der da ledsagede hende, hvad hun havde været så nådig at ytre i går ved taffelet, hvem hun tog imod om aftenen, – kort sagt, Anna Vlasievnas fortællinger kunne have givet stof til et helt bind historiske memoirer og ville være blevet højt vurderede af efterslægten.

Maria hørte opmærksomt til. De gik en spadseretur med hinanden i den kejserlige have, hvor Anna Vlasievna kendte enhver allés, enhver pavillons, enhver lille bros historie. Derefter vendte de tilbage til postgården i bedste forståelse.

Næste morgen klædte Marie sig meget tidligt på og tog atter en udflugt til den kejserlige have. Det var en herlig morgen. Solen forgyldte lindetræernes toppe, der allerede var gulnede af den skarpe efterårsvind. Den store søs blanke flade glimtede i sollyset, og de nys vågnede svaner sejlede majestætisk af sted under buskadset ved bredden.

Maria begav sig til den skønne græsplæne, hvor man for nylig havde rejst et mindesmærke til erindring om grev Rumjanzovs sidste sejrvinding. Pludselig kom en lille hvid engelsk hund gøende imod hende. I det samme hørte hun en behagelig stemme, der sagde til hende:

"De skal ikke være bange, den bider ikke."

Maria så en dame sidde på bænken foran monumentet. Maria satte sig på den modsatte ende af bænken. Damen

betragtede hende skarpt, og Maria på sin side havde god lejlighed til ved nogle få sideblikke at danne sig en forestilling om hende. Hun var iført en hvid morgenkjole, på hovedet havde hun et let tørklæde, og over kjolen et overliv uden ærmer. Hun så ud til at være omtrent fyrretyve år gammel. Hendes fyldige og noget røde ansigt udtrykte ro og værdighed, og de blå øjne og den smilende mund gav hende et særdeles indtagende udtryk.

Damen brød først tavsheden.

"De er rimeligvis fremmed her?" spurgte hun.

"Ja, jeg er først kommet hertil i går fra provinserne," svarede Maria.

"Rimeligvis i selskab med Deres forældre?"

"Nej, jeg er rejst alene –"

"Alene? Så ung!"

"Jeg har mistet mine forældre!"

"Så har De altså vel et bestemt ærinde her?"

"Ja, jeg har et bønskrift, som jeg ville se at komme til at overrække kejserinden."

"Siden De er forældreløs, så er det vel en eller anden uretfærdighed, De har at beklage dem over?"

"Nej, jeg ville kun bede om nåde og ikke om retfærdighed."

"Har De noget imod at sige mig, hvem De er?"

"Jeg er en datter af kaptajn Mironov."

"Kaptajn Mironov! – Han var kommandant i en af fæstningerne omkring Orenburg?"

"Ja!"

Damen syntes bevæget.

"Tilgiv mig," vedblev hun i en endnu blødere tone end før, "tilgiv, at jeg blander mig i Deres anliggender, men jeg kommer ofte ved hoffet. Vil De have noget imod at sige mig, hvad Deres andragende går ud på? Det er måske ikke umuligt, at jeg kunne hjælpe Dem."

Maria rejste sig og takkede ærbødigt. Den fremmede dames hele personlighed havde noget særdeles tiltrækkende og tillidvækkende. Hun tog et sammenfoldet papir frem af sin lomme og rakte det til sin ubekendte beskytterinde, der læste det sagte.

I begyndelsen læste hun med opmærksomhed og velvilje, men på én gang forandredes udtrykket i hendes ansigt, og Maria, hvis øjne fulgte alle hendes bevægelser, forskrækkedes over det strenge udtryk i dette ansigt, der for et øjeblik siden var så behageligt og roligt.

"De beder om nåde for Grinev," sagde den fremmede dame koldt. "Ham kan kejserinden ikke skænke tilgivelse. Han er gået over til usurpatorens parti, og det hverken af uvidenhed eller lettroenhed, men som en fordærvet og ildesindet døgenigt."

"Nej, det er ikke sandt!" råbte Maria.

"Hvad for noget? Er det ikke sandt?" udbrød damen og blev ganske rød i ansigtet.

"Nej, det er ikke sandt – ved Gud, det er ikke sandt! Jeg kender det hele, jeg skal fortælle Dem alt. Det er ene og alene for min skyld, at han har udsat sig for al denne ulykke, der nu har ramt ham. Og at han ikke har retfærdiggjort sig for kommissionen, det er kun, fordi han ikke ville blande mig ind i sagen."

Og nu fortalte Maria med varme alt, hvad læseren allerede ved.

Den fremmede dame hørte opmærksomt på hende.

"Hvor bor De?" spurgte hun, da Maria havde sluttet sin fortælling, og da hun hørte, at hun boede hos Anna Vlasievna, tilføjede hun smilende:

"Ah – ja jeg ved nok – lev vel og sig ikke til nogen, at De har talt med mig. Jeg håber, at De snart vil få svar på Deres andragende."

Med disse ord rejste hun sig og fjernede sig ad en sideallé. Fuld af håb vendte Maria tilbage til sit logi.

Hendes værtinde skændte på hende, fordi hun var gået så tidligt ud at spadsere; hun sagde, at efterårsluften var farlig for en ung piges helbred. Hun lod samovaren bringe ind og var atter i begreb med ved teen at fortsætte med sine uendelige fortællinger fra hoffet, da en vogn med det kejserlige våben holdt for døren. En lakaj i det kejserlige livré trådte ind og meldte, at kejserinden ønskede at se Maria Ivanovna Mironov.

Anna Vlasievna tabte næse og mund af forbavselse over denne efterretning.

"Herre Gud dog," råbte hun, "kejserinden byder hende til hove! Men hvordan ved hun da, at hun er kommet hertil? Og hvorledes skal den stakkels pige træde frem for kejserinden? Hun kender naturligvis, ikke engang noget til, hvordan man skal gå, når man kommer til hoffet! Må jeg ikke helst gå med? Jeg kunne dog af og til give hende et lille vink. Men hvordan kan hun lade sig se ved hoffet i rejsedragt! Mon vi ikke gjorde bedst i at bede jordemoderen om at låne hende sin gule kjole?"

Men lakajen erklærede, at det var kejserindens vilje, at Maria Ivanovna skulle komme alene og straks, uden at klæde sig om. Der var ikke andet at gøre end adlyde. Maria satte sig op i vognen, ledsaget af Anna Vlasievnas råd og velsignelse. Hun følte, at vor skæbne nu nærmede sig sin afgørelse, og hendes hjerte bankede heftigt. Få minutter efter holdt vognen foran det kejserlige slot. Maria steg op ad trappen i stor uro. Dørene fløj op for hende. Fulgt af lakajen gik hun igennem en lang række af prægtige gemakker, indtil hun endelig kom til en dør, foran hvilken lakajen forlod hende med den bemærkning, at hun straks ville blive meldt.

Udsigten til, at hun snart ville stå ansigt til ansigt overfor kejserinden, virkede så stærkt på hende, at hun næppe formåede at holde sig oprejst. Endelig åbnedes dørene, og hun trådte ind i kejserindens toiletværelse.

Kejserinden sad ved toiletbordet, omgivet af flere damer, der høfligt trådte til side for at gøre plads for Maria. Kejserinden vendte sig venligt om mod hende, og Maria kendte den dame, med hvem hun den samme morgen havde underholdt sig så ligefremt i slotshaven.

Kejserinden bad hende træde nærmere og sagde smilende:

"Det glæder mig, at jeg var i stand til at holde mit ord og opfylde Deres ønske. Sagen er ordnet. Jeg er overbevist om Grinevs uskyldighed. Tag dette brev og levér det til Deres tilkommende svigerfader."

Maria tog brevet med skælvende hænder og faldt grædende på knæ for kejserinden, der løftede hende op og kyssede hende på panden.

"Jeg ved," sagde hun, "at De ikke er rig, men der påhviler mig en gæld til kaptajn Mironovs datter. Frygt ikke for Deres fremtid. Deres vel vil altid ligge mig på hjerte."

Efter at kejserinden havde beroliget den stakkels pige, tog hun afsked med hende. Maria vendte tilbage i den samme vogn, hvori hun var kommet. Anna Vlasievna, der med utålmodighed havde ventet på hendes tilbagekomst, overvældede hende med spørgsmål, som Maria dog kun ufuldstændigt besvarede. Anna Vlasievna var slet ikke fornøjet med hendes dårlige hukommelse, men skrev den dog på hendes provinsielle undseligheds regning og var højmodig nok til at tilgive hende. Endnu samme dag begav Maria sig på hjemrejsen, uden at det faldt hende ind at kaste så meget som et blik ind i hovedstaden.

Her ophører Peter Andrejitsj Grinevs optegnelser. Men en familietradition beretter, at han ved et reskript af kejserinden blev sat i frihed henimod slutningen af året 1774, og at han har været til stede ved Pugatsjevs henrettelse. Denne skal have kendt ham blandt mængden og nikket til ham med hovedet, der et øjeblik efter blev forevist for folket livløst og blodigt.

Kort efter blev Peter Andrejitsj Grinev gift med Maria Ivanovna. Deres efterkommere lever endnu i guvernementet Simbirsk. Tredive verst fra N. ligger en landsby, der tilhører ti forskellige godsherrer. I huset hos en af disse foreviser man et egenhændigt brev fra Catharina den 2. i glas og ramme. Det er stilet til Peter Andrejitsj' fader og indeholder en erklæring om hans søns uskyldighed og lovtaler over kaptajn Mironovs datters klogskab og hjertensgodhed.

Om "Kaptajnens datter"

Forfatter: Alexandr Pusjkin (1799-1837).
Org.udgave: *Капитанская дочка*, i bladet *Современник* (~ *Vor Samtid*) nr. 4, St. Petersborg 11. november 1836.
Denne udgave baseret på: *Capitainens Datter.* Novelle af Alexander Puschkin. Oversat af L. Kragballe. H. Hagerups Forlag, København 1895.
Oversætter: Ludvig Kragballe (1829-1905).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Pavel Sokolov (1826-1905): *Masja og Grinev* (1891).

ISBN 978-87-7979-906-6

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-130-5 (Ølstykke 2007).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Utchitel** er det russiske ord for lærer. *Overs.anm.*

Note 2: **Aleksander Sumarokov:** 1718-1777, i sin levetid regnet for en digter af første rang, men allerede på Pusjkins tid fuldstændig glemt. *Overs.anm.*

Note 3: Digtet må uden tvivl opfattes som en parodi på det 18. århundredes stil. *Overs. anm.*

Note 4: **Vassili Tredjakovski:** levede under Katharina II; hans digteriske produkter var genstande for megen spot. *Overs.anm.*

Note 5: **Jaksji:** Tatarisk ed. *Overs.anm*.

Note 6: Uoversætteligt ordspil; *pugatsj* betyder skræk. *Overs.anm.*

Note 7: **Grigorij (Grisjka) Otrepjev (1581-1606):** En tidligere usurpator, kendt som Den falske Dmitrij. Overs.anm

---

Note 8: **Elizabeth Kharlov:** En datter af en anden fæstningskommandant, som blev dræbt på Pugatsjevs foranledning, efter at han først havde voldtaget hende. *Overs.anm.*

Note 9: **Volinski og Krusjtjev:** Hovedmændene for et parti, der søgt at styrte kejserinde Annas yndling Biron, og som hævn blev henrettet på barbarisk vis. Overs.anm.